

วิถีชีวิต พฤติกรรมและผลกระทบทางสุขภาพจากการดื่มสุรา

ในแรงงานภาคเกษตรกรรม

กรณีศึกษาดำบลแม่คำ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

Way of life, Behavior and Health Impact From Alcohol

Consumption Among Agriculture Workers

A Case Study in Mae Khum Sub District Mae Chan District

Chiang Rai Province

Photographer : istebig
Chiangmai Thailand : <http://istebig.multiply.com> Copyright © 2009

สำนักวิทยบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์วิจัยปัญหาสุรา

2552

วิถีชีวิต พฤติกรรมและผลกระทบทางสุขภาพจากการดื่มสุรา
ในแรงงานภาค เกษตรกรรม
กรณีศึกษาดำบลแม่คำ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

Way of life, Behavior and Health Impact From Alcohol Consumption
Among Agriculture workers
A Case Study in Mae Khum Sub District Mae Chan District
Chiang Rai Province

คณะผู้วิจัย

รศ.ดร.ชมนาด	พจนามาตร์
รศ.ดร.สายพิณ	เกษมกิจวัฒนา
อ.วรินทร์	เวียงโอสถ
อ.เกษมณี	มูลปานันท์
อ.จิตตาภรณ์	สุทธิพงษ์
อ.พิมพ์รัตน์	บุญชะภักดิ์

สำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
333 หมู่ 1 ตำบลท่าสุด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
โทรศัพท์ 053-916882, โทรสาร 053916867

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่อง วิถีชีวิต พฤติกรรมและผลกระทบทางสุขภาพจากการดื่มสุราในแรงงานภาคเกษตรกรรมฉบับนี้เป็นการศึกษาวิถีชีวิตของเกษตรกรไทย ในตำบลแม่คำ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงรายเพื่อเป็นกรณีตัวอย่างถึงวิถีชีวิตของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการดื่มสุรา ข้อมูลวิถีชีวิตและพฤติกรรมที่ได้้นำเข้าสู่เวทีการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชนเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ผลกระทบทางสุขภาพที่เกิดขึ้นและแสวงหาแนวทางการแก้ไขให้เกิดเป็นนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพในระดับชุมชน เริ่มศึกษาตั้งแต่ เดือนมกราคม 2552 ถึงเดือนธันวาคม 2552

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการจัดการด้านสุขภาพภายใต้บริบทของชุมชน ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อคิดเห็นในการวิจัยประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทพ. ทรงวุฒิ ตวงรัตน์พันธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรพรพรรณ ทรัพย์ไพมูลย์กิจ และ รองศาสตราจารย์ เยาวลักษณ์ เลาหะจินดา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พญ. มิตรรา กาสดี และขอขอบคุณ ศูนย์วิจัยปัญหาสุราที่สนับสนุนทุนในการดำเนินการวิจัย

คณะผู้วิจัย

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การวิจัยเรื่อง วิธีชีวิต พฤติกรรมและผลกระทบทางสุขภาพจากการดื่มสุราในวัยแรงงานภาค เกษตรกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแบบแผนการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับการดื่มสุรา และจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมการดื่มสุรา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เกษตรกร 10 ราย และสนทนากลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนเพื่อสอบถามธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรและสุรา หลังจากนั้นได้นำข้อมูลเข้าสู่เวทีการเรียนรู้ร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ถึงแนวทางและพัฒนาเครื่องมือการประเมินผลกระทบทางสุขภาพที่เกิดขึ้น และผู้แทนชุมชนเป็นผู้ดำเนินการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้แทนครอบครัวจำนวน 220 คน ตามแนวทางที่กำหนดร่วมกัน ผลการวิเคราะห์ที่ได้นำกลับเข้าสู่เวทีประชาพิจารณ์ถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาและสรุปเป็นนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพระดับชุมชนเสนอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับทราบเพื่อดำเนินการต่อไป ผลจากกระบวนการเรียนรู้สรุปได้ดังนี้

1. วิธีชีวิตของเกษตรกรวัยแรงงานที่เกี่ยวข้องกับการดื่มสุรา ได้แก่

- 1.1 การใช้สุราเพื่อแสดงความขอบคุณผู้ที่มาช่วยทำงาน
- 1.2 การใช้สุราในพิธีขอสิ่งเหนือธรรมชาติเพื่อขอความคุ้มครองรักษาทรัพย์สินและผลิตผลการเกษตรให้ได้ผลดี
- 1.3 การใช้สุราเป็นสิ่งบรรเทาความเหนื่อยเมื่อยล้าจากการทำงาน
- 1.4 การใช้สุราสำหรับการต้อนรับแขกหรือญาติพี่น้องที่มาเยี่ยมเยือน

และใช้เพื่อการสังสรรค์ในการแสดงความยินดีและรื่นเริงใน โอกาสต่างๆ

2. ประเภทของสุราที่ดื่ม สุราที่ได้รับความนิยมดื่มในหมู่บ้านคือ เหล้าขาวกลั่นในโรงงานระดับชุมชน เนื่องจากหาซื้อได้ง่ายและราคาไม่แพง สำหรับสุราประเภทกลั่นจากโรงงานขนาดใหญ่ซึ่งเรียกว่าเหล้าแดงหรือเบียร์จะซื้อหามาดื่มในโอกาสพิเศษ

3. ความถี่ในการดื่มสุรา สัมพันธ์กับฤดูกาลเพาะปลูกและการจัดงานต่างๆในหมู่บ้าน แต่เกษตรกรที่ดื่มเป็นประจำทุกวันจะขึ้นกับความต้องการของตนเอง

4. รูปแบบในดื่มสุรา ขึ้นอยู่กับกิจกรรม เช่น การดื่มหลังทำกิจกรรมหรือการช่วยกิจกรรมในชุมชน เช่น เจ้าของที่นาจะจัดเตรียมและนำสุรามาให้แรงงาน ถึงบริเวณที่นา เมื่อเลิกทำนาในแต่ละวัน ทุกคนก็จะร่วมวงกันดื่มสุราก่อนกลับบ้าน

5. กิจกรรมระหว่างการดื่มสุรา ส่วนใหญ่มีการพูดคุยถึงเรื่องทั่วไป หรืออาจวางแผนการทำงานในวันต่อไป สำหรับการดื่มในขณะที่รวมกลุ่มเพื่อการสังสรรค์นั้น ส่วนใหญ่จะพูดคุยเรื่องทั่วไปเน้นความสนุกสนาน

6. สาเหตุที่นำไปสู่การดื่มสุรามีหลายประการ ได้แก่ ความต้องการอยากลอง โดยเฉพาะเมื่ออยู่ในช่วงของวัยรุ่น โดยพบว่าอายุน้อยที่สุดที่เริ่มดื่มสุราในเพศชายเท่ากับ 13 ปี ในเพศหญิงเริ่มดื่มเมื่ออายุ 15 ปี และมีเหตุผลว่าเพื่อนชวนรวมทั้งทำให้กล้าพูดกล้าแสดงออกมากขึ้นหลังดื่มสุรา หรือบางคนก็เริ่มดื่มเมื่ออายุค่อนข้างมากมีเหตุผลว่าเกิดจากการชักชวนของเพื่อนและเพื่อการสังสรรค์ บางคนมีเหตุผลว่าต้องดื่มสุราเมื่อเผชิญกับความเครียดและวิกฤติของครอบครัว

7.เงื่อนไขที่สนับสนุนให้มีพฤติกรรมการดื่มสุรา

7.1 วัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อ ในภาคเหนือประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรมยังคงมีอิทธิพลเพราะชาวบ้านยังคงมีความเชื่อถึงสิ่งเหนือธรรมชาติที่คอยปกป้องคุ้มครองพืชผลทางการเกษตรเช่น เลื้อบ้าน เลื่อนา ผีขุนน้ำ ซึ่งจะต้องมีการบนบานเช่นไหว้วัวขอยอาหารและสุรา

7.2 บทบาทหน้าที่ในกิจกรรมของสังคม โดยทั่วไปบทบาทของเพศชายในกิจกรรมต่างๆของหมู่บ้านจะใช้แรงงาน เช่น การขนย้ายสิ่งของ กางเดินที่ ส่วนเพศหญิงจะมีหน้าที่ในการประกอบอาหาร จัดเตรียมอาหาร ทำความสะอาดภาชนะ ซึ่งในปัจจุบันยังคงกระทำกันอยู่เช่นนี้ในสังคมเกษตรกรรม ดังนั้นเพื่อเป็นการแสดงความขอบคุณจากเจ้าภาพก็ต้องมีการเลี้ยงอาหารและสุรา หากไม่มีเลี้ยงสุราก็อาจจะไม่มีผู้คนมาช่วยทำงาน

7.3 การให้ความหมายของการดื่มสุรา ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าสุราเป็นเครื่องมือในการเข้ากลุ่ม แสดงถึงความเป็นพวกพ้อง ในบางกลุ่มให้ความหมายของสุราว่าเป็นสิ่งบำรุงรักษาสุขภาพ บางคนให้ข้อมูลว่าสุราเป็นสิ่งซึ่งช่วยผ่อนคลายความเหนื่อยล้าในการทำงาน หรือดื่มสุราเล็กน้อยช่วยให้เจริญอาหาร

7.4 การมีร้านค้าสุราและโรงกลั่นสุราพื้นเมืองในหมู่บ้าน ทำให้การซื้อหาสุราทำได้ง่ายขึ้น ถึงแม้ว่าจะมีกฎระเบียบในการจำหน่ายสุราซึ่งต้องมีเวลาตั้งแต่ 11.00 น.ขึ้นไป แต่สภาพความเป็นจริงแล้วสามารถซื้อได้ตลอดเวลา

7.5 ความเอื้ออาทรและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคมชนบท พบว่าในกรณีที่ดื่มสุราจนกระทั่งเมาอาจจะนอนอยู่บริเวณที่นาหรือร้านขายสุรา เพื่อนฝูงหรือผู้นำชุมชน อาสาสมัครชุมชนที่ผ่านไปพบเข้าจะพาไปส่งบ้าน และไม่มีลักษณะของการรังเกียจหรือไม่คบหาสมาคมกับผู้ที่ดื่มสุราเมามาเป็นประจำ

8. ผลกระทบทางสุขภาพจากการดื่มสุรา กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นถึงผลกระทบจากการดื่มสุราที่มีต่อสุขภาพทั้งทางด้านบวกและด้านลบ สรุปได้ดังนี้

8.1 ผลกระทบต่อสุขภาพด้านร่างกาย

ทางด้านบวก การดื่มสุราทำให้รับประทานอาหารได้มากขึ้นและทำให้นอนหลับได้ดี

ทางด้านลบ การดื่มสุราทำให้เกิดอุบัติเหตุ รongลงมาคือทำให้เกิดโรคตับแข็ง อย่างไรก็ตามยังมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องที่คิดว่าการสุราเป็นประจำไม่ทำให้เสี่ยงต่อการเป็นโรคหลอดเลือดสมอง เช่น อัมพฤกษ์ อัมพาต หรือไม่ทำให้เสี่ยงต่อการเป็นโรคหัวใจ

8.2 ผลกระทบต่อสุขภาพด้านจิตใจ

ทางด้านบวก การดื่มสุราทำให้กล้าพูดกล้าแสดงออก รongลงมาคือ ทำให้สามารถระบายความทุกข์ได้ง่าย

ทางด้านลบ การดื่มสุราเป็นสาเหตุทำให้เกิดการทุบตีกันระหว่างสามีภรรยาได้ง่าย รongลงมาคือการดื่มสุราของพ่อแม่ทำให้ลูกรู้สึกเสียใจ

8.3 ผลกระทบต่อสุขภาพด้านสังคม

ด้านบวก การดื่มสุราทำให้ได้เพื่อนเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์และเข้าสังคมได้ง่าย

ด้านลบการดื่มสุรานำไปสู่การใช้สารเสพติดอย่างอื่นได้ง่าย รongลงมาคือทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทกันได้ง่าย และการดื่มสุรานำไปสู่การก่ออาชญากรรม

8.4 ผลกระทบต่อสุขภาพด้านจิตวิญญาณ

ด้านบวก การดื่มสุราเป็นวิถีชีวิตของคนไทยเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาและการเลี้ยงสุราถือเป็นการแสดงความขอบคุณผู้ที่มาช่วยทำงาน

ด้านลบ งานเลี้ยงต่างๆในชุมชน ถ้าเจ้าภาพไม่เลี้ยงสุราแสดงว่าเป็นคนขี้เหนียว และหากในงานศพไม่มีการเลี้ยงสุราถือว่าผิดธรรมเนียม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ ผลสรุปจากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าการดื่มสุราในวิถีชีวิตของเกษตรกรเป็นสิ่งที่สืบทอดกันมานานจนเป็นประเพณี ดังนั้นการจะเลิกไม่ให้มีการดื่มสุราในเทศกาลหรือพิธีกรรมต่างๆนั้นผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่คิดว่าจะเป็นไปได้ แต่ได้เสนอแนวทางการการป้องกันเพื่อไม่ให้เยาวชนรุ่นใหม่เข้าสู่เส้นทางการดื่มสุราไว้ดังนี้

1. การให้การศึกษาหรือให้ความรู้อย่างต่อเนื่องแก่เยาวชนทั้งกลุ่มที่อยู่ในโรงเรียนหรือในชุมชนและมีกิจกรรมที่หลากหลาย
2. การสร้างความเข้มแข็งด้านจิตใจโดยการสร้างให้เกิดความอบอุ่นในครอบครัวและพัฒนาให้เยาวชนมีทักษะชีวิต เช่น ทักษะการปฏิเสธ ทักษะในการกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์
3. ส่งเสริมการใช้เวลาว่างของเยาวชนให้เกิดประสิทธิภาพและทั่วถึง เช่น ให้มีการเล่นกีฬา การออกกำลังกาย
4. การปรับทัศนคติของชุมชนต่อการให้ความหมายของการดื่มสุรา

ส่วนด้านการควบคุม ควรเป็นนโยบายของภาครัฐได้แก่

1. การพัฒนาประสิทธิภาพระบบการควบคุม ฝึกระวัง ติดตาม และลงโทษการจำหน่ายสุรานอกเวลาและตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด
2. ปรับปรุงระบบการออกไปอนุญาตการจำหน่ายสุราของร้านค้าเพื่อการควบคุมการเข้าถึงสุราได้ง่าย
3. การรณรงค์ในระดับสาธารณะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบริบทและเงื่อนไขในการดื่มสุรา

Executive summary

This study of the way of life, behavior and health impact of alcohol consumption among agricultural workers aims firstly to explore the culture related to alcohol consumption, and secondly to assess its health impact by using a participating process management with the community. Data on the way of life were collected from ten agricultural workers and a focus group discussion concerning tradition and belief related to agriculture activities and alcohol consumption. After that these data were used as input for discussion among stakeholders to agree on a method of health impact assessment. A questionnaire was developed from the results of the discussion and used to assess the health impact from alcohol among 220 participants. The data were analyzed and presented to the community forum to discuss and set up a policy for the prevention and control of alcohol consumption. The policy was then presented to the local organizing council for implementation. The results from the process are shown as follow;

1. The way of life of agriculture workers related to alcohol use were:

1.1 to express appreciation and thanks (gratitude).

1.2 as offerings to supernatural beings or spirits for prosperity and protection.

1.3 to relief fatigue after work.

1.4 to welcome guests, friends and relatives and for social occasions.

2. Popular types of alcoholic drink are those locally produced, known as “white drinks” as they are cheap and easily available. Beer or brand-named known as “red drinks” are for special occasions.

3. Frequency of drinking depends on rice planting and harvesting seasons, as well as other community activities. Binge drinking depends on individuals.

4. Pattern of drinking varied. For example, food and drinks are brought to the fields by landowners after rice planting to consume before going home.

5. Activities during group drinking consisted mainly of light hearted conversation as well as planning for next day work.

6. Reasons leading to drinking: among teenagers (the age at first drink being 13 in boys and 15 in girls) the reasons given were a desire to experiment, to show off, to feel more confident, and peer pressure; among older age groups were pressure from friends, wishing to be sociable, including stress and family crises.

7. Factors that support drinking behavior

7.1 Tradition and belief. In Northern part of the country, agriculture workers still strongly believe in supernatural beings (or spirits) who give protection to crops and must be offered food and drinks including alcohol.

7.2 Social roles: In rural agricultural society men traditionally provide labour such as lifting, moving, putting up tents, while women cook and clean during a social activity. In return the host provides food and drinks including alcohol to show appreciation and thanks.

7.3 Meaning of alcohol was given as : Alcohol is the tool for group and social acceptance. Some said that alcohol promotes health, relieves fatigue from work and is an appetizer.

7.4 Having alcohol selling shops and local brewery increases the accessibility to alcohol. Although there is a law prohibiting selling of alcohol before 11 AM., in practice alcohol can be bought any time.

7.5 Empathy and the spirit of helping each other in rural communities is shown when someone is too drunk to go home. He will be safely taken care of. There is no rejection or discrimination of a drunk or an alcoholic.

8. Health impact from alcohol according to the interviewees were:

8.1 Physical health

Positive effects: improved appetite and sleep.

Negative effects: increased accidents. And causing liver cirrhosis. There is a misunderstanding that alcohol does not increase the risk of stroke and heart disease.

8.2 Mental Health impact:

Positive impact; alcohol stimulates self confidence and expression ; it reduces stress.

Negative impact: alcohol increases marital violence from which children suffer.

8.3 Impact on social health

Positive impact; alcohol is a tool to make friends join in social life.

Negative impact: alcohol leads drug abuse, argument, and crime.

Impact on spiritual health.

8.4 Spiritual impact

Positive impact: alcohol drinking is a Thai way of life. It is a traditional way to express thanks and appreciation for the help from friends and colleagues.

Negative impact : in social activities if the hosts do not prepare alcohol for the guests its mean stingy and in funeral ceremony if no alcohol it is not a good tradition.

Public policy recommendations from a health perspective: from the results shown that alcohol drinking is the way of life for agriculture workers therefore for stop drinking, the informants think that it is not possible to practice. But the preventative measures for young people to do not engage in drinking behavior are :

1. Provide continuous education to children and youth in schools and in the community, including a wide range of activities for them;
Promote stable family life as a basis for strength of character; teach life skills such as how to say no, and to develop self confidence in creative activities.

2. Encourage and provide healthy recreation, sports and exercise.

Change community attitudes toward alcohol drinking and its meaning.

3. To control alcohol will need a state policy in law enforcement and punishment if drinking hours, alcohol sale and licensing rules are broken.

4. Public campaigns are an effective way to change the attitudes toward alcohol drinking.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	
ภาษาไทย	ข
ภาษาอังกฤษ	ฅ
สารบัญ	ญ
สารบัญตาราง	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
นิยามศัพท์	4
ขอบเขตการวิจัย	5
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือสุรา	6
ปัจจัยที่มีส่งเสริมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	12
พฤติกรรมและสถานการณ์การดื่มสุราของคนไทย	14
แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิตและพฤติกรรม	19
แนวคิดการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ	23
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	
พื้นที่ที่ศึกษา	28
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	29
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	31
การวิเคราะห์ข้อมูล	33
บทที่ 4 วิถีชีวิตและพฤติกรรมการดื่มสุรา	
ประเพณีและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรม	
และการดื่มสุรา	34
วิถีชีวิตและพฤติกรรมการดื่มสุราของเกษตรกร	36

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 5 ผลกระทบทางสุขภาพจากพฤติกรรมการดื่มสุรา	
ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล	42
ข้อมูลการดื่มสุราในหมู่บ้าน	45
ผลกระทบทางสุขภาพที่เกิดขึ้น	50
ปัจจัยที่ทำให้คนดื่มสุรา	57
บทที่ 6 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการศึกษา	61
อภิปรายผล	65
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ	68
เอกสารอ้างอิง	69
ภาคผนวก	
แนวคำถามการบริโภครถเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	72
แบบสัมภาษณ์ผลกระทบทางสุขภาพ	74
คำชี้แจงกลุ่มตัวอย่าง	76
ข้อมูลการสัมภาษณ์เกษตรกร 10 ราย	82

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลทั่วไป	43
2	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม	44
3	จำนวนและร้อยละของครอบครัวจำแนกตามการดื่มสุรา ของสมาชิกในครอบครัว	45
4	จำนวนและร้อยละของผู้ที่ดื่มสุราจำแนกตาม ข้อมูลด้านอายุและอาชีพ	46
5	จำนวนและร้อยละของผู้ที่ดื่มสุราจำแนกตามเพศและการดื่มสุรา	47
6	จำนวนของผู้ที่ดื่มสุราจำแนกตามความถี่ของการดื่มสุรา อาชีพและระดับการศึกษา	48
7	จำนวนของผู้ที่ดื่มสุราจำแนกตามความถี่ในการดื่มและกลุ่มอายุ	49
8	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็น ต่อผลกระทบทางร่างกายด้านบวกจากการดื่มสุรา	50
9	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นต่อ ผลกระทบทางร่างกายด้านลบจากการดื่มสุรา	51
10	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นต่อ ผลกระทบทางจิตใจด้านบวกจากการดื่มสุรา	52
11	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นต่อ ผลกระทบทางจิตใจด้านลบจากการดื่มสุรา	53
12	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นต่อ ผลกระทบทางสังคมด้านบวกจากการดื่มสุรา	54
13	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นต่อ ผลกระทบทางสังคมด้านลบจากการดื่มสุรา	54

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
14	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นต่อผลกระทบทางจิตวิญญาณด้านบวกจากการดื่มสุรา	55
15	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นต่อผลกระทบทางจิตวิญญาณด้านบวกจากการดื่มสุรา	56
16	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ทำให้คนอยากดื่มสุรา	57
17	เปรียบเทียบจำนวนครอบครัวที่มีการดื่มสุราของพ่อแม่และบุตร	58

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิถีชีวิตของคนไทยจะต้องมีสุราเข้ามามีส่วนด้วยทุกเรื่องทั้งงานมงคลและอวมงคลทำให้ประชาชนมีความเคยชินเห็นว่าการดื่มสุราถือเป็นเรื่องปกติวิสัยและเป็นวิถีชีวิตในสังคม คนไทยมีการบริโภคสุรามาช้านานโดยมักดื่มในเทศกาลและวาระต่างๆ เช่น งานขึ้นปีใหม่ งานสงกรานต์ งานบุญกุศล งานบวช หรือโอกาสที่มีความยินดีเช่นงานขึ้นบ้านใหม่ งานสมรส หรือแม้กระทั่งงานที่โศกเศร้า เช่น งานศพ และมีความเชื่อเรื่องการดื่มสุราเพื่อสุขภาพโดยเอายาสมุนไพรมาผสมหรือคองกับสุราเชื่อว่าช่วยบำรุงร่างกาย บำรุงโลหิต รักษาอาการปวดเมื่อย ทำให้เจริญอาหาร นอกจากนี้หน่วยงานราชการมีแนวปฏิบัติในลักษณะที่ส่งเสริมการดื่มสุราโดยไม่ตั้งใจ เช่น การส่งเสริมสินค้าผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่เป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์สุรามักพื้นบ้านเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการส่งเสริมด้วยเช่นกัน (ภักพงค์ ปวงสุข, สุกานดา แสงวงษ์, รัชชัช สุขดิษฐ์, 2006)

สำนักงานสถิติแห่งชาติได้จัดทำการศึกษาพฤติกรรมการดื่มสุราของประชากรปี 2550 เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนผู้ดื่มสุรา อายุที่เริ่มดื่ม ประเภทของสุราที่ดื่ม ตลอดจนลักษณะทางประชากรของผู้ที่ดื่ม โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 เดือน (กรกฎาคม – กันยายน 2550) จากครัวเรือนตัวอย่างในทุกจังหวัด ทั่วประเทศทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาล ประมาณ 80,000 ครัวเรือน สรุปผลสำคัญจากการสำรวจได้ดังนี้ ประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไปจำนวน 51.2 ล้านคน เป็นผู้ดื่มสุราในช่วง 12 เดือนก่อนวันสัมภาษณ์ประมาณ 15.3 ล้านคน หรือร้อยละ 30.0 ซึ่งในจำนวนนี้เป็นผู้ที่ดื่มแบบทุกเดือน (1 – 3 วันต่อเดือน) มากที่สุดคือ ร้อยละ 7.9 รองลงมาเป็นผู้ที่ดื่มทุกสัปดาห์ (1-2 วันต่อสัปดาห์) คือ ร้อยละ 5.7 อายุเฉลี่ยที่เริ่มดื่มคือ 20.5 ปี คนกลุ่มวัยทำงาน (25 – 59 ปี) มีอัตราการดื่มสูงกว่าคนกลุ่มวัยอื่น คือ ร้อยละ 34.4 กลุ่มเยาวชน (15 – 24 ปี) มีอัตราการดื่มร้อยละ 21.9 ผู้ชายดื่มสุรามากกว่าผู้หญิง ประมาณ 6 เท่า (ผู้ชายร้อยละ 51.0 เป็นผู้หญิงร้อยละ 8.8) แนวโน้มการดื่มสุราของประชากรไทยโดยรวมมีอัตราการลดลงจากปีที่ผ่านมา คือ ร้อยละ 31.5 ในปี 2549 เป็นร้อยละ 29.3 ในปี 2550 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2550)

การมีพฤติกรรมดื่มสุราของบุคคลมีสาเหตุและปัจจัยส่งเสริมหลายประการ เช่น 1) ปัจจัยด้านชีวภาพ จากการศึกษาเรื่องปัจจัยเสี่ยงต่อการดื่มสุราในเด็กและวัยรุ่น พบว่าการที่พ่อแม่ดื่มสุราส่งผลต่ออายุเด็กที่เริ่มดื่ม ยิ่งพ่อแม่ดื่มมากเด็กก็ยิ่งดื่มตั้งแต่อายุยังน้อยและการศึกษาพันธุกรรมของผู้ที่ติดสุราพบว่าลูกชายของพ่อที่ติดสุรามิ้อโอกาสที่จะติดสุรามากกว่าคนปกติ 4 เท่า (Steinhausen & Metzke, 2003) ผู้ที่มีญาติพี่น้องติดสุรา มีอัตราการติดสุราสูงกว่าประชากรทั่วไปร้อยละ 20 (Duncan, Duncan, & Strycker, 2006) 2) ปัจจัยด้านจิตใจ เช่น ความอยากลองซึ่งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ในการที่อยากจะลองหรือเผชิญกับสิ่งใหม่ๆ โดยเฉพาะในวัยรุ่นที่ความรู้สึกลอยล่องเป็นเรื่องที่ทำหายตื่นเต้น หรือผู้ที่มีปัญหาความเครียดหลายคนใช้การดื่มสุราเป็นวิธีลดความเครียดจากการทำงานหรือจากชีวิตประจำวัน (สมภพ เรื่องตระกูล, 2543) 3) ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม สังคมไทยมองเรื่องการดื่มสุราว่าเป็นเรื่องธรรมดา รวมถึงกระแสของสื่อโฆษณาที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนอย่างมากจะเห็นว่ามีการแข่งขันทางการค้ามีการโฆษณาที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มสุรามากมายเพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความรูสึกอยากลองและรู้สึกว่าการบริโภคสุรานั้นเป็นเรื่องปกติในชีวิต นอกจากนี้สื่อโฆษณาสินค้าเครื่องดื่มแล้วสื่อในลักษณะบันเทิง เช่น ภาพยนตร์ ละครหรือแม้กระทั่งเพลงก็มีส่วนจูงใจผู้ชมให้เกิดความรู้สึกลอยล่องตาม รวมทั้งสินค้าประเภทเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ที่สะดวกต่อการซื้อหากมีส่วนอย่างมากต่อการส่งเสริมการบริโภคเครื่องดื่มประเภทนี้ ประกอบกับวิถีชีวิตในระบบเกษตรกรรมซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่มในการทำงาน เช่น การลงแขก ทำนา เกี่ยวข้าว ทุกคนที่มาร่วมงานจะต้องมีการสังสรรค์เฮฮาหลังการทำงาน มีการเลี้ยงดูข้าวปลาอาหารและสุราเป็นกิจกรรมที่ทำเป็นประจำเสมือนกับการแสดงซึ่งความเป็นพวกพ้องเดียวกัน บางครั้งผู้ที่ไม่ร่วมกลุ่มกินหรือดื่มด้วยก็จะไม่ถูกนับว่าเป็นพวกพ้องเดียวกันเป็นต้น

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีพื้นฐานทางการเกษตรแม้จะมีการพัฒนาเศรษฐกิจหลายๆด้านแต่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศยังคงประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยเฉพาะในต่างจังหวัด ดังเช่น ผลการสำรวจแรงงานไทยโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าประเทศไทยมีกำลังแรงงาน 36.72 ล้านคน ทำงานอยู่ในภาคเกษตร 12.68 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 34.5 (สำนักสถิติแห่งชาติ, 2550) ผลผลิตทางการเกษตรทำให้เกิดสินค้าอาหารหรือแปรรูปผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ใช้ภายในประเทศและส่งออกจำหน่ายเป็นสินค้า

ออก อาจกล่าวได้ว่าการเกษตรมีความสำคัญต่อความเจริญของประเทศ แต่หากเกษตรกรมีพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่ดี เช่น มีการดื่มสุราเป็นประจำ ก็จะส่งผลกระทบต่อทั้งในด้านตัวบุคคล ครอบครัวและสังคมโดยรวม

การดื่มสุราเป็นสาเหตุของการเกิดปัญหาสุขภาพอื่นๆ หลายประการ เช่น ผลต่อผู้ดื่มจะเกิดอาการมึนเมา ขาดสติยังคิด ควบคุมตัวเองไม่ได้ เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย การศึกษาเรื่อง การเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนพบว่า การเกิดอุบัติเหตุมีความสัมพันธ์กับการดื่มสุรามี นัยสำคัญ (ยุทธนา วรณปิติกุล, 2548) นอกจากนี้การดื่มสุราในระยะยาวยังทำให้เกิดโรค ต่างๆ เช่น โรคตับ โรคระบบไหลเวียนโลหิต โรคระบบทางเดินอาหาร (WHO, 2006) เมื่อ เกิดการเจ็บป่วยก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล มีการศึกษาพบว่าครอบครัวผู้ที่ ดื่มสุราจะมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเดือนละ 100-300 บาท และมีการคาดประมาณว่าคนไทยใช้ จ่ายเงินเพื่อการดื่มสุราไม่น้อยกว่า 125,000 ล้านบาทต่อปีและยังนำไปสู่การก่ออาชญากรรม การมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่ปลอดภัยและเป็นปัญหาทางสังคม (มูลนิธิเพื่อนหญิง, 2546) จะเห็นได้ว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นมีมากมาย แต่อย่างไรก็ตามผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิด จากการรับรู้หรือวิเคราะห์สถานการณ์ด้วยตนเองของชุมชนจึงอาจจะทำให้ประชาชนไม่ เห็นความสำคัญของการหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

การที่จะทำให้ประชาชนได้ตระหนักถึงผลเสียต่อสุขภาพจากการดื่มสุราและ สามารถวางแผนปฏิบัติและการควบคุมการดื่มสุราที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ได้ นั้น การเรียนรู้วิเคราะห์ถึงวิถีชีวิตที่สนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมดื่มสุราและผลกระทบ ทางสุขภาพที่เกิดขึ้นจะก่อให้เกิดแรงผลักดันทางสังคมที่จะทำให้การควบคุมการดื่มสุรา ลด และเลิกได้ในที่สุด การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (health impact assessment) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมาร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนและร่วม พิจารณาถึงผลกระทบทางสุขภาพที่เกิดขึ้น สนับสนุนการตัดสินใจเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่ เกี่ยวข้องได้ร่วมกันแสวงหาทางเลือกที่ดีที่สุดและเกิดแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการ สร้างเสริมและคุ้มครองสุขภาพสำหรับคนในชุมชน (เดชรัต สุขกำเนิดวิชัย เอกพลากร, บัณฑิตพงษ์ เกษสมบูรณ์, 2545)

จังหวัดเชียงราย มีประชากรทั้งสิ้น 1,310,256 คน เป็นผู้ที่มิอายุ 15 ปีขึ้นไป 1,030,915 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 78.7 โดยเป็นผู้ที่อยู่ในวัยแรงงาน 747,143 คนหรือคิด เป็นร้อยละ 57 และมากกว่าร้อยละ 50 มีอาชีพเกษตรกรรม (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2550)

จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นในชุมชนซึ่งอยู่รอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงโดยการสอบถามพฤติกรรมการดื่มสุราของผู้ที่มีอายุมากกว่า 15 ปีขึ้นไป จำนวน 3,161 คน พบมีการดื่มสุราถึงร้อยละ 32.4

คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิถีชีวิตและพฤติกรรมการดื่มสุราของกลุ่มแรงงานภาคเกษตรกรรมในจังหวัดเชียงรายและใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดื่มสุราที่เกิดขึ้นเพื่อจะเป็นแนวทางการกำหนดแนวนโยบายในระดับท้องถิ่นเพื่อการลด ละ เลิก การดื่มสุรา รวมทั้งเพื่อเป็นการนำองค์ความรู้ในมหาวิทยาลัยออกไปสู่การประยุกต์ใช้ในสังคมและสร้างพื้นที่ในการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาเกี่ยวกับการจัดการด้านสุขภาพในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาวิถีชีวิตและพฤติกรรมการดื่มสุราของกลุ่มแรงงานภาคเกษตรกรรม
2. ประเมินผลกระทบทางสุขภาพและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดื่มสุราภายใต้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

นิยามศัพท์ในการวิจัย

วิถีชีวิต หมายถึงแบบแผนการดำเนินชีวิตของบุคคลซึ่งสะท้อนทัศนคติและวัฒนธรรมของบุคคลสำหรับสถานการณ์ต่าง ๆ และฝึกฝนหรือปฏิบัติจนเป็นนิสัย วิถีชีวิตสังเกตได้จากกิจกรรมหรือพฤติกรรมที่ปฏิบัติเป็นประจำ ในการศึกษาครั้งนี้จะเน้นถึงแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเกษตร ได้แก่ การทำนา และการเก็บเกี่ยวผลผลิต ซึ่งเชื่อมโยงกับพฤติกรรมการดื่มสุรา

พฤติกรรมการดื่มสุรา หมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมของบุคคลในการดื่มสุรา โดยเป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าในสถานการณ์หรือประเพณีของชุมชน ในการศึกษาครั้งนี้จะเกี่ยวข้องกับลักษณะการดื่มสุรา กิจกรรมที่ทำระหว่างการดื่มสุรา สาเหตุที่ชักจูงให้ดื่มสุราและเงื่อนไขในสนับสนุนให้มีการดื่มสุรา

แรงงานภาคเกษตรกรรม คือผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปและมีอาชีพหลัก หรือรับจ้างทำการเกษตร ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ทำสวน

ผลกระทบทางสุขภาพ หมายถึงการเปลี่ยนแปลงใดๆที่เกิดขึ้นจากการมีพฤติกรรม การดื่มสุราของบุคคล ครอบคลุมในมิติทางกาย เช่น การเจ็บป่วย การเกิดอุบัติเหตุ มิติทางจิตใจ เช่น ความเครียดในครอบครัว การมีความสุข ความทุกข์ มิติทางสังคม เช่น ความรุนแรง ความอบอุ่นและสัมพันธ์ภาพภายในครอบครัวและในชุมชน มิติทางจิตวิญญาณ ได้แก่ความภาคภูมิใจ ความพอใจในชีวิตและครอบครัว

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตและพฤติกรรมการดื่มสุราของเกษตรกรในตำบลแม่คำ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย และนำผลที่ได้เป็นข้อมูลนำเข้าในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อการประเมินผลกระทบทางสุขภาพที่เกิดขึ้น ทำการศึกษาระหว่างเดือน มกราคม 2552 – ธันวาคม 2552

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิถีชีวิต พฤติกรรมและผลกระทบทางสุขภาพจากการดื่มสุราในแรงงานภาคเกษตรกรรม ผู้วิจัยทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือสุรา
2. ปัจจัยที่มีส่งเสริมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
3. พฤติกรรมและสถานการณ์การดื่มสุราของคนไทย
4. แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิตและพฤติกรรม
5. แนวคิดการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือสุรา

ประเทศไทยมีการใช้คำว่า สุรา เช่นเดียวกับคำว่า เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังเช่นพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ.2493 “ สุรา ” หมายความว่ารวมถึง วัตถุทั้งหลายหรือของผสมที่มีแอลกอฮอล์ที่ซึ่งสามารถดื่มกินได้เช่นเดียวกับน้ำสุรา หรือเมื่อได้ผสมกับน้ำหรือของเหลวอย่างอื่นแล้วสามารถดื่มกินได้เช่นเดียวกับน้ำสุรา

สุรา มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต แปลว่า เหล้าหรือน้ำเมาที่กลั่นแล้ว ในทางวิทยาศาสตร์หมายถึงเครื่องดื่มชนิดหนึ่งที่มีเอทิลแอลกอฮอล์ (ethyl alcohol) เป็นส่วนผสม แอลกอฮอล์ได้มาจากการหมักข้าว ข้าวโพดและผลไม้ชนิดต่างๆ ด้วยยีสต์ ซึ่งจะทำหน้าที่เปลี่ยนน้ำตาลที่มีอยู่ในผลไม้ให้กลายเป็นแอลกอฮอล์ ปริมาณของแอลกอฮอล์ที่มีอยู่ในสุราแต่ละชนิดแตกต่างกัน สังเกตได้จากจำนวนดิกิริของสุราชนิดนั้นๆ ถ้าดิกิริสูงแสดงว่ามีปริมาณแอลกอฮอล์อยู่ในระดับที่สูง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525)

สุรา หมายถึง เครื่องดื่มที่มีเอทิลแอลกอฮอล์ (ethyl alcohol) ผสมอยู่ในปริมาณไม่เกินร้อยละ 60 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่คนสามารถใช้ดื่มได้ เอทิลแอลกอฮอล์จัดเป็นสารที่เสพติดประเภทหนึ่ง (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2 5 4 9)

ดิกิริ (proof) หมายถึงความเข้มข้นเป็นร้อยละของปริมาณแอลกอฮอล์ที่มีอยู่ในเครื่องดื่ม เช่น เหล้า 100 ดิกิริ หมายถึงเหล้าที่มีแอลกอฮอล์ 100 ส่วน ผสมน้ำ 100 ส่วน

ส่วนเหล้า 80 ดีกรี หมายถึง เหล้าที่มีแอลกอฮอล์ 80 ส่วน ผสมน้ำ 100 ส่วน โดยเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แต่ละชนิดจะมีดีกรีต่างกัน

คี่มาตรฐาน (standard Drink) เป็นการกำหนดค่ามาตรฐานของปริมาณแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ 10 กรัมในเครื่องดื่มชนิดต่างๆ โดยไม่คำนึงว่าเครื่องดื่มนั้นจะเป็นเบียร์หรือสุรา ซึ่งในแต่ละประเทศกำหนด 1 คี่มาตรฐานที่แตกต่างกันไป สำหรับในประเทศไทย หนึ่งคี่มาตรฐาน (one standard drink) หรือ 1 ครึ่งคี่ หมายถึง ปริมาณของแอลกอฮอล์ที่เท่ากันในสุราชนิดต่างๆ คือมีปริมาณแอลกอฮอล์เท่ากับ 10 กรัม ขึ้นอยู่กับชนิดของสุรา

สุรา แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. สุราหมัก (สุราแช่) เป็นสุราที่ได้มาจากการหมักส่ำตามกรรมวิธีโดยไม่มีสารกลั่น จนเกิดเป็นน้ำสุราที่มีความแรงของแอลกอฮอล์ไม่เกิน 15 ดีกรี
2. สุรากลั่น คือ สุราที่ได้จากการหมักส่ำให้เกิดมีแรงแอลกอฮอล์แล้วกลั่นอาจปรุงแต่งให้มีแรงแอลกอฮอล์มากขึ้นตามต้องการ

พิษของสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

เอทิลแอลกอฮอล์ที่ผสมอยู่ในสุราเป็นสารที่มีคุณสมบัติสามารถละลายในน้ำและไขมัน ได้ดีเมื่อนำมาผสมกับน้ำหรือโซดาแล้วดื่มจะสามารถดูดซึมได้ทันทีเช่นเดียวกับน้ำ ดังนั้นเมื่อดื่มแอลกอฮอล์ชนิดต่างๆก็จะซึมผ่านเข้าสู่ร่างกายอย่างรวดเร็ว โดยแอลกอฮอล์จะถูกดูดซึมในกระเพาะอาหารประมาณ 20 – 30 % ที่เหลือจะดูดซึมในลำไส้เข้าสู่ตับแล้วถูกย่อยเผาผลาญในตับ บางส่วนจะถูกดูดซึมเข้าสู่หัวใจและกระแสเลือดภายในเวลาเพียง 5 นาที และอวัยวะต่างๆทั่วร่างกายภายใน 10 – 30 นาที แล้วถูกขับออกทางลมหายใจ ปัสสาวะและเหงื่อ ความเป็นพิษต่อร่างกายของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างต่อเนื่องมีดังนี้ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2548)

1. พิษของแอลกอฮอล์ต่อสมองมีทั้งเฉียบพลันและเรื้อรัง ซึ่งพิษแบบเฉียบพลันได้แก่ Alcohol intoxication แบ่งเป็นพิษเล็กน้อยแตกต่างกันไปตามระดับแอลกอฮอล์ในเลือดคือ

- 17- 20 mg% = 1 drink จะทำให้เกิดอาการอ่อนคลา ย หายเครียด
- 30 mg% = 1.5 drinks จะทำให้เกิดอาการสนุกสนาน ร่าเริง

- 50 mg% = 2.5 drinks จะทำให้เสียการควบคุมการเคลื่อนไหว ตัดสินใจบกพร่อง
- 80 mg% = 4 drinks จะเกิดอาการเมา และผิดกฎหมาย
- 100 mg % = 5 drinks จะแสดงอาการเมาให้เห็น เดินไม่ตรงทาง
- 200 mg % = 10 drinks จะเกิดอาการสับสน อาละวาด
- 300 mg % = 15 drinks จะเกิดอาการง่วงซึม
- 400 mg % = 20 drinks จะเกิดอาการสลบ เข้าชั้น โคม่าถึงตายได้
- 650 mg % = 30+ drinks ถึงตายได้

2. พิษต่อระบบทางเดินอาหาร โรคที่พบได้บ่อยในหมู่นักดื่มคือ โรคกระเพาะ แอลกอฮอล์ที่มีความเข้มข้นต่ำจะทำให้มีการกระตุ้นน้ำย่อยในกระเพาะอาหารส่งผลให้เกิดแผลในกระเพาะและลำไส้ ขณะที่แอลกอฮอล์ที่มีความเข้มข้นสูงจะทำให้เกิดการเยื่อบุกระเพาะอาหารอักเสบเฉียบพลัน

3. พิษต่อระบบหัวใจและหลอดเลือด แอลกอฮอล์จะกระตุ้นให้หัวใจสูบฉีดโลหิตเร็วขึ้นทำงานหนักขึ้นในระยะยาวจะทำให้การทำงานของกล้ามเนื้อหัวใจผิดปกติ การบีบตัวของกล้ามเนื้อหัวใจลดต่ำลงทำให้หัวใจต้องทำงานหนักขึ้นเพื่อสูบฉีดโลหิตและเมื่อหัวใจทำงานหนักขึ้น กล้ามเนื้อหัวใจจะเริ่มหนาขึ้นเกิดโรคหัวใจโต มีอาการหัวใจวายหรือหัวใจล้มเหลวตามมาในที่สุด

4. พิษต่อระบบเมตาบอลิซึมและต่อมไร้ท่อ สารพิษที่เกิดจากการเผาผลาญแอลกอฮอล์ในร่างกาย คือ เตตราไฮโดรไอโซควิโนลีนส์ (Tetrahydroisquinolines) จะเข้าทำลายสารเคมีในสมองที่ช่วยให้คนเรารู้สึกเป็นปกติสุขและสงบ คนที่สุราจึงมักมีจิตใจและอารมณ์อ่อนไหว ความอดทนต่อภาวะเครียดหรือกดดันลดน้อยลง ขาดสมาธิ นำไปสู่บุคลิกภาพเสื่อมโทรม

5. พิษต่อระบบภูมิคุ้มกันของร่างกาย แอลกอฮอล์มีผลต่อการทำงานของเม็ดเลือดขาวซึ่งเป็นระบบภูมิคุ้มกันอย่างหนึ่งของร่างกายทำให้ความสามารถในการกำจัดเชื้อโรคน้อยลง ส่งผลให้ร่างกายอ่อนแอมีการติดเชื้อได้ง่ายขึ้น

ผลกระทบที่เกิดจากการดื่มสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ผลกระทบจากปัญหาการดื่มเป็นปัญหาด้านสาธารณสุขและปัญหาสังคมที่สำคัญ การดื่มแอลกอฮอล์มากเกินไปจนขนาดสามารถทำให้เกิดผลเสียต่อผู้ดื่มทั้งทางร่างกาย

จิตใจ สุขภาพและชีวิตความเป็นอยู่ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความสัมพันธ์กับอัตราป่วยและอัตราตายจากโรคต่างๆกว่า 60 ชนิด เช่น โรคตับแข็ง ความดันโลหิตสูง มะเร็งหลอดอาหารและหลอดลม ปัญหาที่เกิดขึ้นเพิ่มตามระยะเวลาของการดื่มซึ่งเกิดขึ้นได้ทั้งแบบเฉียบพลันหรือเรื้อรังจากการดื่ม การดื่มมากเกินไปจนขนาดเพิ่มความเสี่ยงต่อการตายก่อนวัยอันควรและโรคต่างๆทางร่างกายหลายชนิด การดื่มแบบเม้าท์วรา (binge drinking) สามารถเกิดผลกระทบต่อสุขภาพซึ่งมีทั้งผลกระทบในระยะสั้นและระยะยาว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณการดื่มและระยะเวลาของการดื่ม

ผลกระทบด้านร่างกายในระยะสั้นของผู้ดื่มแบบเม้าท์วราจะเกิดอาการเม้าท์วรา ปวดศีรษะ กระจายน้ำอย่างมาก คลื่นไส้ อาเจียน มีความรู้สึกไวต่อแสงและเสียง มีการมองเห็นที่ไม่ชัดเจน เวียนศีรษะและเหนื่อยหมดแรง บางครั้งดื่มอย่างหนักอาจทำให้เกิดอาการทางด้านประสาทขึ้นได้ เช่น หน้ามืด (blackouts) อาการความจำเสื่อม เกิดการลืมไม่สามารถทำอะไรได้ในช่วงเวลาสั้นๆสูญเสียสติสัมปชัญญะ สูญเสียความสามารถในการควบคุมการเคลื่อนไหวและความเร็วในการตอบสนอง ไร้ความสามารถในการตัดสินใจ บางคนแสดงพฤติกรรมที่ก้าวร้าวและอาจนำไปสู่การทะเลาะวิวาทกับผู้อื่น นอกจากนี้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์สามารถเป็นพิษได้เพราะเกิดอาการคลื่นไส้ อาเจียนอาจนำไปสู่การหมดสติ โคม่าและเสียชีวิต หรือการเสียชีวิตเนื่องจากการอุดคั่นของเส้นโลหิตที่ไปเลี้ยงสมอง (WHO, 2006)

ผลกระทบต่อสุขภาพในระยะยาวจากการดื่มแบบเม้าท์วรา การดื่มอย่างหนักหรือในปริมาณมากติดต่อกันหรือการดื่มแบบเม้าท์วราเป็นระยะเวลาหลายปีส่งผลกระทบถาวรอย่างหนักต่อร่างกาย ประเภทและขอบเขตของผลกระทบที่เกิดจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีหลายปัจจัยซึ่งขึ้นอยู่กับระยะเวลา ความรุนแรงของการดื่มและเพศของผู้ดื่ม โดยส่วนใหญ่เพศชายจะมีการดื่มและการติดแอลกอฮอล์มากกว่าเพศหญิงประมาณ 2 ใน 3 ของผู้ที่ดื่มหรือติดแอลกอฮอล์เป็นเพศชาย ส่วนการดื่มในเพศหญิงมักเผชิญกับปัญหาของโรคต่างๆมากกว่าเพศชาย เช่น การได้รับอันตรายต่อร่างกายหรือการเกิดโรคต่างๆหลังจากการดื่มอย่างหนักติดต่อกันเป็นเวลาหลายปี เพศหญิงที่เป็นนักดื่มมีอัตราการเสียชีวิตตั้งแต่ 50% - 100% ซึ่งมากกว่าเพศชายอย่างมาก และโรคเกี่ยวกับตับจะพบมากในเพศหญิง และโรคพิษสุราเรื้อรังทำให้เกิดโรคมะเร็ง เช่น มะเร็งที่ปาก คอ หลอดอาหาร เต้านม ตับและตับอ่อน ลำไส้ใหญ่และทวารหนัก เป็นต้น

การดื่มแอลกอฮอล์ในหญิงตั้งครรภ์ทำให้มีโอกาเสี่ยงต่อการเกิดความพิการของ เด็กทารกแรกเกิดและเป็นสาเหตุอันดับ 1 ที่ก่อให้เกิดพัฒนาการล่าช้าทางด้านสมองของ เด็กทารกและเด็กทารกที่จะคลอดออกมามีความเสี่ยงต่อการมีพฤติกรรมที่ไม่อยู่นิ่งและ การเรียนรู้ที่ช้า

การเกิดโรคหัวใจ ทำให้เกิดโรคความดันโลหิตสูง หัวใจพองโต ขยายใหญ่ขึ้น ซึ่ง ไม่สามารถแก้ไขหรือรักษาได้ ก่อให้เกิดโรคหัวใจล้มเหลว เส้นเลือดแดงจะแคบลงซึ่ง นำไปสู่หัวใจล้มเหลวและเสียชีวิต หรือเกิดการเต้นที่ผิดปกติของหัวใจ ซึ่งนำไปสู่หัวใจ ล้มเหลวและเสียชีวิต การไหลเวียนของเลือดไปสู่แขนและขาลดลงทำให้เกิดการอุดตัน ของเส้นโลหิตที่ไปเลี้ยงสมอง รวมทั้งการเป็นอันตรายต่อสมองทำให้ความ สามารถทาง ความคิดลดลง เซลล์สมองถูกทำลายทำให้สมองเสื่อมลงและฝ่อเกิดความพิการทางสมอง มีพฤติกรรมก้าวร้าว แสดงความต่อต้านสังคม มีความเศร้าซึม ความวิตกกังวล และผู้ที่ดื่ม อย่างหนักมักจะได้รับบาดเจ็บหรืออุบัติเหตุได้บ่อยเนื่องจากการถูกทำลายของประสาท ของการทรงตัว

ผลกระทบด้านสังคม ด้านอุบัติเหตุ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทำให้ขาดความ รับผิดชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เป็นสาเหตุสำคัญของโรคและการบาดเจ็บ การดื่ม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทำให้การตายจากเกิดอุบัติเหตุจราจรทั่วโลกได้ถึงร้อยละ 20-38 ของ การการเกิดอุบัติเหตุทั้งหมด ปัญหาอุบัติเหตุที่เกิดจากผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ใน ประเทศไทยได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ ผู้ที่ “เมาแล้วขับ” ก่อให้เกิดอุบัติเหตุทาง จราจรสร้างความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก จากสถิติที่ผ่านมาคนไทย เสียชีวิตจากอุบัติเหตุจราจรเฉลี่ย 2 คนต่อชั่วโมง นอกจากนี้ยังพบว่าร้อยละ 40 ของ ผู้บาดเจ็บที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลจากอุบัติเหตุมีสาเหตุมาจากการขับขี้นขณะเมา สุรา นอกจากนี้การดื่มอย่างหนักเป็นครั้งคราว (heavy episodic drinking) หรือการดื่ม แบบเม้าหัวราน้ำส่งผลกระทบบทที่รุนแรง เช่น การจมน้ำตาย และอุบัติเหตุจากการขับขี้น ยานพาหนะ จากรายงานการเฝ้าระวังบาดเจ็บรุนแรงจากอุบัติเหตุขนส่งในช่วงวันหยุดปี ใหม่ของสำนักกระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค พบว่า ร้อยละ 72.7ของผู้บาดเจ็บรุนแรงจาก พาหนะทุกประเภท ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนเกิดเหตุ โดยในปี 2547 มีผู้บาดเจ็บ รุนแรงที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ดื่มก่อนเกิดเหตุ ถึงร้อยละ 44.2 สูงกว่า ปี 2546 ซึ่งมีร้อยละ 19.2 (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2548)

ปัญหาครอบครัว ความรุนแรงและคดีความ จากข้อมูลของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพระบุว่า การดื่มสุรามีผลกระทบต่อครอบครัว เกิดการทะเลาะเบาะแว้ง การทำร้ายร่างกาย เกิดความหวาดระแวง หึงหวง ก้าวร้าวดูถูกเหยียดหยาม และการหลงตัวเอง และจากการศึกษาของศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรี มูลนิธิเพื่อนหญิง (2546) พบว่าผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดื่มสุราส่วนใหญ่มีประสบการณ์หรือทราบว่าบุคคลที่ดื่มสุรามีการใช้ความรุนแรง พุดจาหยาบคายด่าว่าและทำร้ายร่างกายผู้อื่นและการละเมิดสิทธิทางเพศ สตรีที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จำนวนมากจะตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง การถูกทารุณในบ้านหรือการถูกข่มขืนมีความสัมพันธ์กับสุรา การดื่มสุราก็ทำให้เกิดความสูญเสียเศรษฐกิจในครอบครัว คุณภาพความมั่นคงในการทำงาน ชัดขวางการทำหน้าที่ตามปกติของครอบครัว นำไปสู่การเสพสารเสพติดและปัญหาอาชญากรรมอื่นๆ (นภคกร วรรณิกาและคณะ, 2548)

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สร้างความเสียหายในเชิงเศรษฐกิจ โดยมีมูลค่าสูงมาก ซึ่งได้แก่ การสูญเสียทรัพย์สิน ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการรักษาโรคต่างๆ และอุบัติเหตุ ค่าใช้จ่ายทางอ้อมที่เกิดจากการฟื้นฟูสมรรถภาพ ค่าใช้จ่ายจากการบังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งประสิทธิภาพในการทำงานหรือการผลิตที่สูญเสียไปเนื่องจากการหยุดงานหรือเสื่อมสมรรถภาพในผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (ยงยุทธ ขจรธรรม, 2547) ความเสียหายจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทยปัจจุบันเมื่อคิดเป็นต้นทุนทางสังคมโดยรวมมีมูลค่าสูงถึง 13,007.9-33,625.6 ล้านบาท หรือร้อยละ 0.22 - 0.56 ของ GDP ในปี 2546 ซึ่งแยกเป็นต้นทุนความเสียหายได้ 2 ประเภทคือ (นิพนธ์ พัวพงศกร, 2548)

1. ต้นทุนส่วนบุคคลของผู้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการรักษาโรคจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ต้นทุนเวลาในการรักษาโรค ต้นทุนเวลาเนื่องจากการขาดงาน มูลค่าการเสียชีวิตจากการเจ็บป่วยด้วยโรคที่เกิดจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คิดเป็นมูลค่า 4,988.4-7,492.8 ล้านบาท

2. ต้นทุนต่อสังคมของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ได้แก่ มูลค่าการเสียชีวิตและการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางจราจรที่มาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มูลค่าการรักษาอุบัติเหตุจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มูลค่าการเสียชีวิตจากการรักษาพยาบาล คิดเป็นมูลค่า 8,039.5-26,179.8 ล้านบาท

ปัจจัยที่มีส่งเสริมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือสุรามีสมาเหตุและปัจจัยส่งเสริมหลายประการ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านชีวภาพ จากการศึกษาพันธุกรรมของคนที่ติดสุราพบว่าลูกชายของพ่อที่ติดสุรามีโอกาสติดสุรามากกว่าคนทั่วไปถึง 4 เท่า (Steinhausen, 2003) นอกจากนี้ยังพบว่าเพศชายมีแนวโน้มจะดื่มสุรามากกว่าเพศหญิง (มูลนิธิเพื่อนหญิง, 2546) อายุ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบุคคลเพราะทำให้มีความคิด ประสบการณ์และพฤติกรรมที่ต่างกันซึ่งมีผลต่อการเผชิญปัญหาหรือต่อความเครียดของชีวิต

2. ปัจจัยด้านจิตใจ นักจิตวิทยาเชื่อว่าความบกพร่องในจิตใจของคนเกิดจากการเลี้ยงดูในวัยเด็ก สาเหตุด้านจิตใจที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการดื่มสุราส่วนใหญ่เกิดจากผลการเลี้ยงดูที่ขาดความอบอุ่นในวัยเด็ก ได้รับความกดดัน สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี ถูกกลั่นแกล้งจากบิดามารดา ซึ่งส่งผลให้เมื่อเติบโตขึ้นจะทำให้การสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นมีปัญหา บางคนจะใช้สารเสพติดหรือดื่มสุราเพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นหรือเพื่อลดความเครียดในการดำรงชีวิตประจำวัน (สมภพ เรื่องตระกูล, 2543)

3. ปัจจัยด้านสังคม สภาพสังคมในปัจจุบันมีอิทธิพลต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพราะเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กลายเป็นเครื่องมือในการเข้าสังคม แสดงออกถึงฐานะทางสังคม เป็นเครื่องมือเสริมภาพลักษณ์วัยรุ่นนิยมดื่มเพื่อแสดงออกถึงความเป็นผู้ใหญ่และผู้หญิงแสดงความเท่าเทียมเพศชายด้วยการดื่มแอลกอฮอล์ และการดื่มแอลกอฮอล์ยังถือว่าการผ่อนคลายความเครียดและระงับความกดดัน (อดิศวร์ หลายชูไทยและคณะ, 2544) นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ให้คุณค่าของการจัดงานสังสรรค์ที่ต้องมีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นส่วนประกอบซึ่งเห็นได้จากงานเลี้ยงเกือบทุกประเภทจะต้องมีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เสมอทำให้ผู้ที่เติบโตในสังคมมองเห็นว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นเรื่องธรรมดา รวมถึงกระแสของสื่อโฆษณาปัจจุบันพบว่าสื่อต่างๆมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนอย่างมากและการแข่งขันทางการค้าของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ซึ่งมีสื่อโฆษณามากมายทำให้ผู้บริโภคเกิดความรูสึกอยากลองและรูสึกว่าการดื่มแอลกอฮอล์เป็นสิ่งที่แสดงถึงความหรูหรา เป็นเรื่องที่ควรจะภาคภูมิใจหรือผู้ชายควรจะ

ดื่มเพื่อแสดงความเป็นลูกผู้ชาย บางผลิตภัณฑ์จะเจาะจงกลุ่มสตรีให้หันมาดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มขึ้น นอกจากนี้สื่อบันเทิงเช่นภาพยนตร์ละครหรือเพลงก็มีส่วนจูงใจให้เกิดความรู้สึกล้อยตามว่าเมื่อมีความเครียดหรือสนุก สนานจะต้องมีการดื่มสุรา

นอกจากปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้น วิถีชีวิตและสังคมของคนในภาคเหนือ โดยเฉพาะในชนบทซึ่งเป็นสังคมเกษตรกรรมที่มีความใกล้ชิดกับธรรมชาติ การนับถือผีบางเทวดายังคงเป็นพื้นฐานในการกำหนดแนวทางในการดำเนินชีวิต ถึงแม้ว่าความเจริญก้าวหน้ามีมากมายในปัจจุบัน แต่ระบบคิดและพิธีกรรมต่างๆยังคงมีอยู่ประเพณี และพิธีกรรมที่จัดได้ว่าเป็นวัฒนธรรมวิถีชีวิตของเกษตรกรพื้นบ้านที่มีผลต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แยกออกเป็น 3 ประเภทดังนี้

1. ประเพณีเกี่ยวกับเทศกาลต่างๆ เช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ ที่กระทำสืบทอดกันมา เป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความสนุกสนาน มีงานรื่นเริง รวมกลุ่มกินกินอาหารและดื่มสุราเป็นส่วนใหญ่

2. พิธีกรรมเกี่ยวกับลัทธิผีบางและไสยศาสตร์ เช่น การเลี้ยงผีบรรพบุรุษ ผีเสื้อบ้าน ประเพณีนี้เน้นการเซ่นไหว้ด้วยสุรา อาหาร เช่นมีลาบ เหล้าไห ไก่คู่ซึ่งเป็นอาหารชั้นดีของชาวล้านนา การทำพิธีเพื่อเป็นการขอให้ทุกคนมีความสุข ปลอดภัยจากโรคต่างๆ (มณี พยอมยงค์, 2533)

3. ประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนา เช่น วันเข้าพรรษา วันวิสาขบูชา เป็นประเพณีที่มักจะมีการงดการดื่มสุราในช่วงเวลาดังกล่าว

นอกจากนี้ในสังคมเกษตรกรรมที่มีส่วนสนับสนุนให้สมาชิกในละแวกเดียวกันมีความผูกพันและความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด กิจกรรมต่างๆจะได้รับความร่วมมือจากสมาชิกกลุ่มช่วยเหลือกันในการทำงาน เช่น การลงแขกทำนา เกี่ยวข้าว เมื่อเสร็จภารกิจแล้วก็จะมีการเลี้ยงข้าวปลาอาหารรวมทั้งเครื่องดื่มสุราเป็นการแสดงความขอบคุณ หากผู้ใดไม่ได้จัดหาให้ก็เป็นการแสดงถึงความไม่สนใจพวกพ้องหรือตระหนักก็จะไม่ได้รับความช่วยเหลือในครั้งต่อไป หรือบางครั้งใครไม่เข้าร่วมการเลี้ยงก็ถือว่าไม่ใช่พวกพ้องกัน เป็นต้น

จะเห็นได้ว่านอกจากปัจจัยทางด้านชีวภาพและปัจจัยทางด้านจิตใจที่เกิดจากการเลี้ยงดูของครอบครัวแล้ว ปัจจัยทางด้านสังคมที่เป็นตัวกำหนดแนวทางในการดำเนินชีวิตของเกษตรกรมีแนวโน้มที่สนับสนุนการใช้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสื่อในการสร้าง

สัมพันธภาพและแสวงหาความเป็นพวกพ้องเพื่อเกิดความร่วมมือในการทำเกษตรกรรม และตราบไคที่สังคมยังมีการยอมรับแนวปฏิบัติดังกล่าว พฤติกรรมการดื่มสุราในสังคมก็จะคงอยู่ต่อไป ซึ่งผลกระทบก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพทั้งในระดับตัวบุคคล ครอบครัว และชุมชน หากสังคมเกิดความตระหนักและเข้าใจถึงโทษและอันตราย แนวปฏิบัติหรือวิถีชีวิตแบบนั้นก็จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมขึ้น ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ถึงผลกระทบทางสุขภาพที่เกิดจากวิถีชีวิตและพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องดังกล่าวจะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้น โดยชุมชนเองจึงจะเกิดความตระหนักและเข้าใจถึงความสำคัญที่ต้องหาวิธีการควบคุมป้องกันที่มีความเป็นไปได้

พฤติกรรมและสถานการณ์การดื่มสุราของคนไทย

ความหมายและพฤติกรรมการดื่มสุรา

พฤติกรรมการดื่มสุรามีข้ออ้างหรือเหตุผลในการดื่มที่หลากหลาย และมีการให้ความหมายของการดื่มสุราในทางสังคมซึ่งใช้เป็นเหตุผลของการดื่มสุราได้ดังนี้ (เทพินทร์ พัทธานุกรณ์, 2541)

ความหมายที่หนึ่ง สุราถูกจัดให้มีสถานภาพเทียบเท่ากับน้ำ น้ำผลไม้ และน้ำอัดลมเห็นได้จากการให้ชื่อว่า สุรา ก็คือ beverage หรือเครื่องดื่มประเภทหนึ่ง การให้ความหมายของสุราในลักษณะนี้แสดงให้เห็นว่าสุราเป็นสิ่งปกติทั่วไปที่สามารถบริโภคประกอบมื้ออาหารหรือสามารถบริโภคได้

ความหมายที่สอง การใช้สุราเป็นสัญลักษณ์ของการเลื่อนสถานภาพ เด็กเมื่อมีการเติบโตถึงช่วงหนึ่งก็จะมีกรบริโภคสุรา ซึ่งเกิดจากความเชื่อว่าพฤติกรรมนี้เป็นพฤติกรรมของผู้ใหญ่ เมื่อเริ่มบริโภคได้ก็มีความหมายว่าคนเป็นผู้ใหญ่แล้ว ความเชื่อที่ว่านี้น่าจะรวมไปถึงความต้องการที่แสดงออกของความรับผิดชอบและอิสระจากการดูแลของผู้ปกครอง การใช้สุราในสัญลักษณ์เช่นนี้แต่เดิมมักปรากฏในเพศชาย แต่ปัจจุบันมีการพบแนวโน้มที่สูงขึ้นในกลุ่มเพศหญิงด้วย ลักษณะที่มีการใช้สุราเป็นสัญลักษณ์ของการเลื่อนสถานภาพ ยังมีอีกประการหนึ่งก็คือการใช้สุราเพื่อเลื่อนสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจของบุคคล การใช้ในลักษณะนี้น่าจะสืบเนื่องมาจากแนวคิดที่เชื่อมสุรากับความทันสมัยและชนชั้นทางสังคมในยุคก่อน ปัจจุบันการบริโภคสุราบางชนิดจะหมายถึงการ

เป็นสมาชิกของชนชั้นใดในสังคม เช่น สุราราวเป็นสุราของชนชั้นล่างที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ แต่สุราต่างประเทศเป็นสุราของชนชั้นสูงหรือชนชั้นกลางที่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี ในขณะที่ถ้าเป็น “ไวน์” จะเป็นสุราของชนชั้นสูงและผู้ที่มิฐานะทางเศรษฐกิจดี

ความหมายที่สาม การใช้สุราเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นเพศชาย ความเป็นอิสระ ในทุกวัฒนธรรมสุรามักถูกกำหนดให้เป็นของเพศชาย สุราจะเป็นตัวแทนของ Sense of Masculine และจะแสดงถึง Autonomy in public รวมถึง freedom of movement ของเพศชาย การบริโภคในสถานที่ต่างๆกับกลุ่มเพื่อนของเพศชายไม่ว่าจะโสดหรือมีครอบครัวแล้วก็มีนัยของความเป็นอิสระจากอำนาจของครอบครัวเช่นกัน อย่างไรก็ตามในปัจจุบันมีการแบ่งประเภทของสุราว่าสุรานี้ควรเป็นของเพศใด เช่น บรัันดี เป็นสุราของเพศชาย ในขณะที่สุราที่มีรสหวาน มีระดับแอลกอฮอล์ต่ำกว่าจะเป็นของเพศหญิง เป็นต้น

ความหมายที่สี่การใช้สุราเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของความเท่าเทียมกันระหว่างเพศในกลุ่มเพศหญิง การศึกษาสถิติของการดื่มสุราซึ่งมีแนวโน้มว่าเพศหญิงมีแนวโน้มที่จะบริโภคสุรามากขึ้นนั้นมีแนวความคิดที่เสนอว่าในอดีตสุราคือสัญลักษณ์ของเพศชาย ดังนั้นการบริโภคสุราก็เป็นการแสดงถึงความเท่าเทียมที่เพศหญิงสามารถทำได้อย่างหนึ่ง

ความหมายที่ห้า การใช้สุราเพื่อความสัมพันธ์ทางสังคมและความสำเร็จทางธุรกิจ การงาน การดื่มสุราด้วยกันมีความหมายถึงความเป็นสมาชิกในสังคมกลุ่มหมายถึงระดับความสัมพันธ์ที่มีต่อกันเป็นการแสดงความสัมพันธ์อย่างจริงจังต่อกัน นอกจากนั้นยังพบว่าสุราถูกใช้เป็นที่ในการดำเนินธุรกิจ เช่น การเจรจาต่อรองหรือการพิจารณาเรื่องสำคัญทางธุรกิจอย่างไม่เป็นทางการด้วย นอกจากนั้นในตัวของสุราเอง “การดื่ม” ถูกให้ความหมายโดยนัยว่าต้องมีผู้ร่วมดื่ม เป็นเรื่องของพฤติกรรมร่วมของบุคคล การดื่มตามลำพังถูกสังคมให้ความหมายว่า“ผิดปกติ” ดังนั้นการบริโภคสุราจึงไม่อาจหลีกเลี่ยงไปจากความสัมพันธ์กับความสัมพันธ์ทางสังคมได้ ซึ่งในบางวัฒนธรรมหากบุคคลปฏิเสธไม่บริโภคสุราที่มีผู้หยิบยื่นให้ก็จะหมายถึงการปฏิเสธความสัมพันธ์ต่อกัน

ความหมายสุดท้าย สุรากลายเป็นสิ่งบำรุงสุขภาพ ปัจจุบันมีการค้นพบว่าไวน์สามารถป้องกันการเป็นโรคหัวใจได้และมีการใช้ไวน์เพื่อให้เส้นเลือดขยายตัวในผู้ป่วยความดันโลหิตสูง ช่วยในการขับปัสสาวะ การให้ความหมายในลักษณะนี้ทำให้เกิดความชอบธรรมในการบริโภคมากขึ้น รวมทั้งมีปริมาณการบริโภคไวน์มากขึ้น

จากความหมายที่เปลี่ยนไปแต่ละยุคพฤติกรรมการบริโภคสุราในปัจจุบันจึงปรากฏออกมาในหลากหลายโอกาสและเงื่อนไขสามารถสรุป ได้ดังนี้

1. การใช้สุราในสถานการณ์ทั่วไปทางสังคมและธุรกิจ ลักษณะนี้เป็นพฤติกรรมที่บริโภคเพื่อหวังผล โดยใช้สุราเป็นสื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีก่อให้เกิดผลตอบแทนทางธุรกิจและหน้าที่การงาน
2. การใช้สุราเพื่อผลต่อสุขภาพ ในลักษณะนี้เป็นการใช้สุราเพื่อหวังผลแก่สุขภาพ อาจจะเป็นในแง่การรักษา เช่น ในรูปของยาคองเพื่อบรรเทาอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย เพื่อขับน้ำคาวปลาในกลุ่มผู้หญิงหลังคลอด หรือในรูปของยาทาภายนอก เช่น ทาแก้ลมพิษ การใช้สุรายังมีอีกลักษณะหนึ่งคือหวังผลในเชิงบำรุงหรือส่งเสริมสุขภาพเช่นทำให้ เจริญอาหาร กระปรี้กระเปร่าป้องกันการเป็นโรคหัวใจ เป็นต้น
3. การบริโภคสุราในพิธีกรรมต่างๆ เช่น การแต่งงาน การบวช การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ เทศกาลต่างๆ ตลอดจนพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับอำนาจเหนือธรรมชาติ การทรงเจ้า หรือพิธี ผิดผีก็ต้องมีสุราเป็นเครื่องเช่นขอขมาวิญญูณศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น
4. การบริโภคสุราเพื่อตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการเลือนสถานภาพของตนเองทางสังคมเศรษฐกิจ เลือนวัย หรือแม้แต่การบริโภคเพื่อหวังผลให้เกิดความสบายใจ

สถานการณ์การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทย

ในปี ค.ศ.2000 ประเทศไทยมีการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รวมทุกประเภทอยู่ในอันดับ 5 ของโลก โดยมีปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จำนวน 13.59 ลิตร/คน/ปี แต่ถ้าพิจารณาแยกประเภทจะพบว่า (1) คนไทยบริโภคเบียร์ เป็นอันดับที่ 58 ของโลก โดยมีปริมาณการบริโภคเท่ากับ 1.12 ลิตร/คน/ปี (2) คนไทยบริโภคไวน์ เป็นอันดับที่ 111 ของโลก โดยมีปริมาณการบริโภคเท่ากับ 0.01 ลิตร/คน/ปี และ (3) คนไทยบริโภคเหล้าเป็นอันดับที่ 3 ของโลก โดยมีปริมาณการบริโภคเท่ากับ 12.45 ลิตร/คน/ปี (WHO, 2006)

การที่ประเทศไทยมีการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ติดอันดับโลกนั้นมาจากรูานการบริโภคเหล้าที่มีอยู่สูงมากและการที่อันดับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยรวมทุกประเภทของประเทศไทยมีการปรับสู่อันดับที่สูงมากขึ้นจากเดิมอันดับที่ 30 ของโลกในปี ค.ศ.1998 มาเป็นอันดับที่ 5 ของโลกในปี ค.ศ.2000 เป็นเพราะว่ามีการ

เปลี่ยนแปลงอันดับการบริโภคเบียร์และไวน์ของคนไทย โดยในปี ค.ศ.1999 คนไทยบริโภคเบียร์เป็นอันดับที่ 93 ของโลก แต่พอมาปี ค.ศ.2000 มีการเปลี่ยนแปลงมาสู่อันดับที่ 58 ของโลก และในส่วนของ การบริโภคไวน์ของคนไทย แม้ว่าอันดับของการบริโภคไวน์จะไม่เพิ่มมากขึ้นแบบก้าวกระโดด แต่ก็มี การเปลี่ยนแปลงจากอันดับ 141 ในปี ค.ศ.1998 มาเป็นอันดับ 127 และ 111 ในปี ค.ศ.1999 และ ค.ศ.2000 ตามลำดับ อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงอันดับของการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทยตลอดช่วง 3 ปี (ค.ศ.1998 – 2000) แต่เมื่อพิจารณาในด้านของการปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้วจะพบว่า การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยรวมทุกประเภทในปี ค.ศ. 1998 มีจำนวน 9.7 ลิตร/คน/ปี และการบริโภคเพิ่มขึ้นเป็น 13.71 ลิตร/คน/ปี ในปี ค.ศ. 1999 และมีการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยรวมทุกประเภทเป็นจำนวน 13.59 ลิตร/คน/ปี โดยปริมาณที่เพิ่มขึ้นนี้เป็นเพราะการบริโภคเหล้ามีจำนวนที่เปลี่ยนแปลงจากเดิมจำนวน 8.71 ลิตร/คน/ปี ในปี ค.ศ.1998 มาเป็น 12.67 ลิตร/คน/ปี และ 12.45 ลิตร/คน/ปี ในปี ค.ศ.1999 และ ค.ศ.2000 ตามลำดับ ในด้านการบริโภคเบียร์ และไวน์ของประเทศไทยในช่วง ค.ศ.1998 – 2000 นั้น ปริมาณการบริโภคเบียร์ของคนไทยมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นโดยคนไทยมีการบริโภคเบียร์จำนวน 0.98 ลิตร/คน/ปี ในปี ค.ศ.1998 และเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 1.02 ลิตร/คน/ปี (เพิ่ม 4 % จาก 0.98) และ 1.12 ลิตร/คน/ปี (เพิ่ม 9.8 % จาก 1.02) ในปี ค.ศ.1999 และ ค.ศ.2000 ตามลำดับ แต่ในส่วนของ การบริโภคไวน์นั้น คนไทยมีปริมาณการบริโภคเป็นจำนวนเท่าเดิม คือ 0.01 ลิตร/คน/ปี ตลอดทั้ง 3 ปี (ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา,2005; WHO.2008)

ข้อมูลอันดับโลกและปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทยที่นำเสนอโดยองค์การอนามัยโลกแสดงให้เห็นว่าการที่ประเทศไทยติดอันดับหนึ่งในสิบของโลกในการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นเพราะคนไทยมีการบริโภคสุราในปริมาณที่สูง จนทำให้ประเทศไทยติดอันดับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในภาพรวมทั้งหมดในส่วนของ การบริโภคเบียร์และไวน์ของประเทศไทยนั้นแม้ว่าตัวเลขปริมาณการบริโภคเบียร์จะมีเพิ่มขึ้นพอสมควรและปริมาณการบริโภคไวน์เท่าเดิม แต่จะเห็นได้ว่าอันดับโลกของการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้ง 2 ประเภทนี้ของประเทศไทยได้ถูกเลื่อนสูงมากขึ้น

สำนักงานสถิติแห่งชาติได้จัดทำการศึกษาการสำรวจพฤติกรรมการดื่มสุราของประชากรปี 2550 เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนผู้ดื่มสุรา อายุที่เริ่มดื่ม ประเภทของสุราที่ดื่ม ตลอดจนลักษณะทางประชากรของผู้ที่ดื่ม โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 เดือน (กรกฎาคม - กันยายน 2550) จากครัวเรือนตัวอย่างในทุกจังหวัดทั่วประเทศทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาลประมาณ 80,000 ครัวเรือน ซึ่งสรุปผลสำคัญจากการสำรวจพบว่า ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป 51.2 ล้านคน เป็นผู้ที่ดื่มสุรา 14.9 ล้านคนหรือร้อยละ 29.3 โดยผู้ชายยังคงดื่มสุรามากกว่าผู้หญิงประมาณ 6 เท่า และผู้ที่อยู่นอกเขตเทศบาลมีอัตราการดื่มสุราสูงกว่าผู้อยู่ในเขตเทศบาล คือร้อยละ 31.0 และ 25.4 ตามลำดับ และที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่งคือกลุ่มเยาวชนมีอัตราการดื่มสุรา สูงถึงร้อยละ 21.9 สำหรับกลุ่มวัยทำงานมีอัตราการดื่มมากกว่ากลุ่มอื่น คือร้อยละ 34.4 นอกจากนี้พบว่าผู้ที่ปัจจุบันไม่ดื่มแล้ว แต่ในอดีตเคยดื่มมี 3.8 ล้านคน หรือร้อยละ 7.5 ของ ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป

หากพิจารณาในรอบ 7 ปี (2544-2550) พบว่าอัตราการดื่มสุราของประชากรมีแนวโน้มลดลงตามลำดับ คือจากร้อยละ 32.7 เป็น 29.3 โดยผู้ชายมีอัตราการดื่มสุราลดลงจากร้อยละ 55.9 เป็น 51.0 และผู้หญิงลดลงจากร้อยละ 9.8 เป็น 8.8

อายุที่เริ่มดื่มสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ประชากรที่ดื่มสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เริ่มดื่มสุราเมื่ออายุประมาณ 20.5 ปีโดยผู้ชายเริ่มดื่มเร็วกว่าผู้หญิง คือ 19.5 ปี และ 25.9 ปีตามลำดับโดยกลุ่มเยาวชน เริ่มดื่มอายุประมาณ 17 ปี ส่วนวัยทำงานและวัยสูงอายุเริ่มดื่มที่อายุ 20 และ 23 ปีตามลำดับ

ประเภทสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากผลการสำรวจพบว่าในระหว่าง 12 เดือน ก่อนวันสัมภาษณ์ ประเภทของสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ประชากร ดื่ม 3 ลำดับแรก คือเบียร์มากที่สุดร้อยละ 45.7 รองลงมา คือสุราขาวกับสุราสีที่ห่อไทย คือร้อยละ 39.2 และ 10.7 ตามลำดับ โดยพบว่า ผู้หญิงนิยมดื่มเบียร์มากกว่าสุราประเภทอื่น คือร้อยละ 59.6 ในขณะที่ผู้ชายนิยมดื่มทั้งเบียร์และสุราขาวในสัดส่วนที่สูง คือร้อยละ 43.1 และ 41.7 ตามลำดับหากพิจารณาตามเขตการปกครอง พบว่าประชากรในเขตเทศบาล นิยมดื่มเบียร์มากที่สุด ร้อยละ 60.6 ในขณะที่นอกเขตเทศบาล นิยมดื่มสุราขาว ร้อยละ 48.0 สำหรับกลุ่มวัยเยาวชนและวัยทำงานนิยมดื่มเบียร์มากที่สุด คือร้อยละ 56.0 และ 45.4 ตามลำดับส่วนวัยสูงอายุดื่มสุราขาวมากที่สุด คือร้อยละ 56.2

สาเหตุที่เริ่มดื่มสุรา ผลการสอบถามถึงสาเหตุของการเริ่มดื่มสุราของผู้ที่ดื่มสุราพบว่าส่วนใหญ่ตอบว่ามาจากการเข้าสังคม/การสังสรรค์ ร้อยละ 41.2 รองลงมา คืออยากทดลองดื่ม และตามอย่างเพื่อน ร้อยละ 29.8 และ 23.3 ตามลำดับ และผู้หญิงตอบว่าที่เริ่มดื่ม เพราะการเข้าสังคม/การสังสรรค์สูงกว่าผู้ชายมากเกือบเป็น 2 เท่า คือร้อยละ 61.0 และ 37.6 ตามลำดับ และอยากทดลองดื่มสูงถึงร้อยละ 32.7

แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิต

วิถีชีวิต (Life stye) หมายถึงแนวทางการดำเนินชีวิตหรือแบบแผนการปฏิบัติตัวของประชาชนในการทำกิจกรรมต่างๆของแต่ละวันเช่น การรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การพักผ่อน และการสันตนาการ เป็นต้น

วิถีชีวิตเป็นผลรวมของแนวทางการปฏิบัติตัวของบุคคลในช่วงเวลาและสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง ประกอบด้วยความสัมพันธ์ทางสังคม การบริโภค การสันตนาการและการแต่งกาย เป็นต้น พฤติกรรมและการปฏิบัติที่เป็นวิถีชีวิตของคนจะเป็นการแสดงถึงลักษณะนิสัย แนวทางการดำเนินชีวิตและเหตุผลที่กระทำพฤติกรรมต่างๆ วิธีปฏิบัติดังกล่าวจะสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติ การให้คุณค่าของการกระทำ ดังนั้นวิถีชีวิตเป็นการบ่งบอกถึงความเป็นตัวตนและสัญลักษณ์ของวัฒนธรรมในสังคม วิถีชีวิตที่เกิดขึ้นในสังคมบางอย่างบุคคลสามารถเลือกที่จะปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติตามก็ได้ (Spaargaren, G., and B. VanVliet, 2000)

วิถีชีวิต ในความหมายทางสาธารณสุข หมายถึงรูปแบบการดำเนินชีวิต และพฤติกรรมของคนซึ่งสัมพันธ์ในการที่จะลดภาวะเสี่ยงทางด้านสุขภาพ วิถีชีวิตเกิดขึ้นมาจากหลายองค์ประกอบ เช่น การเลี้ยงดูในวัยเด็ก วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมต่างๆ ดังนั้นการที่จะสร้างให้เกิดพฤติกรรมสุขภาพหรือวิถีชีวิตที่ดีจะต้องอาศัยการสร้างเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพที่ดีด้วย(Tolsma,DD.2002)

วิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิต หมายถึง การแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลที่เกิดจากการฝึกฝนจนกลายเป็นนิสัยและกิจวัตรประจำวันที่สะท้อนทัศนคติ และค่านิยมของบุคคลหรือวัฒนธรรมประกอบด้วยการส่งเสริมสุขภาพเพื่อความผาสุกและป้องกันหรือหลีกเลี่ยงความเจ็บป่วย (Eysenck, et al., 1972 อ้างใน วรรตมา สุขวัฒนานันท์, 2540) ส่วน

ความหมายของการดำเนินชีวิตนั้น หมายถึง กิจกรรมหรือพฤติกรรมที่บุคคลตัดสินใจหรือคิดว่ามีผลต่อสภาวะสุขภาพและเป็นกิจกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของแบบแผนการดำรงชีวิตของบุคคล (Wiley & Cmacho, 1980 cited in Pender, Walker, Sechrist & Frank Stromborg, 1990)

องค์การอนามัยโลกได้ให้ความหมายของแบบแผนการดำเนินชีวิตว่าเป็นแบบแผนของการแสดงพฤติกรรมของบุคคลซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพสังคมเศรษฐกิจและความสามารถในการเลือกแสดงพฤติกรรมนั้นนอกจากนี้การดำเนินชีวิตยังเป็นลักษณะนิสัยหรือแบบแผนการดำเนินชีวิตที่มีความคงที่ภายใน ซึ่งสะท้อนทัศนคติ และค่านิยมของบุคคลหรือวัฒนธรรม ทั้งในเรื่องที่อยู่อาศัย ลักษณะครอบครัว ขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านสุขวิทยาส่วนบุคคล ค่านิยมทางสังคม และองค์กรทางสังคม การดำเนินชีวิตจึงเป็นตัวแทนผลรวมของการเลือกและการกระทำของบุคคลเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่มีอิทธิพลที่สุดต่อภาวะสุขภาพ

กล่าวโดยสรุป วิถีชีวิตหมายถึงการแสดงพฤติกรรมต่างๆของบุคคลซึ่งสะท้อนทัศนคติและวัฒนธรรมของบุคคลสำหรับสถานการณ์ต่างๆในการดำเนินชีวิตและฝึกฝนจนเป็นนิสัย วิถีชีวิตของแต่ละคนแต่ละกลุ่มบุคคลสังเกตได้จากกิจกรรมหรือพฤติกรรมที่ปฏิบัติเป็นประจำและเนื่องจากวิถีชีวิตเป็นแบบแผนของการปฏิบัติจึงมีผลต่อสภาวะของคนด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมและพฤติกรรมสุขภาพ

พฤติกรรม เป็นการกระทำหรือการปฏิบัติไม่ว่าจะกระทำโดยรู้สึกตัวหรือไม่รู้สึกตัวและบุคคลอื่นจะสังเกตเห็นหรือไม่ก็ตามซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ พฤติกรรมภายนอก(overt behavior) คือการกระทำที่เกิดขึ้นแล้วสามารถสังเกตได้โดยตรงด้วยประสาทสัมผัส เช่น การมองเห็น ส่วนพฤติกรรมภายใน (covert behavior) คือกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในใจบุคคล เช่นการคิด การเข้าใจ หรือความเชื่อเป็นต้น (เฉลิมพล ตันสกุล, 2543)

พฤติกรรมยังหมายถึงการกระทำของบุคคลนั้นๆไม่รวมสิ่งที่ปรากฏออกมาภายนอกเท่านั้นแต่ยังรวมถึงสิ่งที่อยู่ในใจของบุคคลและบุคคลภายนอกไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยตรง เช่น คุณค่าที่บุคคลยึดถือเป็นหลักในการประเมินสิ่งต่างๆ ทัศนคติ

หรือเจตคติที่บุคคลมีต่อสิ่งต่างๆ ความคิดเห็น ทัศนคติและสภาพจิตใจ ถือได้ว่าเป็นลักษณะของบุคลิกภาพของบุคคลเป็นเหตุปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรม

ประภาเพ็ญ สุวรรณและสวิง สุวรรณ (2536) ได้แบ่งพฤติกรรมออกเป็น 2 ชนิด คือ พฤติกรรมภายใน หมายถึงกิจกรรมหรือปฏิกิริยาภายในตัวบุคคล ซึ่งสมองมีหน้าที่รวบรวม สะสมและสั่งการ มีทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เช่น การบีบตัวของลำไส้ การนึกเลียดไปเลี้ยงส่วนต่างๆ ของร่างกายและความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ ค่านิยม ไม่สามารถวัดหรือสังเกตได้โดยบุคคลอื่นแต่สามารถใช้เครื่องมือบางอย่างวัดหรือสัมผัสได้ และพฤติกรรมภายนอกหมายถึงปฏิกิริยาหรือกิจกรรมที่บุคคลแสดงออก เห็นและสังเกตได้ เช่น การยืน นั่งเดิน ฯลฯ ซึ่งการที่จะชี้ชัดลงไปว่าพฤติกรรมใดๆก็ตามที่มนุษย์ประพฤติปฏิบัติอยู่จะเป็นส่วนของพฤติกรรมที่เห็น วัดได้ สังเกตได้

สรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำต่างๆของบุคคลที่บุคคลได้กระทำหรือมีการปฏิบัติโดยเป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าในสถานการณ์หนึ่งๆเป็นการแสดงออกทั้งภายในและภายนอก ทั้งที่สังเกตได้หรือสังเกตไม่ได้

พฤติกรรมสุขภาพเป็นการป้องกัน โรคและส่งเสริมสุขภาพที่หมายถึงการปฏิบัติกิจกรรมของผู้ที่มีสุขภาพดีไม่เคยมีอาการเจ็บป่วยมาก่อนเพื่อรักษาภาวะสุขภาพ ส่งเสริมสุขภาพและป้องกันอันตรายที่มาจากอุบัติเหตุ (Gochman .1997 cited in GlanZ, Rimer& Lewis,2002) ซึ่ง Karl และ Cobb (1996) ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการกระทำใดๆก็ตามในขณะที่ยังมีสุขภาพดีไม่มีอาการของโรคด้วยความเชื่อว่าจะทำให้มีสุขภาพดีและมีวัตถุประสงค์ในการป้องกันไม่ให้เป็นโรค และแบ่งพฤติกรรมสุขภาพออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ ด้านทันตสุขภาพ การตรวจสุขภาพประจำปี พฤติกรรมบริโภคสารที่เป็นอันตรายหรือไม่เหมาะสม (การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่) พฤติกรรมป้องกันสุขภาพ (การบริโภคเนื้อในปริมาณพอดี และการบริโภควิตามิน) และพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ (การออกกำลังกาย การนอนหลับอย่างเพียงพอ) ซึ่งพฤติกรรมสุขภาพจะเป็นพฤติกรรมทางบวกต่อสุขภาพ

พฤติกรรมเสี่ยงหมายถึง พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดอันตรายหรือผลเสียต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมสิ่งแวดล้อม โดยที่ผู้กระทำอาจทราบถึงผลที่จะเกิดขึ้นหรือไม่ก็ได้ พฤติกรรมเสี่ยงเป็นพฤติกรรมที่ตรงกันข้ามกับพฤติกรรมสุขภาพ พฤติกรรมสุขภาพเป็นการกระทำหรือการปฏิบัติของบุคคลที่มีสุขภาพดีและไม่มีอาการของความเจ็บป่วย เพื่อดูแลสุขภาพ

ให้แข็งแรงสมบูรณ์อยู่เสมอ เช่น การรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะในปริมาณที่เหมาะสม การออกกำลังกาย การควบคุมน้ำหนัก การไม่บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการไม่สูบบุหรี่ พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพเป็นพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน ดังนั้น พฤติกรรมเสี่ยงมีลักษณะการปฏิบัติที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพเสี่ยงต่อการเกิดโรคได้

สรุปได้ว่า พฤติกรรมเสี่ยง เป็นการกระทำใดๆ หรือการปฏิบัติใดๆ ก็ตามทีบุคคลได้กระทำซึ่งก่อให้เกิดอันตรายต่อภาวะสุขภาพโดยที่ผู้กระทำอาจทราบถึงผลที่จะเกิดขึ้นหรือไม่ก็ได้ ได้แก่ พฤติกรรมการบริโภคอาหารที่ไม่ถูกหลักโภชนาการ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการสูบบุหรี่ เป็นต้น

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แสดงให้เห็นว่าวิถีชีวิตมีผลต่อภาวะพฤติกรรมสุขภาพของบุคคล และแสดงให้เห็นถึงค่านิยมและแนวทางปฏิบัติของกลุ่มบุคคล ในการดำเนินชีวิตในกลุ่มแรงงานภาคเกษตรกรรมมีพฤติกรรมเสี่ยงที่ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสุขภาพ เช่น การบริโภคอาหารที่ไม่ถูกสุขลักษณะ การดื่มสุรา การสูบบุหรี่ เนื่องจากกลุ่มเหล่านี้จะมีแนวปฏิบัติที่เกิด ค่านิยม ความคิด ความเชื่อที่สืบทอดกันมา การที่จะส่งเสริมให้เกิดสุขภาวะขึ้นในระดับบุคคล สังคมและชุมชน กระบวนการเรียนรู้ และทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิตและพฤติกรรมจะเป็นข้อมูลสะท้อนให้ชุมชนและสังคมมองเห็นถึงแนวทางในการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพได้อย่างสอดคล้องกับบริบทที่เกิดขึ้น การศึกษาครั้งนี้เน้นไปที่การศึกษาถึงวิถีชีวิตและพฤติกรรมเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของกลุ่มแรงงานภาคเกษตรกรรมและนำข้อมูลที่ได้สะท้อนกลับคืนสู่ชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักถึงผลกระทบทางสุขภาพและร่วมกันหาแนวทางแก้ไขโดยสร้างให้มั่นนโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อสุขภาพจากความต้องการของชุมชน

แนวคิดการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

การประเมินผลกระทบทางสุขภาพเป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นที่จะคาดการณ์ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสุขภาพของประชาชนเพื่อนำข้อมูลที่ค้นพบและข้อเสนอแนะต่างๆเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้และการตัดสินใจร่วมกันสำหรับการผลักดันให้เกิดนโยบายสาธารณะ โดยให้ความสำคัญของการสร้างเสริมสุขภาพของประชาชน

การประเมินผลกระทบทางสุขภาพจึงหมายถึงกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมาร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนพิจารณาถึงผลกระทบทางสุขภาพที่เกิดขึ้นและสนับสนุนการตัดสินใจอันเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการสร้างเสริมและคุ้มครองสุขภาพสำหรับคนในชุมชน (เดชรัต สุขกำเนิด, วิชัย เอกพลากร, ปัดพงษ์ เกษสมบุรณ์. 2545)

ผลลัพธ์ที่สำคัญของการประเมินผลกระทบทางสุขภาพคือชุดของคำแนะนำหรือชุดของข้อเสนอแนะที่มีข้อมูลหลักฐานยืนยันที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางหรือความสำคัญของการมีสุขภาพที่ดีร่วมกันของสังคมเพื่อประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบายเป็นการนำเอาสุขภาพของมนุษย์เป็นศูนย์กลางและเป็นส่วนสำคัญในการตัดสินใจ

กระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพมุ่งเน้นที่จะใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับขนาดขอบเขตของความรุนแรงและโอกาสเป็นไปได้ของผลกระทบทางสุขภาพทั้งทางบวกและทางลบ เช่น สภาวะการณ์ที่คนในชุมชนมีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับสุราเพื่อให้เกิดการเรียนรู้การตัดสินใจและยอมรับร่วมกันจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งกระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพสามารถแบ่งออกได้เป็น 6 ขั้นตอนคือ

1. การกลั่นกรองข้อเสนอเป็นการพิจารณาว่าแผนงานกิจกรรมหรือสภาพการณ์ที่เป็นอยู่มีความจำเป็นหรือเหมาะสมที่จะทำการประเมินผลกระทบทางสุขภาพหรือไม่อย่างไร
2. การกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบโดยสาธารณะเป็นการร่วมกันพิจารณาถึงประเด็นแนวทางในการประเมิน เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แสดงถึงหลักฐานข้อเท็จจริง ข้อห่วงใย เพื่อการประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้น
3. การวิเคราะห์และร่างรายงานการประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้น เป็นการวิเคราะห์ประมาณการณ์และคาดการณ์ที่อาจเกิดขึ้นตามขอบเขตและแนวทางที่ได้วางไว้ใน

ขั้นตอนก่อน โดยการวิเคราะห์อาจใช้วิธีการหลายวิธี ใช้บุคคลกลุ่มเดียวหรือหลายกลุ่มในการวิเคราะห์ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลลัพธ์สุดท้ายหรือการรายงานผลกระทบที่ถูกต้อง

4. การทบทวนร่างรายงานโดยสาธารณะเป็นการรับฟังความคิดเห็นของสาธารณะที่มีต่อร่างรายงานที่เกิดขึ้น โดยเปิดให้มีการรับฟังอย่างกว้างขวางเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ได้มีความสมบูรณ์มากที่สุด

5. การมีบทบาทในการตัดสินใจ เป็นการพยายามให้รายงานผลกระทบที่เกิดขึ้นเข้ามามีส่วนในการตัดสินใจ โดยมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆมากที่สุดและมุ่งหวังให้เกิดผลประโยชน์ต่อสุขภาพ

6. การติดตามเฝ้าระวังและประเมินผล ภายหลังจากตัดสินใจไปแล้วจะต้องมีการติดตามว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ดำเนินการตามข้อเสนอแนะจากการประเมินผลกระทบทางสุขภาพที่จัดทำขึ้นหรือไม่ รวมทั้งการประเมินผลตามระยะเวลาที่เหมาะสมเพื่อเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์สำหรับการดำเนินงานในเรื่องอื่นๆต่อไป

ระดับของการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

ระดับของการประเมินผลกระทบทางสุขภาพมีความสำคัญเพราะการเลือกระดับในการประเมินจะทำให้ผลลัพธ์ที่ได้แตกต่างกันในข้อสรุปที่จะส่งผลถึงการเรียนรู้ของสังคมและการตัดสินใจเชิงนโยบายที่จะเกิดขึ้น ระดับของการประเมินผลกระทบทางสุขภาพโดยทั่วไปจำแนกออกเป็น 4 ระดับดังนี้

1. ผลกระทบในระดับปัจเจกบุคคล เช่น ผลกระทบที่มีต่อการเจ็บป่วยหรือสถานะทางสุขภาพของแต่ละบุคคล การประเมินผลกระทบในระดับนี้ง่ายต่อการรวบรวมข้อมูล แต่ผลที่ได้มีข้อจำกัดในการเข้าใจในผลกระทบทางสุขภาพในขอบเขตที่กว้างขวางขึ้น เพราะขาดการมองมิติความสัมพันธ์ในระดับอื่นๆ

2. ผลกระทบในระดับครอบครัว เช่น ผลกระทบที่มีต่อความสัมพันธ์ของครอบครัว เป็นการมองขีดความสามารถของครอบครัวในการรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้น

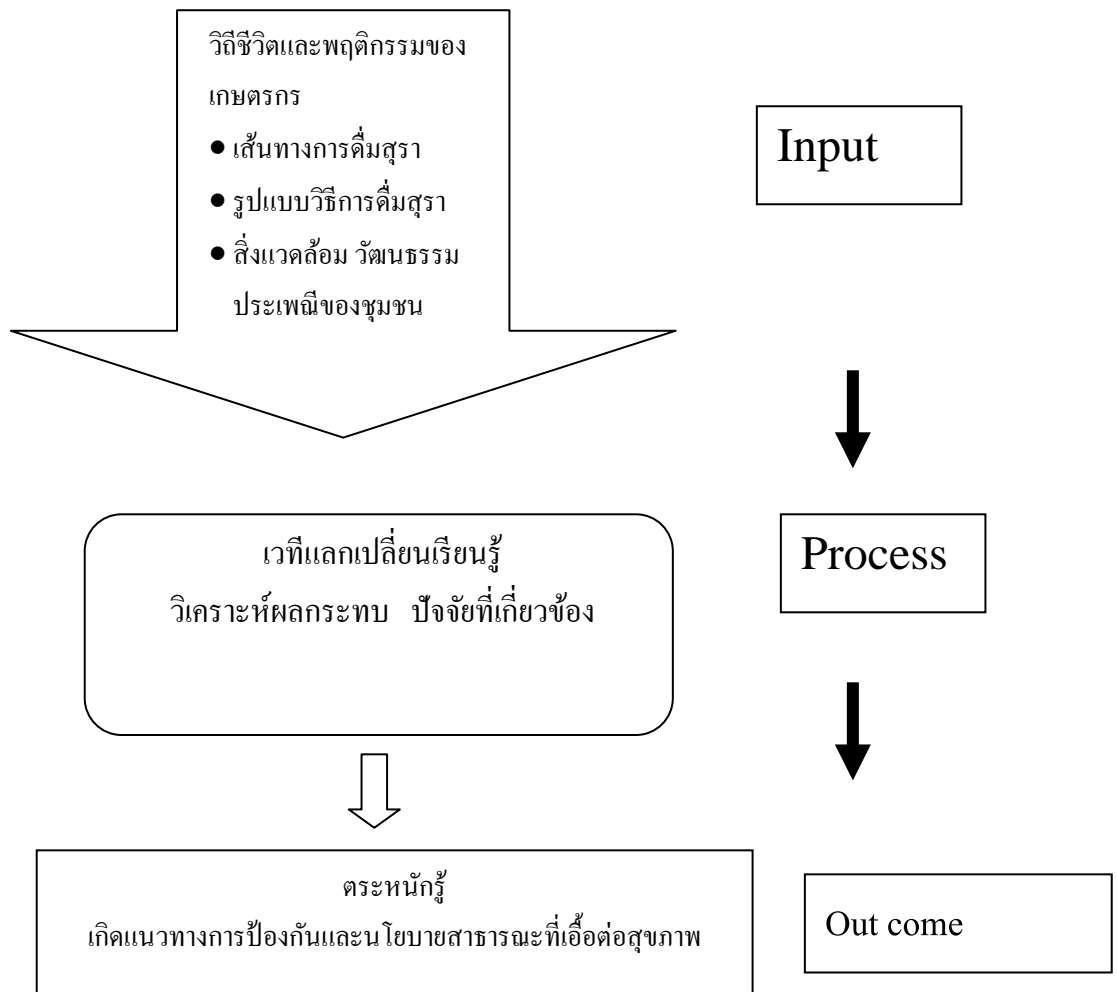
3. ผลกระทบในระดับชุมชน เช่น ผลกระทบที่มีต่อความสามารถในการจัดการคุ้มครองและสร้างเสริมสุขภาพของชุมชน ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของความร่วมมือในชุมชน

4. ผลกระทบในระดับสาธารณะ เช่น ปัญหาที่คุกคามสุขภาพของสาธารณะในวงกว้าง ไม่จำกัดในเฉพาะกลุ่ม เป็นการมองถึงความเสี่ยงที่เกิดขึ้นเป็นภาพรวม

การประเมินผลกระทบทางสุขภาพที่ดีควรพิจารณาผลกระทบในทุกระดับและสามารถเชื่อมโยงผลที่เกิดขึ้นเข้าด้วยกันเพื่อสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้ง ดังการศึกษาครั้งนี้ ผลกระทบของการดื่มสุราของกลุ่มวัยแรงงานภาคเกษตรกรรมในระดับบุคคลอาจจะเห็นได้ง่ายและเป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปแต่คนในชุมชนอาจจะไม่ได้ตระหนักว่าภาพรวมผลกระทบต่อครอบครัวชุมชนมีหรือไม่ จึงอาจจะทำให้ไม่ได้มีการสร้างกฎระเบียบหรือแนวทางปฏิบัติที่ดีในสังคมเพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้น หากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน ได้แก่ สตรี เยาวชน ผู้นำชุมชน รวมทั้งตัวผู้ดื่มสุรา ได้มาร่วมกันวิเคราะห์ถึงผลของดื่มสุราต่อภาวะสุขภาพครอบครัวรวมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณในลักษณะองค์รวมก็จะทำให้ทุกฝ่ายต่างมีโอกาสเรียนรู้ สร้างความตระหนักและพร้อมที่จะดำเนินงานร่วมกันในการสร้างแนวทางการปฏิบัติที่จะก่อให้เกิดการสร้างเสริมสุขภาพของคนในชุมชน ดังนั้นในการประเมินผลกระทบในการศึกษาครั้งนี้เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนให้เข้าใจถึงผลกระทบทางสุขภาพในทุกระดับที่อาจจะเกิดขึ้นจากวิถีชีวิตและพฤติกรรมกรรมการดื่มสุราของกลุ่มวัยแรงงานซึ่งเป็นกลุ่มที่สร้างเศรษฐกิจของครอบครัวและชุมชน

กรอบแนวคิด

เกษตรกรไทยในภาคเหนือมีวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เอื้อให้มีพฤติกรรมการดื่มสุรา หลังการร่วมกันทำงานด้านการเกษตรโดยมีความเชื่อว่าการดื่มสุราเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์เพื่อร่วมมือช่วยเหลือกันทำงานและเป็นการผ่อนคลายความเมื่อยล้าทำให้การดื่มสุราคล้ายกับเป็นวิถีชีวิตปกติ การศึกษาเพื่อทำความเข้าใจถึงวิถีชีวิตและพฤติกรรมการดื่มสุราของเกษตรกรซึ่งครอบคลุมถึงเส้นทางเข้าสู่การดื่มสุรา รูปแบบและวิธีการดื่มสุราและสภาพแวดล้อมในชุมชนที่มีร้านค้าสุราย่อย การผลิตสุราพื้นบ้าน เพื่อใช้เป็นข้อมูลนำเข้าในกระบวนการเรียนรู้ถึงผลกระทบทางสุขภาพและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดื่มสุรา โดยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งได้แก่ ผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่มต่างๆ ประชาชนทั่วไปและเกษตรกรผู้ดื่มสุรา เป็นผู้เข้ามาร่วมพิจารณาวิถีชีวิตและพฤติกรรมดื่มสุราว่าจะเกิดผลกระทบต่อสุขภาพทั้งในด้านปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชนและสังคมอย่างไร รวมถึงความคิดเห็นต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดื่มสุราซึ่งได้แก่การมีผู้ดื่มสุราในครอบครัว ความเครียด ความเชื่อ การได้รับสื่อโฆษณาและประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อนำมาใช้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ในการพิจารณาหาแนวทางกำหนดวิธีปฏิบัติในการควบคุมการดื่มสุราในชุมชน กระบวนการประเมินผลกระทบทางสุขภาพที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องเป็น กระบวนการที่เสริมพลังทางสังคมในการกำหนดนโยบายของพื้นที่ที่เป็นที่ยอมรับในชุมชนโดยชุมชนเอง

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาเพื่อศึกษาถึงวิถีชีวิต พฤติกรรมและผลกระทบทางสุขภาพจากการดื่มสุราในแรงงานภาคเกษตรกรรม โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มและจัดเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

พื้นที่ที่ทำการศึกษา

พื้นที่ในการศึกษาคือพื้นที่ใกล้เคียงที่ตั้งมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างพื้นที่ในการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาเกี่ยวกับการจัดการด้านสุขภาพในชุมชน รวมทั้งเป็นการนำองค์ความรู้ในมหาวิทยาลัยออกไปสู่การประยุกต์ใช้ในสังคม ผู้วิจัยได้คัดเลือกชุมชนที่มีความพร้อมและสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ จากการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับภาวะสุขภาพและแนวทางการดูแลสุขภาพของชุมชน โดยคณาจารย์จากสำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง พ.ศ.2551 พบว่าตำบลแม่คำ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงรายซึ่งมีจำนวนหมู่บ้าน 10 หมู่บ้าน จำนวน 2,390 ครอบครัวยุทธศาสตร์รวมทั้งสิ้น จำนวน 8,431 คน เป็นชาย 4,263 คน เป็นหญิง 4,168 คน เป็นผู้ที่อยู่ในวัยแรงงาน (อายุ 15-60 ปี) จำนวน 5,889 คน (สรุปผลการดำเนินงานประจำปี สถานีอนามัยแม่คำ, 2550) อาชีพหลักของประชาชนคือ ทำนา ทำสวนพืชไร่ จากการสนทนากลุ่มผู้นำชุมชนพบปัญหาด้านสุขภาพหลายประการ ที่สำคัญประเด็นหนึ่งคือปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงได้แก่การดื่มสุรา ประชาชนกลุ่มที่มีปัญหาคือกลุ่มวัยกลางคน จำนวนผู้หญิงดื่มสุราเพิ่มมากขึ้น โดยมีข้อคิดเห็นว่าเป็นค่านิยมที่คนในชุมชนเมื่อทำงานหนักกลับมามีจะต้องดื่มสุราเพื่อการผ่อนคลาย จากการสอบถามพบว่าผู้นำชุมชนมีความสนใจที่จะหาแนวทางการพัฒนาสุขภาพของคนในชุมชนและสนใจที่จะเข้าร่วมในการประเมิน ผลกระทบทางสุขภาพที่เกิดขึ้นเพื่อจะได้เป็นการเรียนรู้ของชุมชนในการกำหนดนโยบายการควบคุมการดื่มสุราของชุมชนต่อไป ดังนั้นในการศึกษารั้งนี้จึงใช้หมู่ 8 ตำบลแม่คำ อำเภอแม่จันเป็นพื้นที่ในการศึกษาเพื่อเป็นหมู่บ้านนำร่อง

กลุ่มเป้าหมาย

1) เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตและพฤติกรรมการดื่มสุราสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 10 ราย คัดเลือกด้วยวิธีการสอบถามความสมัครใจและยินดีในการให้ข้อมูล

2) กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สำหรับทำการสนทนากลุ่ม ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ ประชาชนทั่วไปรวมทั้งสิ้น 40 คน คัดเลือกโดยวิธีการสอบถามความสมัครใจและยินดีในการเข้าร่วมเวทีสนทนาเกี่ยวกับวิถีชีวิตและพฤติกรรมการดื่มสุราของเกษตรกร เพื่อการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และร่วมกันกำหนดแนวทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

3) ตัวแทนครัวเรือนทุกครอบครัวในหมู่บ้านจำนวน 220 คนสำหรับการสัมภาษณ์ข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมการดื่มสุรา ผลกระทบทางสุขภาพ และความคิดเห็นต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการดื่มสุรา

4) กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

4.1 เวทีการเรียนรู้ในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ ได้แก่ ผู้ประกอบการร้านค้าเกี่ยวกับสุราในชุมชน เจ้าหน้าที่ด้านสุขภาพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและประชาชนที่สนใจรวม 30 คน คัดเลือกโดยวิธีการสอบถามความสมัครใจ

4.2 เวทีนำเสนอนโยบายสาธารณะเพื่อการควบคุมปัญหาสุรา ได้แก่ สมาชิกสภาเทศบาลจำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับวิถีชีวิตและพฤติกรรมการดื่มสุราของแรงงานเกษตรกร ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล และใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีแนวคำถามเกี่ยวกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่ส่งเสริมให้มีการดื่มสุราในชุมชน เช่น การดื่มสุราตามเทศกาล งานประเพณี การสังสรรค์ รูปแบบและวิธีการดื่ม เวลาที่ดื่ม สถานที่ ความตั้งใจและวัตถุประสงค์ในการดื่มเป็นต้น ลักษณะแนวคำถามเป็นคำถามเปิดและเจาะลึกตามประเด็นที่ได้รับ

2. การรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินผลกระทบทางสุขภาพครอบคลุมด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณ และความคิดเห็นต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดื่มสุรา ซึ่งแนวคำถามจะได้มาจากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีลักษณะข้อคำถามเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับดังนี้

มีผลกระทบหรือเป็นปัจจัยเกี่ยวข้อง	มากที่สุด	ให้คะแนน	4
มีผลกระทบหรือเป็นปัจจัยเกี่ยวข้อง	มาก	ให้คะแนน	3
มีผลกระทบหรือเป็นปัจจัยเกี่ยวข้อง	ปานกลาง	ให้คะแนน	2
มีผลกระทบหรือเป็นปัจจัยเกี่ยวข้อง	น้อย	ให้คะแนน	1
ไม่มีผลกระทบหรือไม่เป็นปัจจัยเกี่ยวข้อง		ให้คะแนน	0

วิธีการควบคุมคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ผลกระทบทางสุขภาพ ซึ่งพัฒนาขึ้น เสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสังคมมานุษยวิทยาและด้านสุขภาพ และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย พิจารณาความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหาและแนวคำถาม และนำข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุงเครื่องมือ

แบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ผู้วิจัยนำไปทดสอบใช้กับประชาชนในหมู่บ้านที่ไม่นับรวมเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน หลังจากนั้นนำมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้เท่ากับ .74

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง โดยเสนอหัวข้อโครงร่างผ่านคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เพื่อทำการพิจารณาก่อนทำการศึกษา หลังจากนั้นผู้วิจัยเข้าพบผู้นำชุมชนชี้แจงให้ทราบวัตถุประสงค์และขั้นตอนการศึกษา พร้อมทั้งขอความร่วมมือติดต่อสอบถามความสมัครใจของผู้ให้ข้อมูล โดยผ่านทางอาสาสมัครชุมชน หลังจากทีกลุ่มตัวอย่างยินยอมในการให้ข้อมูล ผู้วิจัยจึงนัดหมายวันเวลาตามความสะดวกของกลุ่มตัวอย่างเพื่อการรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ได้แจ้งให้

ทราบถึงสิทธิในการตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมการศึกษาครั้งนี้ โดยไม่มีผลกระทบใดๆ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะเก็บไว้เป็นความลับ การนำเสนอผลการศึกษายกเสนอในภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และจะนำไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น ภายหลังจากได้รับคำอธิบายแล้วเมื่อกลุ่มตัวอย่างยินยอมเข้าร่วมการศึกษา ขอให้กลุ่มตัวอย่างลงนามในใบยินยอมเข้าร่วมการศึกษาซึ่งกลุ่มตัวอย่างบางรายจะอนุญาตด้วยวาจา จากนั้นจึงดำเนินการรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษา มีการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 3 ส่วนดังนี้

- 1) **ข้อมูลเชิงคุณภาพ** เกี่ยวกับวิถีชีวิตและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดื่มสุราของกลุ่มเกษตรกรทำการศึกษา ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ที่มีประวัติดื่มสุราจำนวน 10 ราย และทำการสนทนากลุ่มเพื่อการตรวจสอบข้อมูลที่ได้รวมทั้งการสังเกตวิถีการดำรงชีวิต และสภาพแวดล้อม การมีร้านค้าจำหน่ายสุรา การผลิตสุราที่บ้านในชุมชน
- 2) **ข้อมูลเชิงปริมาณ** คือข้อมูลการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการมีพฤติกรรมดื่มสุราของเกษตรกรในหมู่บ้านและความคิดเห็นต่อบัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดื่มสุรา แบบสัมภาษณ์พัฒนาขึ้นจากข้อมูลและแนวคิดจากเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งนี้การประเมินครอบคลุมสุขภาพะทั้งทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจและจิตวิญญาณ ด้านสังคม และตัวแทนชุมชนเป็นผู้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์
- 3) **ข้อมูลที่ได้จากเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้** คณะผู้วิจัยบันทึกกระบวนการผลลัพธ์ข้อสรุปที่เกิดขึ้น และสรุปเป็นประเด็น จัดหมวดหมู่ตามเนื้อหาที่ได้

การดำเนินการวิจัย

ขั้นเตรียมการ

- 1) คณะผู้วิจัยดำเนินการทบทวนเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) ทำการติดต่อประสานงานกับผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ เจ้าที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือ

3) คณะผู้วิจัยเข้าทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการใช้สุรา เช่นงานประเพณี งานสังสรรค์ หรือพิธีกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับวิถีชีวิตและพฤติกรรมการดื่มสุรา

ขั้นตอนการวิจัยที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ คณะผู้วิจัยดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้คือ

1. การจัดเวทีการเรียนรู้ครั้งที่ 1 เพื่อถกแถลงและกำหนดขอบเขตในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ ผู้วิจัยเชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ผู้นำชุมชน อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ผู้แทนกลุ่มต่างๆในชุมชน ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มแม่แม่ กลุ่มเยาวชน และเจ้าหน้าที่ด้านสุขภาพในหมู่บ้านเป้าหมาย จำนวน 40 คนมาเข้าร่วมเวทีนำเสนอผลการรวบรวมข้อมูลวิถีชีวิตและพฤติกรรมการดื่มสุราของเกษตรกร เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและสะท้อนกลับข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหา สาเหตุและแนวทางในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพที่ครอบคลุมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณ ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน

2. คณะผู้วิจัยทำการพัฒนาเครื่องมือในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพและความคิดเห็นต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตามแนวทางที่ได้จากเวทีชุมชน และส่งแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาขึ้นไปรับการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ

3. ดำเนินการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ ในกลุ่มตัวอย่าง 220 คนตามเครื่องมือที่พัฒนาขึ้น โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการรวบรวมข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ถึงกระบวนการค้นหาและใช้ข้อมูล ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยจะเป็นผู้ติดตามผลการประเมินและร่วมในการวิเคราะห์ผลเพื่อสรุปข้อมูลที่ได้

4. การจัดเวทีการเรียนรู้ ครั้งที่ 2 เพื่อนำเสนอผลการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ ผู้วิจัยเชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้แทนครัวเรือนในหมู่บ้านเป้าหมาย 30 คน มาเข้าร่วมเวที เพื่อทบทวนผลที่ได้และร่วมกันวิเคราะห์แนวทางปฏิบัติของชุมชนในการควบคุมหรือลดผลกระทบทางสุขภาพที่เกิดขึ้นจากการดื่มสุราของเกษตรกรในชุมชน

5. การจัดเวทีนำเสนอนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพในการประชุมกับสมาชิกสภาเทศบาลจำนวน 30 คน เพื่อรับทราบแนวทางการป้องกันและควบคุมปัญหาจากการดื่มสุราในชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ สันทนา กลุ่มและเวทีกระบวนการเรียนรู้
ทำการสรุปตามเนื้อหาที่ได้และจัดหมวดหมู่ เพื่อนำเสนอในลักษณะการบรรยาย
2. ข้อมูลเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ
ค่าเฉลี่ย

บทที่ 4

วิธีชีวิต และพฤติกรรมกรรมการคัมสุรา

การศึกษาวิธีชีวิตและพฤติกรรมของแรงงานภาคเกษตรกรรม จังหวัดเชียงราย ดำเนินการรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อสอบถามข้อมูลวิธีการดำเนินชีวิตของชุมชนที่มีพิธีกรรมในรอบปีเกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรมและการคัมสุรา และการสัมภาษณ์เชิงลึกเกษตรกรที่มีพฤติกรรมกรรมการคัมสุรา ข้อมูลที่ได้ นำสู่เวทีการเรียนรู้เพื่อการประเมินผลกระทบทางสุขภาพโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลของการศึกษาได้นำเสนอตามหัวข้อดังนี้

1. ประเพณีและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรมและการคัมสุรา
2. วิธีชีวิตและพฤติกรรมกรรมการคัมสุราของเกษตรกร

ประเพณีและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรมและการคัมสุรา

ความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดกับมนุษย์ ความเชื่อและการถือของชาวล้านนา เกิดขึ้นตามพื้นฐานของความรู้ที่ได้รับสืบทอดกันมา เมื่อมีความเชื่อก็จะนำมาปฏิบัติจนเป็นธรรมเนียมประเพณีสืบทอดกัน และสามารถแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะคือ 1) จารีตประเพณี เป็นเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรม และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม หากไม่ปฏิบัติตามถือว่ามีควมผิด 2) ขนบประเพณี เป็นระบบที่สถาบันทางศาสนาเป็นผู้กำหนดขึ้น มีการวางแผนและมีรูปแบบที่ชัดเจน 3) ธรรมเนียมประเพณี เป็นข้อปฏิบัติตามชีวิตประจำวัน ไม่มีแบบแผนที่ชัดเจน และหากไม่ได้ปฏิบัติตามก็ไม่นับว่าเป็นความผิด (มณี พยอมยงค์ . 2539)

ในส่วนประเพณีและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรมตามธรรมเนียมประเพณีของล้านนา ซึ่งได้จากการจัดเวทีเสวนากับชุมชนในตำบลแม่คำ จังหวัดเชียงราย สรุปได้ดังนี้

เดือนมกราคม เป็นช่วงที่การเก็บเกี่ยวเสร็จสิ้นจะมีงานประจำปีในจังหวัดซึ่งเป็นงานที่แต่เดิมเป็นการที่ชาวบ้านมาร่วมฉลองรื่นเริงหลังการเก็บเกี่ยวผสมผสานกับการฉลองเทศกาลปีใหม่ ในงานประจำปีจะมีร้านขายของที่ให้ทุกคนได้เข้ามาจับจ่ายใช้สอยรวมทั้งร้านอาหาร และสิ่งที่เริ่มปรากฏชัดเจนในปัจจุบันคือการมีร้านขายเครื่องคัม

แอลกอฮอล์ โดยเฉพาะร้านขายเบียร์จะเป็นที่นิยมมาก ดังนั้นประชาชนทุกกลุ่มไม่ว่าจะเป็นวัยรุ่น วัยแรงงาน วัยผู้ใหญ่ก็จะมานั่งดื่มร่วมกันเพื่อการฉลองวันขึ้นปีใหม่

เดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม มิงงานทำบุญใหญ่ที่เรียกว่า “ปอยหลวง” ในแต่ละหมู่บ้านจะมีการจัดเตรียมทำบุญ ทั้งนี้ผู้คนหรือญาติพี่น้องจากหมู่บ้านอื่นจะมาเยี่ยมเยียนเพื่อร่วมทำบุญ แต่ละบ้านจะต้องเตรียมข้าวปลาอาหารไว้ต้อนรับ รวมถึงสุราซึ่งอาจจะมีทั้งสุรายี่ห้อต่างๆเบียร์และเหล้าขาวซึ่งเป็นสุรากลั่นพื้นบ้าน ในอดีตใช้สุราที่ดื่มเอง ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นสุรากลั่นจากโรงกลั่น ลักษณะการเลี้ยงต้อนรับเป็นการแสดงความสามัคคีของญาติพี่น้อง หากเจ้าภาพไม่มีการเลี้ยงสุราและอาหารก็จะถูกดูถูกว่าขี้เหนียว จึงถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติกันมา

เดือนเมษายน เทศกาลสงกรานต์เป็นช่วงว่างเว้นจากการทำงาน ในหมู่บ้านจะเริ่มมีการเลี้ยงฉลองกันตั้งแต่วันที่ 10-16 เมษายน ญาติที่ไปทำงานต่างจังหวัดกลับมาเยี่ยมผู้สูงอายุในครอบครัว ดังนั้นจึงต้องมีการเลี้ยงสังสรรค์ระหว่างเพื่อนฝูงและญาติพี่น้องซึ่งต้องมีการเตรียมสุราอาหารไว้ล่วงหน้า บางครอบครัวจะซื้อสุราเก็บไว้เนื่องจากช่วงสงกรานต์ค่อนข้างซื้อสุราไม่ได้

เดือนพฤษภาคม เริ่มไถนาเตรียมพื้นที่สำหรับหว่านกล้า จากข้อมูลจะยังไม่มีการเลี้ยงสุราเนื่องจากเจ้าของนามักจะเป็นผู้ลงมือหว่านกล้าด้วยตนเอง หรือในกรณีที่จ้างแรงงานมาช่วยก็มีจำนวนน้อย

เดือนมิถุนายน มีการเลี้ยงผีบรรพบุรุษเพื่อขอความคุ้มครอง พิธีกรรมจะต้องเช่นไหว้ด้วย *เหล้าไห ไก่คู่* ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่สืบทอดกันมา หลังการเช่นไหว้ สุรา อาหารก็จะนำมาเลี้ยงกัน เนื่องจากมีความเชื่อว่าได้กินของเหลือจากผีบรรพบุรุษจะทำให้มีความสุข ความเจริญ ในเดือนมิถุนายนจะมีพิธีสืบทอดแม่น้ำ เลี้ยงผีขุนน้ำและเลี้ยงผีฝาย เป็นกิจกรรมที่ทุกครอบครัวที่ทำเกษตรกรรมจะมาร่วมกันทำพิธีเพื่อขอให้แม่น้ำท่าอุดมสมบูรณ์ และช่วยกันขุดลอกเหมืองฝาย เพื่อให้น้ำไหลเข้าที่นาได้สะดวก แต่ละครอบครัวจะนำเครื่องเช่นไหว้มาร่วมกันทำพิธีที่แม่น้ำ หรือฝาย หลังเสร็จพิธีก็จะร่วมกันดื่ม กิน บริเวณที่ทำพิธี

เดือนกรกฎาคม- สิงหาคม เริ่มการปลูกข้าวเดิมจะใช้วิธีการลงแขกคือผลัดเปลี่ยนกันไปช่วยทำนาของแต่ละครอบครัว แต่ในปัจจุบันใช้วิธีการว่าจ้างแรงงานไปทำงานโดยมีค่าตอบแทนประมาณวันละ 150 บาท หลังการทำงานแต่ละวันเจ้าของที่นาจะต้อง

จัดเตรียมสุราโดยมากเป็นเหล้าขาวกลั่นจากโรงงานขนาดเล็กในชุมชนไปให้แรงงานถึงที่
นา ผู้ที่ดื่มจะร่วมวงกันดื่มสุราจนหมดจึงจะกลับบ้าน

เดือนกันยายน มีงานทำบุญที่เรียกว่า “ตานกัวยฉลาก” แต่ละบ้านจะเตรียมของที่จะ
นำไปถวายพระสงฆ์ ดังนั้นจะมีการเยี่ยมเยียนกันเพื่อมาร่วมทำบุญซึ่งเจ้าของบ้านก็
จะต้องเตรียมอาหารและสุราไว้เพื่อการรับรอง

เดือนตุลาคม มีงานกฐินซึ่งจะต้องมาช่วยกันจัดเตรียมงาน ในวันจัดเตรียมงานทาง
เจ้าภาพจะต้องจัดเตรียมอาหารและสุราไว้ให้ผู้ที่มาร่วมงาน

เดือนพฤศจิกายน-ธันวาคมเป็นฤดูการเก็บเกี่ยว มีแรงงานมารับจ้างเกี่ยวข้าว นวด
ข้าว ซึ่งก็เช่นเดียวกับการปลูกข้าวเจ้าของที่นาจะต้องจัดหาสุราไว้สำหรับผู้ที่มาทำงานให้

นอกจากพิธีกรรมที่กระทำกันเป็นประจำแล้ว แต่ละครอบครัวยังอาจมีพิธี
ปลุกย่อย เช่น การพิธีบนเจ้าที่นา บนเจ้าที่สวน หรือเลี้ยงเสื่อบ้าน ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นพิธี
ที่กระทำไปเพื่อขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ดูแลปกป้องรักษาให้การทำนาทำสวน ปราศจากอุปสรรค
ให้ดำเนินการเพาะปลูกได้ราบรื่น บนบานขอให้ผลผลิตมีจำนวนมากปราศจากโรค
คุกคามและผลผลิตเป็นไปตามที่คาดหวัง เป็นการกระทำตามความเชื่อที่ทำให้เกษตรกร
เกิดความสบายใจ หลังจากเก็บเกี่ยวแล้วเสร็จก็จะต้องทำพิธีแก้บน โดยการนำอาหารและ
สุรามาแก้บน หลังจากนั้นก็จะนำมารับประทานร่วมกันในครอบครัวหรือเพื่อนบ้าน

วิถีชีวิตของเกษตรกรในการดื่มสุรา

ในการศึกษาถึงวิถีชีวิตของวัยแรงงานภาคเกษตรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดื่มสุรา
ได้ทำการสัมภาษณ์ ผู้ที่ดื่มสุราเป็นประจำ จำนวน 10 ราย และสังเกตพฤติกรรมหลังการทำ
นา ซึ่งมีการนั่งดื่มสุราบริเวณทุ่งนา สามารถสรุปถึงแบบแผนการดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์
กับพฤติกรรมการดื่มสุราได้ดังนี้

1. ลักษณะการบริโภคสุราของแรงงานภาคเกษตรกรรม

1.1 ประเภทของสุรา สุราที่เกษตรกรนิยมดื่มคือ เหล้าขาว หรือสุรากลั่นจาก
โรงงานในชุมชน ซึ่งมีปริมาณแอลกอฮอล์ 35 -40 ดีกรี โดยจะซื้อจากร้านค้าที่มีอยู่ใน
หมู่บ้าน และมีเหตุผลว่าราคาถูกกว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประเภทอื่น ทั้งนี้ การซื้อขายถ้า
ซื้อจากร้านค้าก็จะมีราคาประมาณ 50 บาท แต่ถ้าซื้อจากโรงกลั่น ซึ่งสามารถซื้อในส่วนที่
ยังไม่ได้ติดอากรแสตมป์จะได้ราคาถูกลงอีก ส่วนสุราประเภทแม่โขงหรือแสงโสมจะ

นิยมดื่มในงานเลี้ยงต่างๆ เช่น งานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงานและยังคงมีทั้งเหล่าชาวและสุราที่มียี่ห้อพร้อมกัน ทั้งนี้มีเหตุผลว่าสุราที่มียี่ห้อจะราคาแพง ดังนั้นจึงไม่นิยมซื้อดื่มเป็นประจำวัน

สำหรับเบียร์มีความนิยมไม่มากนักในกลุ่มเกษตรกรเพราะมีราคาแพงและดื่กรึต่ำ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อมีงานรื่นเริงต่างๆจะขึ้นอยู่กับฐานะของเจ้าภาพ ถ้ามีฐานะดีก็จะมีทั้งสุรายี่ห้อและเบียร์ไว้เลี้ยงผู้ที่มาร่วมงาน นอกจากนี้ในเทศกาลต่างๆ เช่น สงกรานต์และต้องดื่มในท่ามกลางผู้คน ส่วนใหญ่จะนิยมดื่มเบียร์

1.2 ความถี่ของการบริโภค มีความสัมพันธ์กับการจัดงานต่างๆในชุมชนเกษตรกรจะดื่มสุราในกิจกรรมที่ต้องมีการร่วมกันลงแรง เช่น การปลูกข้าว การเก็บเกี่ยว และดื่มสุราเมื่อมีงานบุญ งานเทศกาล งานประเพณีต่างๆ ซึ่งต้องมีการใช้แรงงานในการจัดเตรียมสถานที่ในการจัดกิจกรรมและเป็นการดื่มในกลุ่มเพศชายเป็นส่วนใหญ่ แต่ในปัจจุบันจากข้อมูลที่สอบถามพบว่าถึงแม้จะว่างเว้นจากฤดูกาลทำนา หรือเก็บเกี่ยวผลผลิตจากไร่นาแล้ว เกษตรกรส่วนหนึ่งจะดื่มสุราเป็นประจำทุกวัน และผู้หญิงในวัยแรงงานก็จะดื่มสุราในโอกาสต่างๆดังกล่าวด้วย

เกษตรกรที่ดื่มเป็นประจำทุกวัน ให้ข้อมูลว่าจะดื่มครั้งละไม่มาก ตนเองไม่ได้คิดหากจะเลิกก็สามารถทำได้ ซึ่งบางคนให้ข้อมูลว่าดื่มครั้งละเล็กน้อยคือ 5 บาท (1เป๊ก) ต่อครั้งเมื่อรู้สึกอยาก ซึ่งบางคนจะเดินไปซื้อหลายครั้งต่อวัน ขึ้นอยู่กับเงินที่มีอยู่ หากมีมากก็จะดื่มหลายรอบเป็นต้น

เกษตรกรบางคนให้ข้อมูลว่าจะดื่มหลังจากการเลิกทำงานประจำวันแล้วเพื่อช่วยคลายกล้ามเนื้อที่เมื่อยล้าจากการทำงาน และจะดื่มวันละครั้งต่อวันเท่านั้น

1.3 รูปแบบในดื่มสุรา ขึ้นอยู่กับกิจกรรม แบ่งเป็นการดื่มหลังทำกิจกรรมหรือการช่วยกิจกรรมในชุมชน เช่น หลังการทำนาในระยะต่างๆ ได้แก่ การปลูกนา การเกี่ยวข้าว การนวดข้าว เจ้าของที่นาจะจัดเตรียมและนำสุรามานำให้แรงงาน ถึงบริเวณที่นา เมื่อเลิกทำนาในแต่ละวัน ทุกคนก็จะร่วมวงกันดื่มสุราก่อนกลับบ้าน ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะไม่ใช้ลักษณะการแลกเปลี่ยนแรงงานที่เป็นลักษณะของการลงแขก แต่เป็นการว่าจ้าง เจ้าของนาก็ยังคงต้องนำสุรามานำเลี้ยงเพื่อขอบคุณ และหากไม่เตรียมสุราให้ก็จะถูกกระเช้าจากแรงงานให้เตรียมให้ สำหรับการดื่มระหว่างเพื่อนฝูงในโอกาสต่างๆเช่นการเลี้ยงเจ้าที่นา เจ้าที่สวน ฝิขุนน้ำ ฝิฝาย เพื่อความปลอดภัยและได้ผลผลิตที่ดีในการเพาะปลูกหรือเก็บ

เกี่ยว เจ้าของนาหรือเจ้าของสวนจะเป็นผู้เก็บด้วยไก่และสุราและจะนำมารับประทาน และดื่มร่วมกันในระหว่างเพื่อนบ้าน

สำหรับงานพิธี เช่นงานศพ หรืองานทำบุญต่าง ๆ นั้น เจ้าภาพหรือเจ้าของบ้าน จะต้องเตรียมอาหารและสุราไว้คอยต้อนรับ โดยเฉพาะในกิจกรรมที่ต้องอาศัยแรงงานในการช่วยเหลือ เช่น การกางเต็นท์รับแขก การเก็บของทำความสะอาด การแบกหามสิ่งของต่างๆ หรือการทำอาหารเลี้ยงผู้คนจำนวนมากๆ เจ้าภาพจะให้เหตุผลว่าเพื่อเป็นการตอบแทนผู้ที่มาช่วยเหลือการทำงานซึ่งมีน้ำใจมาช่วยและเหน็ดเหนื่อย ส่วนงานประเพณีต่างๆ เช่น สงกรานต์ งานปอยหลวง เจ้าของบ้านจะต้องจัดเตรียมสุรา อาหารไว้สำหรับญาติพี่น้องที่มาเยี่ยมเยียน เพื่อเป็นการสร้างสัมพันธภาพและยินดีที่ได้พบปะกัน

1.4 กิจกรรมระหว่างการดื่มสุรา ในกลุ่มที่ดื่มหลังการทำงานจะให้ข้อมูลว่าจะมีกิจกรรมการพูดคุยถึงเรื่องทั่วไป หรืออาจจะสอบถามกันว่าพรุ่งนี้จะไปทำงานที่ไหน มีบางรายที่ให้ข้อมูลว่าจะมีการปรึกษาหารือกันเพื่อวางแผนการทำงานในวันต่อไป สำหรับการดื่มในขณะที่รวมกลุ่มเพื่อการสังสรรค์นั้นส่วนใหญ่จะพูดคุยเรื่องทั่วไปเน้นความสนุกสนาน บางกลุ่มที่จะมีการร้องเพลงตามแผ่นซีดี (คาราโอเกะ) สตรีบางคนให้ข้อมูลว่าขณะดื่มสุราได้มีโอกาสพูดคุยปรับทุกข์กันในหมู่เพื่อน

1.5 เหตุผลที่หยุดดื่มและกลับบ้าน ในกรณีที่ดื่มสุราหลังการทำงานจะให้ข้อมูลว่าเมื่อสุราหมดก็จะเลิกและกลับบ้าน แต่กลุ่มที่ดื่มเป็นประจำให้ข้อมูลว่า จะไปซื้อดื่มที่ร้านค้าพอให้หายอยากแล้วก็จะกลับบ้าน สำหรับในกรณีที่มีกลุ่มร่วมดื่มด้วยกัน บางรายจะให้ข้อมูลว่าจะดื่มไปเรื่อยๆจนกว่าเพื่อนกลับหมด ตนเองจึงจะกลับ สำหรับเพศหญิงให้เหตุผลว่าเมื่อดื่มสักเล็กน้อยและพูดคุยกับเพื่อนแล้วก็ต้องกลับบ้านหรือหยุดดื่มเพื่อไปจัดเตรียมหุงหาอาหาร

2. สาเหตุและโอกาสที่นำไปสู่การดื่มสุรา

2.1 อายุที่เริ่มดื่มสุราครั้งแรก ในกรณีเพศชายจะให้ข้อมูลว่าจะเริ่มดื่มสุราช่วงวัยรุ่น เมื่ออายุประมาณ 15 ปีขึ้นไป มีบางคนให้ข้อมูลว่าเริ่มดื่มหลังประสบวิกฤติในชีวิต เช่นสูญเสียบุตร สูญเสียคู่ครอง แต่สำหรับเพศหญิงส่วนใหญ่จะดื่มสุราหลังการแต่งงานหรือบางคนเคยดื่มเมื่อเป็นวัยรุ่นแล้วเลิกไป แต่กลับมาดื่มอีกเมื่อแต่งงานและต้องทำการเกษตรกรรม

2.1 สาเหตุที่นำไปสู่การดื่มสุราครั้งแรก มีหลายประการด้วยกันซึ่งสรุปได้ดังนี้

- 1) อยากลอง โดยเฉพาะเพศชาย จะให้เหตุผลว่าอยากลองว่าดื่มแล้วเป็นอย่างไร ซึ่งส่วนใหญ่จะมีแบบอย่างของบิดาซึ่งดื่มสุราเป็นประจำอยู่แล้ว
- 2) ต้องการให้เกิดความกล้า หลายคนให้ข้อมูลว่าเป็นคนไม่กล้าพูด จึงดื่มเพื่อให้อีกกล้าพูดมากขึ้น โดยเฉพาะช่วงวัยรุ่นที่ต้องการไปพูดคุยกับเพศตรงกันข้าม
- 3) เพื่อนชักชวน เมื่อไปเที่ยวกับเพื่อนก็จะถูกชักชวนให้ดื่มสุรา หากไม่ดื่มก็อาจจะไม่สามารถอยู่ในกลุ่มเดียวกันได้
- 4) เกิดภาวะเครียดหรือเกิดวิกฤติในชีวิต มีกรณีที่ทำให้เหตุผลว่าอยากดื่มเพราะเครียดที่เห็นสามดื่มสุราจึงต้องการดื่มด้วยบ้างเพื่อจะได้รู้ว่าเป็นอย่างไร บางกรณีประสบวิกฤติในชีวิตเช่นถูกประสบอุบัติเหตุเสียชีวิตทำให้เสียใจมากจึงดื่มสุราเพื่อดับทุกข์

3.เงื่อนไขที่สนับสนุนให้มีการดื่มสุรา

3.1 วัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อ ในภาคเหนือประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรมยังคงมีอิทธิพลเพราะชาวบ้านยังคงมีความเชื่อถึงสิ่งเหนือธรรมชาติที่คอยปกป้องคุ้มครองพืชผลทางการเกษตร ได้แก่ การนับถือเสื่อบ้าน เจ้าที่นา เจ้าที่สวน ฝัฝาย ฝัขุนน้ำ ซึ่งจะต้องมีการบนบานเช่นไหว้ด้วยอาหารและสุรา และเมื่อนำมารับประทานจะถือว่าเป็นเรื่องที่ดี และยังมีวิถีปฏิบัติเกี่ยวกับการสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน เมื่อมีแรงงานมาช่วยทำงานก็ต้องตอบแทนด้วยการเลี้ยงอาหารและสุรา โดยถือเป็นการแสดงน้ำใจของเจ้าภาพ

“เป็นธรรมเนียมประเพณีเวลาบนเจ้าที่แล้วก็เอาของที่เช่น ไหว้มากินกัน คีเพราะเป็นของเจ้าของนาย”

“เวลาให้เค้าไปทำงานให้ ถ้าไม่เลี้ยงเหล้านะ คนเค้าจะมองว่าขี้เหนียว ก็ต้องเลี้ยง มันเป็นประเพณี ใครๆ เค้าก็ทำกัน”

3.2 บทบาทหน้าที่ในกิจกรรมของสังคม โดยทั่วไปบทบาทของเพศชายในกิจกรรมต่างๆของหมู่บ้านจะใช้แรงงานเช่นการขนย้ายสิ่งของ กางเต็นท์ การทำความสะอาดพื้นที่ ส่วนเพศหญิงจะมีหน้าที่ในการประกอบอาหาร จัดเตรียมอาหาร ทำความสะอาดภาชนะ ซึ่งในปัจจุบันยังคงกระทำกันอยู่เช่นนี้ในสังคมเกษตรกรรม ดังนั้นเพื่อเป็น

การแสดงความขอบคุณจากเจ้าภาพ ก็จะต้องมีการเลี้ยงอาหารและสุรา หากไม่มีเลี้ยงสุราก็อาจจะไม่มีผู้คนมาช่วยทำงานดังกล่าวอีก

“เวลาในงานในหมู่บ้านกลุ่มสตรีจะช่วยทำกับข้าว เจ้าของงานก็จะซื้อเหล้ามา เพราะเวลาเรามีน้ำใจไปช่วยทำงาน เป็นกึ่งแล้วเราเหนื่อยก็ซื้อเหล้ามาให้กิน”

“ซื้อเหล้า(คนดื่มสุรา) แรงดี เวลามีการมีงานก็ได้ซื้อเหล้ามาช่วย เราก็ต้องซื้อเหล้าให้กิน ถ้าไม่มีเขาก็ไม่มีคนช่วยงาน”

3.3 การให้ความหมายของการดื่มสุรา ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าสุราเป็นเครื่องมือในการเข้ากลุ่ม แสดงถึงความเป็นพวกพ้อง หากถูกชักชวนแล้วปฏิเสธไม่ดื่มสุราก็จะถูกต่อว่า และไม่ว่าจะมีกิจกรรมใดในหมู่บ้านสมาชิกที่รวมกลุ่มกันก็จะมีการคะยั้นคะยอให้มีการดื่มสุราอยู่เสมอจึงทำให้เกิดการดื่มสุราอย่างต่อเนื่อง

ในบางกลุ่มให้ความหมายของสุราว่าเป็นสิ่งบำรุงรักษาสุขภาพ บางคนให้ข้อมูลว่าสุราเป็นสิ่งซึ่งช่วยผ่อนคลายความเหนื่อยล้าในการทำงาน คลายกล้ามเนื้อได้ ซึ่งเป็นเหตุผลหลักที่ใช้อ้างสำหรับการดื่มหลังการทำงาน หรือดื่มสุราเล็กน้อยช่วยให้เจริญอาหาร

3.4 การมีร้านค้าสุราและโรงกลั่นสุราพื้นเมืองในหมู่บ้าน ทำให้การซื้อหาสุรามาดื่มทำได้ง่าย ถึงแม้ว่าจะมีกฎระเบียบในการจำหน่ายสุราซึ่งต้องมีเวลาตั้งแต่ 11.00 น. ขึ้นไป แต่สภาพความเป็นจริงแล้วสามารถซื้อได้ตลอดเวลา รวมทั้งการจำหน่ายก็สามารถซื้อปลีกได้ในราคาต่ำสุด ครั้งละ 5 บาท และหากยังไม่มีเงินจ่ายก็สามารถติดค้างไว้ก่อนได้ รวมถึงการมีโรงกลั่นสุราพื้นบ้านในชุมชน ถึงแม้ว่าในหมู่บ้านที่ศึกษาจะไม่มีโรงกลั่นสุรา แต่มีโรงงานกลั่นหมู่บ้านใกล้เคียงทำให้สามารถซื้อหาได้ง่าย รวมทั้งมีราคาถูกหากสามารถเลี้ยงภาษีสรรพสามิตได้

3.5 ความเอื้ออาทรและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคมชนบท พบว่าในกรณีที่ดื่มสุราจนกระทั่งเมามาย อาจจะนอนอยู่บริเวณที่นา หรือร้านขายสุรา เพื่อนฝูงหรือผู้นำชุมชน อาสาสมัครชุมชนที่ผ่านไปพบเข้าจะพาไปส่งบ้าน และไม่มีลักษณะของการรังเกียจหรือไม่คบหาสมาคมกับผู้ที่ดื่มสุรามายเป็นประจำยังคงเรียกมาใช้สอยจ้างงานตามปกติ

เวทีเสวนาเพื่อนำเสนอข้อมูลวิถีชีวิตเกษตรกรกับการดื่มสุรา

และหาแนวทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

คณะผู้วิจัยได้สรุปบทเรียนที่ได้จากการศึกษาวิถีชีวิตและพฤติกรรมการดื่มสุราของเกษตรกร และนำเสนอข้อมูลให้แก่ที่ประชุมชาวบ้านซึ่งประกอบด้วยผู้นำชุมชน อาสาสมัครและเกษตรกร รวม 40 คน เพื่อเป็นการสอบถามข้อมูลวิถีชีวิตเกษตรกรกับการดื่มสุรา ซึ่งพบว่าเกษตรกรก็ยังคงมีความคิดเห็นว่าการดื่มสุราเพื่อเป็นการผ่อนคลายความเมื่อยล้าและเป็นการสังสรรค์ซึ่งทำติดต่อกันมาจนเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ การจะเลิกเป็นเรื่องที่ยากถึงแม้จะมีความรู้ว่าการดื่มสุราทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพ โดยเฉพาะในกรณีที่ดื่มเป็นประจำ หลังจากการนำเสนอข้อมูลแล้วได้พูดคุยถึงแนวทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพที่จะเกิดขึ้นจากการดื่มสุรา ผู้ร่วมเวทีเสวนามีความเห็นว่าการดื่มสุรามีผลต่อร่างกายเป็นส่วนใหญ่ ทางด้านสังคมและจิตใจมีผลกระทบบ้าง ส่วนทางด้านปัญญาหรือจิตวิญญาณนั้นยังไม่ค่อยชัดเจน คณะผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบทางสุขภาพที่ได้จากเวทีมาพัฒนาเป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชน ทั้งนี้ให้ผู้แทนชุมชนเป็นผู้ลงมือเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

บทที่ 5

ผลกระทบทางสุขภาพจากพฤติกรรมการดื่มสุรา

การประเมินผลกระทบทางสุขภาพดำเนินการ โดยการสัมภาษณ์ผู้แทนครอบครัวในหมู่บ้านจำนวน 220 คน ถึงความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการดื่มสุรา ผลสรุปจำแนกตามหัวข้อดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล
2. ข้อมูลการดื่มสุราในหมู่บ้าน
3. ผลกระทบทางสุขภาพที่เกิดขึ้น
4. ปัจจัยที่ทำให้คนดื่มสุรา

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

จากการสัมภาษณ์ผู้แทนครอบครัวจำนวน 220 คน พบว่าส่วนใหญ่ผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศหญิงร้อยละ 63 มีอายุอยู่ระหว่าง 16 ถึง 89 ปี โดยมีอายุอยู่ในกลุ่ม 41-50 ปีมากที่สุด ร้อยละ 33.6 มีอาชีพรับจ้างร้อยละ 41.8 รองลงมาคืออาชีพค้าขายร้อยละ 16.4 มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาร้อยละ 63.2 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	137	62.3
ชาย	83	37.7
อายุ		
15-20	2	0.9
21-30	11	5.0
31-40	29	13.2
41-50	74	33.6
51-60	56	25.5
61-70	25	11.4
71-80	19	8.6
81-90	3	1.4
ไม่ระบุข้อมูล	1	0.5
การศึกษา		
ประถมศึกษา	139	63.2
มัธยมศึกษา	37	16.8
อนุปริญญา/ปวส	7	3.2
ปริญญาตรี	22	10.0
ไม่ระบุ	15	6.8
อาชีพ		
รับจ้าง	92	41.8
ค้าขาย	36	16.4
ทำสวน/ทำนา	27	12.2
แม่บ้าน	22	10.0
รับราชการ	12	5.5
ผู้สูงอายุ	1	0.5
ไม่ระบุ	30	13.6

จำนวนสมาชิกในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง อยู่ระหว่าง 1-6 คน โดยมีค่าเฉลี่ย 2-3 คนต่อครอบครัว มีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนอยู่ระหว่าง 1,000-130,000 บาท มีค่าเฉลี่ย 9,430 บาทต่อครอบครัวต่อเดือน โดยมีรายได้อยู่ระหว่าง 5000-10000 บาทต่อเดือนร้อยละ 60.5 และให้ข้อมูลว่ารายได้พอเพียงแก่การใช้จ่าย ร้อยละ 68.6 ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครอบครัว		
1	36	16.4
2	51	23.2
3	71	32.3
4	45	20.5
5	12	5.5
6	5	2.3
รายได้ต่อครอบครัวต่อเดือน		
1,000-5,000	135	61.4
5,001-10,000	45	20.4
10,001-20,000	19	8.5
20,001-30,000	12	5.4
30,001-40,000	4	1.8
40,001-50,000	1	0.5
50,001-60,000	1	0.5
60,001-70,000	0	0
70,001-80,000	0	0
80,001-90,000	0	0
90,001-100,000	0	0
100,000+	3	1.5

ข้อมูลการดื่มสุราในหมู่บ้าน

ในจำนวนครอบครัวทั้งหมด 220 ครอบครัว ประชากร 621 คน ครอบครัวที่มีสมาชิกดื่มสุรามีจำนวน 160 ครอบครัวคิดเป็นร้อยละ 72.7 โดยมีสมาชิกดื่มสุราตั้งแต่ 1-4 คน ต่อครอบครัว จำนวนผู้ดื่มสุรารวม 244 คน คิดเป็นร้อยละ 39.3 ของประชากรทั้งหมดที่สำรวจ และในจำนวนผู้ที่ดื่มสุราเป็นเพศชายร้อยละ 68.4 โดยดื่มเป็นประจำทุกวันและทุกสัปดาห์รวมกันจำนวน 93 คนคิดเป็นร้อยละ 38.12 ของจำนวนผู้ที่ดื่มสุรา ดังแสดงรายละเอียดในตาราง 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของครอบครัวจำแนกตามการดื่มสุราของสมาชิกในครอบครัว

การดื่มสุรา	จำนวน	ร้อยละ
ครอบครัว (220)		
ดื่ม	160	72.7
ไม่ดื่ม	60	27.3
จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ดื่ม (220)		
1	94	42.7
2	50	22.7
3	14	6.37
4	2	0.9
เพศของผู้ที่ดื่มสุรา (244)		
ชาย	167	68.4
หญิง	77	31.6
ความถี่ของการดื่มสุรา (244)		
นานๆครั้ง	151	61.9
ทุกสัปดาห์	58	23.8
ทุกวัน	35	14.3

จากการสำรวจพบมี จำนวนผู้ดื่มสุราทั้งสิ้น 244 คน มีอายุตั้งแต่ 16-80 ปี โดยมีอายุระหว่าง 40-50 ปีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 29.9 รองลงมาคืออายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 21.7 มีอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 57.4 รองลงมาคือทำนาทำสวนร้อยละ 13.1 ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของผู้ที่ดื่มสุราจำแนกตามข้อมูลด้านอายุและอาชีพ

ข้อมูลด้านอายุ	จำนวน (244)	ร้อยละ
อายุ		
15-20	11	4.5
21-30	34	13.9
31-40	44	18.0
41-50	73	29.9
51-60	53	21.7
61-70	18	7.4
71-80	10	4.1
ไม่ระบุข้อมูล	1	0.4
อาชีพ		
รับจ้าง	140	57.4
ทำนา/ทำสวน	32	13.1
รับราชการ	19	7.8
ค้าขาย	15	6.1
แม่บ้าน	10	4.1
นักศึกษา	5	2.1
ข้าราชการบำนาญ	2	0.8
ไม่ระบุข้อมูล	21	8.6

เมื่อจำแนกผู้ดื่มสุราตามเพศ ในกลุ่มเพศหญิงซึ่งมีทั้งสิ้นจำนวน 77 คน อายุที่น้อยที่สุดที่เริ่มดื่มสุรา คือ 15 ปี อายุที่มากที่สุดที่เริ่มดื่มคือ 40 ปี อายุที่เริ่มดื่มสุราเป็นจำนวนมากที่สุดคืออายุระหว่าง 21-25 ปี และเป็นผู้ที่ดื่มสุราเป็นประจำทุกสัปดาห์ และทุกวันรวมกัน มีร้อยละ 24.4 ส่วนเพศชายมีผู้ดื่มสุราทั้งหมด 167 คน อายุที่น้อยที่สุดที่เริ่มดื่มสุรา คือ 13 ปี อายุที่มากที่สุดที่เริ่มดื่มคือ 40 ปี อายุที่เริ่มดื่มสุราเป็นจำนวนมากที่สุดคืออายุ 18 ปี เป็นผู้ดื่มสุราเป็นประจำทุกสัปดาห์และทุกวันรวมกัน ร้อยละ 44.3 ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของผู้ที่ดื่มสุราจำแนกตามเพศและการดื่มสุรา

ความถี่ของการดื่มสุรา	เพศ	
	ชาย	หญิง
นานนานครั้ง	93 (55.7)	58 (75.3)
ทุกสัปดาห์	43 (25.7)	15(19.5)
ทุกวัน	31 (18.6)	4 (5.2)
อายุที่เริ่มดื่ม		
13	1	0
14	1	0
15	13	3
16	19	0
17	19	4
18	52	12
19	8	2
20	21	14
21-25	18	23
26-30	5	14
31-35	3	5
36-40	2	0
ไม่ระบุข้อมูล	5	0

เมื่อจำแนกผู้ดื่มสุราทั้งหมด 244 คน ตามความถี่ของการดื่มสุราและอาชีพและระดับการศึกษาพบว่า อาชีพรับจ้างมีการดื่มสุราเป็นประจำทุกสัปดาห์และทุกวันมากที่สุดคือ 56 คนคิดเป็นร้อยละ 24.2 และมีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา 50 คนคิดเป็นร้อยละ 20.5 ดังแสดงในตาราง ที่ 6

ตารางที่ 6 จำนวนของผู้ดื่มสุราจำแนกตามความถี่ของการดื่มสุรา อาชีพและระดับการศึกษา

ข้อมูล	ความถี่ในการดื่มสุรา		
	นานนานครั้ง	ทุกสัปดาห์	ทุกวัน
อาชีพ			
รับจ้าง	84	32	24
ทำนา/ทำสวน	24	6	2
รับราชการ	12	6	1
ค้าขาย	9	5	1
แม่บ้าน	7	2	1
นักศึกษา	3	2	0
ข้าราชการบำนาญ	0	1	1
ไม่ระบุข้อมูล	12	4	5
ระดับการศึกษา			
ประถม	62	25	25
มัธยม	43	18	5
อนุปริญญา/ปวส	11	5	0
ปริญญาตรี	26	5	1
กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี	3	2	0
ไม่ระบุข้อมูล	17	3	4

เมื่อจำแนกผู้ดื่มสุราตามความถี่ของการดื่มสุราและกลุ่มอายุพบว่า กลุ่มอายุ 41-50 ปี มีการดื่มสุราเป็นประจำทุกสัปดาห์และทุกวัน จำนวน 24 คนคิดเป็นร้อยละ 9.8 ของจำนวนผู้ดื่มสุราทั้งหมด รองลงมาคือกลุ่มอายุ 31-40 จำนวน 21 คนคิดเป็นร้อยละ 8.6 ดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 จำนวนของผู้ดื่มสุราจำแนกตามความถี่ในการดื่มและกลุ่มอายุ

กลุ่มอายุ	ความถี่ในการดื่มสุรา		
	นานนานครั้ง	ทุกสัปดาห์	ทุกวัน
15-20	6	5	0
21-30	23	12	2
31-40	23	12	9
41-50	49	13	11
51-60	34	13	6
61-70	13	2	3
71-80	3	4	3
ไม่ระบุอายุ	-	-	1

ผลกระทบทางสุขภาพที่เกิดขึ้น

จากการสอบถามผู้แทนครอบครัวจำนวน 220 คน ถึงผลกระทบทางสุขภาพทางที่เกิดจากการดื่มสุราพบว่า

ผลกระทบต่อสุขภาพด้านร่างกาย

ทางด้านบวก กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการดื่มสุราทำให้อ่อนหลับได้ดี มากที่สุด และมารวมกันร้อยละ 32.2 และเห็นว่าทำให้รับประทานอาหารได้มากขึ้นร้อยละ 23.2

ทางด้านลบ กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการดื่มสุราทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ มากและมากที่สุด รวม ร้อยละ 98.2 รองลงมาคือการดื่มสุราทำให้เกิดโรคตับแข็งร้อยละ 84.1

อย่างไรก็ตามมีกลุ่มตัวอย่างที่คิดว่าการสุราเป็นประจำไม่ทำให้เสี่ยงต่อการเป็นโรคหลอดเลือดสมองเช่นอัมพฤกษ์ อัมพาต ถึงร้อยละ 18.2 หรือไม่ทำให้เสี่ยงต่อการเป็นโรคหัวใจถึงร้อยละ 16.4 ดังแสดงในตารางที่ 8-9

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นต่อผลกระทบทางร่างกายด้านบวกจากการดื่มสุรา

ผลกระทบทางกายด้านบวก	มาก	มาก	ปาน	น้อย	ไม่มี
	ที่สุด		กลาง		
การสุราทำให้อ่อนหลับดีขึ้น	29 (13.2)	42 (19.1)	70 (31.8)	57 (25.9)	22 (10.0)
การดื่มสุราทำให้รับประทานอาหารได้มากขึ้น	17 (7.7)	34 (15.5)	55 (25.0)	85 (38.6)	29 (13.2)

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นต่อผลกระทบทางร่างกายด้านลบจากการดื่มสุรา

ผลกระทบทางกายด้านลบ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
การสุราเป็นประจำทำให้ความจำเสื่อม	52	94	49	18	7
หลงลืมง่าย	(23.6)	(42.7)	(22.3)	(8.2)	(3.2)
การดื่มสุราเป็นประจำทำให้ควบคุมสติไม่ได้	51	101	39	21	8
	(23.2)	(45.9)	(17.7)	(9.5)	(3.6)
การสุราเป็นประจำเสี่ยงต่อการเป็นโรคตับแข็ง	134	51	22	13	0
	(60.9)	(23.2)	(10.0)	(5.9)	
การสุราเป็นประจำเสี่ยงต่อการเป็นโรคหัวใจ	33	44	67	40	36
	(15.0)	(20.0)	(30.5)	(18.2)	(16.4)
การสุราเป็นประจำเสี่ยงต่อการเป็นโรคหลอดเลือดสมองเช่นอัมพฤกษ์อัมพาต	34	39	68	39	40
	(15.5)	(17.7)	(30.9)	(17.7)	(18.2)
การดื่มสุรา ทำให้เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ เช่น ถูกรถชน หรือพลัดตกหกล้ม	163	53	2	1	1
	(74.1)	(24.1)	(0.9)	(0.5)	(0.5)
การดื่มสุราทำให้ร่างกายอ่อนเพลียไม่มีแรงทำงาน	24	56	78	60	2
	(10.9)	(25.5)	(35.5)	(27.3)	(0.9)
การดื่มสุราทำให้ร่างกายผอม ทрудโทรม	26	66	59	59	10
	(11.8)	(30.0)	(26.8)	(26.8)	(4.5)
การดื่มสุราจนเมามายทำให้เสี่ยงต่อการติดโรคทางเพศสัมพันธ์ หรือมีเพศสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ง่าย	26	83	35	48	28
	(11.8)	(37.7)	(15.9)	(21.8)	(12.7)

ผลกระทบทางด้านจิตใจ

ทางด้านบวก พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าการดื่มสุราทำให้กล้าพูดกล้าแสดงออกมากที่สุดและมารวมกันร้อยละ 60 รองลงมาคือ ทำให้สามารถระบายความทุกข์ได้ง่าย ร้อยละ 25

ทางด้านลบ การดื่มสุราเป็นสาเหตุทำให้เกิดการทุบตีกันระหว่างสามีภรรยาได้ง่ายมากที่สุดและมารวมกันร้อยละ 46.0 รองลงมาคือการดื่มสุราของพ่อแม่ทำให้ลูกรู้สึกเสียใจ ร้อยละ 40.0
 ดังแสดงในตารางที่ 10-11

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นต่อผลกระทบทางจิตใจด้านบวกจากการดื่มสุรา

ผลกระทบทางจิตใจด้านบวก	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
การดื่มสุราทำให้คลายความเครียด	3 (1.4)	16 (7.3)	58 (26.4)	70 (31.8)	73 (33.2)
การดื่มสุรา ทำให้สามารถระบายความทุกข์ได้ง่าย	10 (4.5)	45 (20.5)	100 (45.5)	48 (21.8)	17 (7.7)
การดื่มสุราทำให้กล้าพูด กล้าแสดงออก	46 (20.9)	86 (39.1)	69 (31.4)	17 (7.7)	2 (0.9)
การดื่มสุราในงานเลี้ยงทำให้สนุกสนาน	9 (4.1)	35 (15.9)	127 (57.7)	41 (18.6)	8 (3.6)

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นต่อผลกระทบทางจิตใจด้านลบจากการดื่มสุรา

ผลกระทบทางจิตใจด้านลบ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
การดื่มสุราทำให้เกิดการพบตีกัน	23	78	40	39	40
ระหว่างสามัภรรยาได้ง่าย	(10.5)	(35.5)	(18.2)	(17.7)	(18.2)
การดื่มสุราของพ่อแม่ ทำให้ลูกรู้สึกเสียใจ	22	77	35	52	34
	(10.0)	(35.0)	(15.9)	(23.6)	(15.5)
การดื่มสุราของพ่อแม่ ทำให้ลูกขาดความเคารพและพุดจาต่อว่าพ่อแม่	14	62	41	38	65
	(6.4)	(28.2)	(18.6)	(17.3)	(29.5)
การดื่มสุราทำให้สมาชิกในครอบครัวรู้สึกหงุดหงิด	15	43	54	67	41
	(6.8)	(19.5)	(24.5)	(30.5)	(18.6)
การดื่มสุราทำให้สมาชิกในครอบครัวรู้สึกอับอายผู้อื่น	8	39	43	78	52
	(3.6)	(17.7)	(19.5)	(35.5)	(23.6)

ผลกระทบต่อสุขภาพด้านสังคม

ด้านบวก พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าการดื่มสุราทำให้ได้เพื่อนมากที่สุดและมารวมกันร้อยละ 20.5

ด้านลบพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าการดื่มสุรานำไปสู่การใช้สารเสพติดอย่างอื่นได้ง่ายมากที่สุดและมารวมกันร้อยละ 88.2 รองลงมาคือทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทกันได้ง่ายร้อยละ 61.1 และการดื่มสุรานำไปสู่การก่ออาชญากรรมได้ง่ายร้อยละ 60 ดังแสดงในตารางที่ 12-13

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นต่อผลกระทบทางสังคม
ด้านบวกจากการดื่มสุรา

ผลกระทบทางสังคมด้านบวก	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
การดื่มสุราพื้นเมืองทำให้สร้างรายได้กับชุมชน	2 (0.9)	5 (2.3)	20 (9.1)	98 (44.5)	95 (43.2)
การดื่มสุราเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์	4 (1.8)	6 (2.7)	61 (27.7)	76 (34.5)	73 (33.2)
การดื่มสุราทำให้เข้าสังคมได้ง่าย	3 (1.4)	18 (8.2)	94 (42.7)	70 (31.8)	35 (15.9)
การดื่มสุราทำให้ได้เพื่อนมากขึ้น	3 (1.4)	42 (19.1)	85 (38.6)	55 (25.0)	35 (15.9)

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นต่อผลกระทบทางสังคม
ด้านลบจากการดื่มสุรา

ผลกระทบทางสังคมด้านลบ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
การดื่มสุราทำให้ครอบครัวแตกแยก	17 (7.7)	68 (30.9)	48 (21.8)	52 (23.6)	35 (15.9)
การดื่มสุราทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทกันได้ง่าย	36 (16.4)	101 (45.9)	40 (18.2)	30 (13.6)	13 (5.9)
การดื่มสุราทำให้มีปัญหาด้านรายได้ มีหนี้สิน	23 (10.5)	19 (8.6)	46 (20.9)	55 (25.0)	77 (35.0)
การดื่มสุราของคนในชุมชนทำให้เกิดปัญหาหลักขโมยได้บ่อย	6 (2.7)	14 (6.4)	20 (9.1)	106 (48.2)	74 (3.6)
การดื่มสุรานำไปสู่การใช้สารเสพติดอย่างอื่นได้ง่าย	69 (31.4)	125 (56.8)	17 (7.7)	5 (2.3)	4 (1.8)
การดื่มสุรานำไปสู่การก่ออาชญากรรมได้ง่าย	41 (18.6)	91 (41.4)	62 (28.2)	17 (7.7)	9 (4.1)

ผลกระทบต่อสุขภาพด้านจิตวิญญาณ

ด้านบวก พบว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นว่า การดื่มสุราเป็นวิถีชีวิตของคนไทยเป็น ประเพณีที่สืบทอดกันมามากที่สุดและมากรวมกันร้อยละ 60.0 และการเลี้ยงสุราก็เป็น การแสดงความขอบคุณผู้ที่มาช่วยทำงาน ร้อยละ 40.5

ด้านลบ พบว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นว่างานเลี้ยงต่างๆ ในชุมชนเช่นงานขึ้นบ้านใหม่ งานทำบุญ ถ้าเจ้าภาพไม่เลี้ยงสุราแสดงว่าเป็นคนขี้เหนียว มากที่สุดและมากรวมกัน ร้อยละ 31.8 และหากในงานศพไม่มีการเลี้ยงสุราก็ว่าผิดธรรมเนียมถึงร้อยละ 80 ดัง แสดงในตารางที่ 14-15

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นต่อผลกระทบ ทางจิตวิญญาณด้านบวกจากการดื่มสุรา

ผลกระทบด้านบวกทางจิตวิญญาณ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
การดื่มสุราเป็นวิถีชีวิตของคนไทย	41	91	62	17	9
เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมา	(18.6)	(41.4)	(28.2)	(7.7)	(4.1)
การเลี้ยงสุราก็เป็นการแสดงความ	31	58	82	39	10
ขอบคุณผู้ที่มาช่วยทำงาน	(14.1)	(26.4)	(37.3)	(17.7)	(4.5)

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นต่อผลกระทบทางจิตวิญญาณด้านลบจากการดื่มสุรา

ผลกระทบด้านลบทางจิตวิญญาณ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
การที่คนในหมู่บ้านดื่มสุรากันเป็นประจําทำให้ชื่อเสียงหมู่บ้านเสียหาย	8 (3.7)	12 (5.5)	28 (12.7)	99 (45.0)	73 (33.2)
การดื่มสุราของคนในหมู่บ้านทำให้ท่านรู้สึกอับอายหมู่บ้านอื่นๆ	6 (2.8)	9 (4.1)	32 (14.5)	100 (45.5)	73 (33.2)
งานเลี้ยงต่างๆในชุมชนเช่นงานขึ้นบ้านใหม่ งานทำบุญ ถ้าเจ้าภาพไม่เลี้ยงสุราแสดงว่าเป็นคนจู้หนี้ยว	30 (13.6)	40 (18.2)	35 (15.9)	65 (29.5)	50 (2.7)
ในงานศพ หากเจ้าภาพไม่เลี้ยงสุราถือว่าผิดธรรมเนียม	1 (0.5)	4 (1.8)	12 (5.5)	27 (12.3)	176 (80.0)

ปัจจัยที่ทำให้คนดื่มสุรา

กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าการมีโรงกลั่นสุราในหมู่บ้านใกล้เคียงทำให้หาซื้อและดื่มสุราได้ง่ายขึ้นมากที่สุดและมากกว่ารวมกันร้อยละ 83.2 รองลงมาคือ การดื่มสุราของพ่อแม่ ทำให้เด็กเห็นตัวอย่างที่ไม่ดีและอาจดื่มสุราเมื่อเติบโตขึ้น ร้อยละ 50.4 ดังแสดงในตารางที่ 16

ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ทำให้คนอยากดื่มสุรา

ปัจจัยที่ทำให้คนดื่มสุรา	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ใช่
คนส่วนใหญ่การดื่มสุราเพราะอยากลอง	13 (5.9)	35 (15.9)	84 (38.2)	49 (22.3)	39 (17.7)
การดื่มสุราของพ่อแม่ ทำให้เด็กเห็นตัวอย่างที่ไม่ดีและอาจดื่มสุราเมื่อเติบโตขึ้น	37 (16.8)	74 (33.6)	61 (27.7)	38 (17.3)	10 (4.5)
คนเราจะการดื่มสุราเพราะมีความเครียด	7 (3.2)	28 (12.7)	48 (21.8)	74 (33.6)	63 (28.6)
คนส่วนใหญ่ดื่มสุราเพราะถูกเพื่อนชวน ชัดไม่ได้	10 (4.5)	16 (7.3)	42 (19.1)	99 (45.0)	53 (24.1)
คนส่วนใหญ่ดื่มสุราเพราะช่วยบรรเทาความเหนื่อยล้า	2 (0.9)	21 (9.5)	44 (20.0)	125 (56.8)	28 (12.7)
การมีร้านขายสุราในหมู่บ้านทำให้ส่งเสริมการดื่มสุรามากขึ้น	12 (5.5)	25 (11.4)	54 (24.5)	75 (34.1)	54 (24.5)
การมีโรงกลั่นสุราในหมู่บ้านใกล้เคียง ทำให้หาซื้อและดื่มสุราได้ง่ายขึ้น	127 (57.7)	56 (25.5)	23 (10.5)	12 (5.5)	2 (0.9)

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการดื่มสุรา

ครอบครัวที่มีผู้ที่ดื่มสุราทั้งหมด 160 ครอบครัว มี 78 ครอบครัวที่อยู่ในครอบครัวมีลูกอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป และในจำนวนนี้มีครอบครัวที่มีพ่อแม่ดื่มสุราและลูกในครอบครัวก็ดื่มสุราด้วยเป็นจำนวน 27 ครอบครัว และเช่นเดียวกันมี 27 ครอบครัวที่พ่อแม่ไม่ดื่มสุราแต่ลูกดื่มสุรา ดังแสดงในตารางที่ 17

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบจำนวนครอบครัวที่มีการดื่มสุราของพ่อแม่และบุตร

การดื่มสุราของพ่อแม่	การดื่มสุราของลูก		รวม
	ดื่ม	ไม่ดื่ม	
ดื่ม	27	23	50
ไม่ดื่ม	27	1	28
รวม	54	24	78

การนำเสนอข้อมูลในเวทีเสวนาเพื่อการหาแนวทางแก้ไขปัญหามาจากการดื่มสุรา

คณะผู้วิจัยร่วมกับผู้นำชุมชนได้จัดการประชุมเพื่อนำเสนอข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้และทำการประชาวิจารณ์ถึงแนวทางการแก้ไขและควบคุมการดื่มสุราของหมู่บ้าน ผู้เข้าร่วมเวทีประกอบด้วยตัวแทนกลุ่มต่างๆ ได้แก่ เยาวชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มพ่อบ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ อาสาสมัครสาธารณสุข เจ้าหน้าที่เทศบาลฝ่ายสาธารณสุขและรองนายกเทศบาลตำบล คณะผู้วิจัยได้นำเสนอผลสรุปวิถีชีวิตและพฤติกรรมกรรมการดื่มสุราของเกษตรกร รวมทั้งเสนอผลกระทบทางสุขภาพจากการสำรวจให้ที่ประชุมได้รับทราบ และได้เปิดประเด็นการเสวนาถึงแนวทางการควบคุมการดื่มสุราในหมู่บ้าน ผลการเสวนาได้ข้อสรุปดังนี้

1. ผู้เข้าร่วมเวทีเสวนายังคงยืนยันว่าการดื่มสุราตามเทศกาล พิธีกรรมหรือหลังจากการทำงาน เช่น การทำนาในระยะต่างๆ เป็นสิ่งที่ทำกันมาช้านานจนเป็นประเพณี หากไม่ทำก็จะไม่มีใครมาช่วยงานอีก หรือแม้แต่ว่าหากเจ้าของงานไม่นำสุรามาเลี้ยง ผู้มาร่วมงานก็จะต้องไปซื้อหามาดื่มจนได้ รวมทั้งหากไม่เลี้ยงสุราก็จะเสียหน้าถูกต่อว่าขี้เหนียว
2. การควบคุมการจำหน่ายสุราให้เป็นไปตามกฎข้อบังคับ ซึ่งมีระเบียบว่าเปิดขายตั้งแต่เวลา 11.00 น. แต่ในสภาพความเป็นจริงพบว่าสามารถซื้อได้ตลอดเวลาตั้งแต่เช้า ซึ่งมีข้อคิดเห็นว่าการควบคุมระเบียบเช่นนี้ผู้ที่สามารถควบคุมได้คือเจ้าหน้าที่ตำรวจแต่ปรากฏว่าไม่ได้มีการควบคุมบังคับใช้ และเทศบาลเองก็ไม่มีอำนาจจะไปควบคุม
3. มีข้อเสนอจากกลุ่มเยาวชนที่ไม่ต้องการให้มีร้านขายสุราในหมู่บ้าน ซึ่งผู้ร่วมเสวนาอื่น แสดงความคิดเห็นว่าไม่น่าจะเป็นไปได้เนื่องจากเป็นการละเมิดสิทธิในการค้าขายของคนอื่น อีกทั้งถึงจะไม่มีร้านค้าสุราในหมู่บ้าน คนที่จะดื่มก็จะไปหาซื้อจากหมู่บ้านอื่น หรือซื้อมากักตุนไว้ และยังคงกล่าวอีกว่า การที่ต้องไปซื้อจากหมู่บ้านอาจจะเกิดอุบัติเหตุได้ง่ายขึ้นไปอีก เพราะไปดื่มมาแล้วอาจจะเมาแล้วขาดความระมัดระวังในการขับขี่

4. การที่จะป้องกันไม่ให้เยาวชนรุ่นหลังดื่มสุราจนติดนั้น มีข้อเสนอแนะดังนี้
 - 4.1 ควรมีการให้การศึกษา หรือให้ความรู้อย่างต่อเนื่องทั้งในขณะอยู่ในโรงเรียนและ ในชุมชน ซึ่งอาจจะเป็นลักษณะการเข้ามาให้ความรู้ในชุมชน การจัดค่ายเยาวชนในช่วงปิดเทอม
 - 4.2 การสร้างความเข้มแข็งด้านจิตใจ โดยการสร้างให้เกิดความอบอุ่นในครอบครัว เยาวชนจะได้ไม่อยากลองสิ่งเสพติด
 - 4.3 ส่งเสริมให้มีการเล่นกีฬาออกกำลังกายระหว่างกลุ่มเยาวชนให้มากขึ้น

จากผลสรุปที่ได้คณะผู้วิจัยได้นำเสนอให้แก่ที่ประชุมสภาเทศบาลตำบลเพื่อ การพิจารณาสนับสนุนการดำเนินงานต่อไปในการควบคุมการดื่มสุรา ซึ่งจากการ สนทนาร่วมกับนายกเทศบาลตำบล พบว่าทางเทศบาลก็มีความประสงค์ที่จะรณรงค์ ควบคุมให้ไม่มีการดื่มสุราในงานพิธีต่างๆ เช่น นายกเทศบาลได้เสนอให้ในงานศพ ใดที่ไม่ได้เลี้ยงสุรา ให้มารับเงินสทบจากเทศบาล 3,000 บาท ก็ยังไม่ประสบ ผลสำเร็จ ถึงแม้ว่าการที่จะให้มีการเลิกดื่มสุรานั้นทำได้ยากแต่การรณรงค์เพื่อป้องกัน เยาวชนไม่ให้ดื่มสุราจนติดและก่อให้เกิดผลกระทบทางสุขภาพ ก็ควรจะเป็นนโยบาย สาธารณะที่น่าจะส่งเสริมและสร้างให้เกิดขึ้นในทุกหมู่บ้าน

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาเพื่อศึกษาถึงวิถีชีวิตพฤติกรรมและผลกระทบทางสุขภาพจากการดื่มสุราในแรงงานภาคเกษตรกรรม กรณีศึกษาตำบลแม่คำ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย รวบรวมข้อมูลวิถีชีวิตของเกษตรกรกับการดื่มสุราจากการสัมภาษณ์ เกษตรกรจำนวน 10 คน และสนทนากลุ่มผู้แทนชุมชนเพื่อรวบรวมข้อมูลประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการดื่มสุรา หลังจากนั้นจัดเวทีเสวนานำเสนอข้อมูลที่ได้เพื่อหาแนวทางประเมินผลกระทบทางสุขภาพที่เกิดจากการดื่มสุรา และรวบรวมข้อมูลผลกระทบทางสุขภาพโดยการสัมภาษณ์ตัวแทนครอบครัวในหมู่บ้านจำนวน 220 คน ข้อมูลที่ได้ นำเข้าสู่เวทีประชาพิจารณ์อีกครั้งเพื่อกำหนดแนวทางการลดละเลิกการดื่มสุราซึ่งเป็นนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพที่มาจากแนวคิดของชุมชน ดำเนินการศึกษา ระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนธันวาคม 2552 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปหมวดหมู่และจัดข้อมูลตามประเด็นที่ได้ ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาสามารถสรุปเป็นประเด็นต่างๆดังนี้

1. วิถีชีวิต พฤติกรรม ของแรงงานเกษตรกรรมมีความสัมพันธ์กับประเพณีที่สืบทอดกันมาเป็นความเชื่อของชาวล้านนา ในส่วนประเพณีและวัฒนธรรมของหมู่บ้านที่เกี่ยวกับเกษตรกรรมและการดื่มสุรา ได้แก่

1.1 การเลี้ยงแสดงความขอบคุณผู้ที่มาช่วยทำงานถึงแม้จะเป็นการว่าจ้างก็ตาม รวมถึงการจัดงานฉลองต่างๆที่มีแรงงานมาช่วยทำงานตั้งแต่การจัดเตรียมสถานที่ การทำครัวหรือการเก็บกวาดหลังเสร็จงาน เจ้าของที่นาหรือเจ้าของงานจะต้องจัดเตรียมสุราอาหารให้ มิฉะนั้นจะถูกต่อว่าว่าเป็นคนขี้เหนียว

1.2 การทำพิธีขอสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น ผีขุนน้ำ ผีเสื้อบ้าน ผีนา เพื่อขอความคุ้มครอง รักษาทรัพย์สินและผลิตผลการเกษตรให้ได้ผลดี ซึ่งสิ่งที่ใช้บนบานก็จะประกอบด้วยสุราอาหารและเมื่อบนบานแล้วการนำมารับประทานถือว่าเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง

1.3 สุราใช้เป็นสิ่งบรรเทาความเหนื่อยเมื่อยล้าจากการทำงาน

1.4 สุราใช้สำหรับการต้อนรับแขกหรือญาติพี่น้องที่มาเยี่ยมเยือนหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว และใช้เพื่อการสังสรรค์ในการแสดงความยินดีและรื่นเริงในโอกาสต่างๆ เช่น งานขึ้นบ้านใหม่ สงกรานต์ ลอยกระทง ปีใหม่ เป็นต้น

2. ประเภทของสุราที่ดื่ม

สุราที่ได้รับความนิยมดื่มในหมู่บ้านคือ เหล้าขาวกลั่นในโรงงานระดับชุมชน มีแอลกอฮอล์ประมาณ 35 ดีกรี เนื่องจากหาซื้อได้ง่ายและราคาไม่แพง สามารถซื้อในลักษณะเป็นแก้ว 5-10 บาทต่อครั้งหรือซื้อเป็นขวดได้และสามารถซื้อได้ตลอดเวลาจากร้านค้าในหมู่บ้าน

สำหรับสุราประเภทกลั่นจากโรงงานขนาดใหญ่ซึ่งเรียกว่าเหล้าแดงหรือเบียร์จะซื้อหามาดื่มในโอกาสพิเศษ เช่น งานฉลองขึ้นบ้านใหม่หรือขณะต้องดื่มนอกบ้านที่พบปะผู้คน

3. ความถี่ในการดื่มสุรา

ความถี่ในการดื่มสุราโดยส่วนใหญ่สัมพันธ์กับฤดูกาลเพาะปลูก เช่น การดำนาเกี่ยวข้าว นอกจากนี้ยังสัมพันธ์กับการจัดงานต่างๆ ในหมู่บ้าน ได้แก่ เทศกาล งานประเพณีต่างๆ แต่ก็มีเกษตรกรบางคนที่ดื่มเป็นประจำทุกวันนั้นนอกจากจะอ้างถึงงานประเพณีหรือกิจกรรมดังกล่าวแล้วยังขึ้นกับความต้องการของตนเองโดยมีการซื้อหามาดื่มหรือบางครั้งก็อาจชักชวนเพื่อนให้มาร่วมดื่มกินเป็นกลุ่ม

4. รูปแบบในการดื่มสุรา ขึ้นอยู่กับกิจกรรม แบ่งเป็นการดื่มหลังทำกิจกรรมหรือการช่วยกิจกรรมในชุมชน เช่น หลังการทำงานในระยะเวลาต่างๆ ได้แก่ การปลูกนา การเกี่ยวข้าว การนวดข้าว เจ้าของที่นาจะจัดเตรียมและนำสุรามาให้แรงงาน ถึงบริเวณที่นา เมื่อเลิกทำนาในแต่ละวัน ทุกคนก็จะร่วมวงกันดื่มสุราก่อนกลับบ้าน ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะไม่ใช้ลักษณะการแลกเปลี่ยนแรงงานที่เป็นลักษณะของการลงแขก แต่เป็นการว่าจ้าง เจ้าของนาก็ยังคงต้องนำสุรามาเลี้ยงเพื่อแสดงความขอบคุณ

5. กิจกรรมระหว่างการดื่มสุรา ในกลุ่มที่ดื่มหลังการทำงานจะให้ข้อมูลว่าจะมีกิจกรรมการพูดคุยถึงเรื่องทั่วไป หรืออาจจะวางแผนการทำงานในวันต่อไป สำหรับการดื่มในขณะที่รวมกลุ่มเพื่อการสังสรรค์นั้นส่วนใหญ่จะพูดคุยเรื่องทั่วไปเน้นความสนุกสนาน

6. สาเหตุที่นำไปสู่การดื่มสุรา สาเหตุที่นำมาสู่การดื่มสุรา มีหลายประการ ได้แก่ ความต้องการอยากลองโดยเฉพาะเมื่ออยู่ในช่วงของวัยรุ่น โดยพบว่าอายุน้อยที่สุดที่เริ่มดื่มสุราในเพศชายเท่ากับ 13 ปี ในเพศหญิงเริ่มดื่มเมื่ออายุ 15 ปี และมีเหตุผลว่าเพราะเพื่อนชวน รวมทั้งทำให้กล้าพูดกล้าแสดงออกมากขึ้นหลังดื่มสุรา หรือบางคนที่มีเริ่มดื่มเมื่ออายุค่อนข้างมากก็มีเหตุผลว่าเกิดจากการชักชวนของเพื่อนและเพื่อการสังสรรค์ บางคนอาจมีเหตุผลว่าต้องเผชิญกับความเครียดและวิกฤติของครอบครัว

7. เจอใจที่สนับสนุนให้มีการดื่มสุรา

7.1 วัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อ ในภาคเหนือประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรมยังคงมีอิทธิพลเพราะชาวบ้านยังคงมีความเชื่อถึงสิ่งเหนือธรรมชาติที่คอยปกป้องคุ้มครองพืชผลทางการเกษตร ได้แก่ การนับถือเสือบ้าน เจ้าที่นา เจ้าที่สวน ฝ้าย ฝิชุนน้ำ ซึ่งจะต้องมีการบนบานเช่นไหว้ด้วยอาหารและสุรา และเมื่อนำมารับประทานจะถือว่าเป็นเรื่องที่ดี และยังมีวิถีปฏิบัติเกี่ยวกับการสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน เมื่อมีแรงงานมาช่วยทำงานก็ต้องตอบแทนด้วยการเลี้ยงอาหารและสุรา โดยถือเป็นการแสดงน้ำใจของเจ้าภาพ

7.2 บทบาทหน้าที่ในกิจกรรมของสังคม โดยทั่วไปบทบาทของเพศชายในกิจกรรมต่างๆของหมู่บ้านจะใช้แรงงานเช่นการขนย้ายสิ่งของ กางเต็นท์ การทำความสะอาดพื้นที่ ส่วนเพศหญิงจะมีหน้าที่ในการประกอบอาหาร จัดเตรียมอาหาร ทำความสะอาดภาชนะ ซึ่งในปัจจุบันยังคงกระทำกันอยู่เช่นนี้ในสังคมเกษตรกรรม ดังนั้นเพื่อเป็นการแสดงความขอบคุณจากเจ้าภาพ ก็จะต้องมีการเลี้ยงอาหารและสุรา หากไม่มีเลี้ยงสุราก็อาจจะไม่มีผู้คนมาช่วยทำงาน

7.3 การให้ความหมายของการดื่มสุรา ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าสุราเป็นเครื่องมือในการเข้ากลุ่ม แสดงถึงความเป็นพวกพ้อง หากถูกชักชวนแล้วปฏิเสธไม่ดื่มสุรา

ก็จะถูกต่อว่าและไม่ว่าจะมีกิจกรรมใดในหมู่บ้านสมาชิกที่รวมกลุ่มกันก็จะมีการ
คะยั้นคะยอให้มีการดื่มสุร่ายู่เสมอจึงทำให้เกิดการดื่มสุร่าอย่างต่อเนื่อง

ในบางกลุ่มให้ความหมายของสุร่าว่าเป็นสิ่งบำรุงรักษาสุขภาพ บางคนให้ข้อมูล
ว่าสุร่าเป็นสิ่งซึ่งช่วยผ่อนคลายความเหนื่อยล้าในการทำงานคลายกล้ามเนื้อได้ ซึ่งเป็น
เหตุผลหลักที่ใช้อ้างสำหรับการดื่มหลังการทำงาน หรือดื่มสุร่าเล็กน้อยช่วยให้เจริญอาหาร

7.4 การมีร้านค้าสุร่าและโรงกลั่นสุร่าพื้นเมืองในหมู่บ้าน ทำให้การซื้อหาสุร่ามา
ดื่มทำได้ง่าย ถึงแม้ว่าจะมีกฎระเบียบในการจำหน่ายสุร่าซึ่งต้องมีเวลาตั้งแต่ 11.00 น. ขึ้น
ไป แต่สภาพความเป็นจริงแล้วสามารถซื้อได้ตลอดเวลา รวมทั้งการจำหน่ายก็สามารถซื้อ
ปลีกได้ในราคาต่ำสุด ครั้งละ 5 บาท และหากยังไม่มีเงินจ่ายก็สามารถติดค้างไว้ก่อนได้
รวมถึงการมีโรงกลั่นสุร่าพื้นบ้านในชุมชน ถึงแม้ว่าในหมู่บ้านที่ศึกษาจะไม่มีโรงกลั่นสุร่า
แต่มีโรงงานกลั่นหมู่บ้านใกล้เคียงทำให้สามารถซื้อหาได้ง่าย รวมทั้งมีราคาถูกหาก
สามารถเลี้ยงภาษีสรรพสามิตได้

7.5 ความเอื้ออาทรและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคมชนบท พบว่าในกรณีที่ดื่ม
สุร่าจนกระทั่งเมามาย อาจนอนอยู่บริเวณที่นาหรือร้านขายสุร่า เพื่อนฝูงหรือผู้นำชุมชน
อาสาสมัครชุมชนที่ผ่านไปพบเข้าจะพาไปส่งบ้านและไม่มีลักษณะของการรังเกียจหรือไม่
คบหาสมาคมกับผู้ที่ดื่มสุร่าเมามายเป็นประจำ ยังคงเรียกมาใช้สอยจ้างงานตามปกติ

8. ผลกระทบทางสุขภาพจากการดื่มสุร่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นถึงผลกระทบ
จากการดื่มสุร่าที่มีต่อสุขภาพทั้งทางด้านบวกและด้านลบ โดยส่วนใหญ่จะเห็นว่ามี
ผลกระทบทางด้านร่างกาย สรุปได้ดังนี้

8.1 ผลกระทบต่อสุขภาพด้านร่างกาย

ทางด้านบวก กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าการดื่มสุร่าทำให้รับประทาน
อาหารได้มากขึ้นและทำให้อ่อนหลับได้ดี

ทางด้านลบ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าการดื่มสุร่าทำให้เกิดอุบัติเหตุ
รองลงมาคือการดื่มสุร่าทำให้เกิดโรคตับแข็ง อย่างไรก็ตามมีกลุ่มตัวอย่างที่คิดว่าการสุร่า
เป็นประจำไม่ทำให้เสี่ยงต่อการเป็นโรคหลอดเลือดสมองเช่นอัมพฤกษ์ อัมพาต หรือไม่
ทำให้เสี่ยงต่อการเป็นโรคหัวใจ

8.2 ผลกระทบต่อสุขภาพด้านจิตใจ

ทางด้านบวก กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าการดื่มสุร่าทำให้กล้าพูดกล้าแสดงออก รองลงมาคือ ทำให้สามารถระบายความทุกข์ได้ง่าย

ทางด้านลบ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าการดื่มสุร่าเป็นสาเหตุทำให้เกิดการทุพตักันระหว่างสามีภรรยาได้ง่าย รองลงมาคือการดื่มสุร่าของพ่อแม่ทำให้ลูกรู้สึกเสียใจ

8.3 ผลกระทบต่อสุขภาพด้านสังคม

ด้านบวก กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าการดื่มสุร่าทำให้ได้เพื่อนเป็นการเชื่อมความสามัคคีและเข้าสังคมได้ง่าย

ด้านลบ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าการดื่มสุร่านำไปสู่การใช้สารเสพติดอย่างอื่นได้ง่าย รองลงมาคือทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทกันได้ง่าย และการดื่มสุร่านำไปสู่การก่ออาชญากรรม

8.4 ผลกระทบต่อสุขภาพด้านจิตวิญญาณ

ด้านบวก กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าการดื่มสุร่าเป็นวิถีชีวิตของคนไทยเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมา และการเลี้ยงสุร่าถือเป็นการแสดงความขอบคุณผู้ที่มาช่วยทำงาน

ด้านลบ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่างานเลี้ยงต่างๆในชุมชน ถ้าเจ้าภาพไม่เลี้ยงสุร่าแสดงว่าเป็นคนขี้เหนียว และหากในงานศพไม่มีการเลี้ยงสุร่าถือว่าผิดธรรมเนียม

การอภิปรายผล

วิถีชีวิตของเกษตรกรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการดื่มสุร่าเป็นสิ่งที่ปฏิบัติสืบเนื่องเป็นประเพณีของท้องถิ่นโดยถูกถ่ายทอดปลูกฝังกันมาเพราะมองว่าเป็นสิ่งดีหรือศักดิ์สิทธิ์ การฝ่าฝืนเป็นอันตรายหรือมีความผิด (พวงเพชรและคณะ, 2541) ประกอบกับวิถีชีวิตในระบบเกษตรกรรมต้องอาศัยความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่มในการทำงาน เช่น การลงแขก ทำนา เกี่ยวข้าว ถึงแม้ว่าในปัจจุบันการลงแขกเพื่อแลกเปลี่ยนแรงงานนั้นจะลดลงไปกลายเป็นการว่าจ้าง ผู้ที่ถูกว่าจ้างก็ยังคงเป็นกลุ่มหรือพรรคพวกเดียวกันจึงจะสามารถมาช่วยกันทำงานได้ การดื่มสุร่าร่วมกันจึงมีความหมายถึงความเป็นสมาชิกในสังคมกลุ่มเป็นการแสดงความสัมพันธ์อย่างจริงจังต่อกัน (เทพินทร์ พัทธานุรักษ์ ,2541) บางครั้งผู้ที่ไม่ร่วมกลุ่มกินหรือดื่มด้วยก็จะไม่ถูกนับว่าเป็นพวกพ้องเดียวกัน

นอกจากการดื่มสุราเป็นธรรมเนียมปฏิบัติแล้ว การทำพิธีกรรมต่อสิ่งที่มีน้ำหนักเพื่อขอความคุ้มครองในภาคเหนือพิธีกรรมดังกล่าวยังคงมีอิทธิพลเพราะชาวบ้านยังคงมีความเชื่อถึงสิ่งเหนือธรรมชาติที่คอยปกป้องคุ้มครองพืชผลทางการเกษตร ได้แก่ การนับถือสืบบ้าน เจ้าที่นา เจ้าที่สวน ผีฝาย ผีขุนน้ำ ประเพณีนี้เน้นการเซ่นไหว้ด้วยสุรา อาหาร เช่น มีลาบ เหล้าไห ไก่กู่ ซึ่งเป็นอาหารชั้นดีของชาวล้านนา (มณี พยอมยงค์, 2533) หลังการเซ่นไหว้เมื่อนำมารับประทานจะถือว่าเป็นเรื่องที่ดี

วิถีชีวิตอีกประการคือการใช้สุราเพื่อการสังสรรค์และช่วยบรรเทาความเหน็ดเหนื่อยการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ให้คุณค่าของการจัดงานสังสรรค์ที่ต้องมีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นส่วนประกอบซึ่งเห็นได้จากงานเลี้ยงเกือบทุกประเภทจะต้องมีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เสมอทำให้ผู้ที่เติบโตในสังคมมองเห็นว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นเรื่องธรรมดา อีกทั้งฤทธิ์ของแอลกอฮอล์ในเลือด (ไม่เกิน 30 mg%) ต่อระบบประสาทจะทำให้เกิดอาการผ่อนคลาย เกิดความรู้สึกสนุกสนาน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2548) จึงทำให้เป็นการเพิ่มบรรยากาศของการรวมกลุ่ม

สาเหตุหรือปัจจัยที่นำไปสู่การดื่มสุรานั้นมีหลายประการได้แก่ความต้องการอยากลอง เพื่อนชักชวน หรือเพื่อต้องการผ่อนคลายความเครียด โดยพบว่าอายุน้อยที่สุดที่เริ่มดื่มสุราในเพศชายเท่ากับ 13 ปี ในเพศหญิงเริ่มดื่มเมื่ออายุ 15 ปี ซึ่งมีเหตุผลว่าเพราะเพื่อนชวน รวมทั้งทำให้กล้าพูดกล้าแสดงออกมากขึ้นหลังดื่มสุรา ทั้งนี้เป็นไปตามระยะพัฒนาการของวัยรุ่นที่มีความอยากรู้อยากลอง ต้องการแสดงออกถึงความเป็นอิสระ เช่นเดียวกับการศึกษาของสมิต วัฒนธัญญกรรมและ คณะ (2545) ในการศึกษาพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ดื่มแอลกอฮอล์และเสพยาบ้าของนักเรียนชั้นมัธยมปลายที่พบว่าสาเหตุของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือต้องการทดลอง ต้องการเข้าสังคม เพื่อนชักชวน และการศึกษาของ วีระวรรณ เล็กสกุลไชยและจินตนา เทพทรงวิจิตร (2544) ที่พบว่าสาเหตุการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของคนไทยคือต้องการเข้าสังคมเพื่อให้กล้าพูดกล้าแสดงออก และถูกชักชวน ในส่วนของผู้ที่ดื่มสุราเพื่อต้องการลดความเครียดนั้น สอดคล้องกับการศึกษาปัญหาที่เกิดจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขของอดิศวร์ หลายชูไทยและคณะ (2544) ที่พบว่าการดื่มสุราถือเป็นการผ่อนคลายความเครียดและระงับความกดดัน และสมภพ เรื่องตระกูล (2543) ที่กล่าวว่าเหตุผลการดื่ม

สุราในคนไทยเพราะต้องการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหรือเพื่อลดความเครียดในการดำรงชีวิตประจำวัน

ผลกระทบทางสุขภาพจากการดื่มสุรา กลุ่มตัวอย่างมองเห็นผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบ ในส่วนของผลกระทบทางลบต่อสุขภาพกายนั้น ส่วนใหญ่จะมองว่าการดื่มสุราเป็นประจำจะทำให้เกิดโรคตับแข็ง ซึ่งเป็นโรคที่บุคคลทั่วไปจะรับทราบจากสื่อต่างๆ ประกอบกับมีบุคคลในชุมชนที่ดื่มสุราเป็นประจำและเคยเข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาลด้วยโรคตับแข็งให้เห็นเป็นตัวอย่าง เนื่องจากแอลกอฮอล์เมื่อเข้าสู่ร่างกายจะถูกย่อยเผาผลาญในตับซึ่งเมื่อดื่มเป็นเวลานานติดต่อกันจะให้ตับเสื่อมประสิทธิภาพเกิดพยาธิสภาพได้ (WHO, 2006) ในส่วนของการเกิดอุบัติเหตุ ซึ่งพบในผู้ที่ดื่มสุราแล้วขับขีรถจักรยานยนต์แล้วล้ม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องการเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนพบว่า การเกิดอุบัติเหตุมีความสัมพันธ์กับการดื่มสุราอย่างมีนัยสำคัญ (ยุทธนา วรณปิติกุล, 2548) และรายงานการเฝ้าระวังบาดเจ็บรุนแรงจากอุบัติเหตุขนส่งในช่วงวันหยุดปีใหม่ของสำนักโรคบาดวิทยา กรมควบคุมโรค พบว่า ร้อยละ 72.7 ของผู้บาดเจ็บรุนแรงจากพาหนะทุกประเภท ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนเกิดเหตุ

ผลกระทบต่อสุขภาพด้านจิตใจ ทางด้านลบกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าการดื่มสุราเป็นสาเหตุทำให้เกิดการทู่ตีกันระหว่างสามีภรรยาได้ง่ายเนื่องจากฤทธิ์ของแอลกอฮอล์ มีผลทำให้การควบคุมตนเองลดลง เกิดอาการสับสนจึงทำให้เกิดการทะเลาะกันได้ง่าย (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2548) ดังเช่นจากการศึกษาของศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรี มูลนิธิเพื่อนหญิง (2546) พบว่าผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดื่มสุราส่วนใหญ่มีประสบการณ์หรือทราบว่าบุคคลที่ดื่มสุรามีการใช้ความรุนแรงพุดจาหยาบคายด่าว่าและทำร้ายร่างกายผู้อื่นและการละเมิดสิทธิทางเพศ รวมทั้งผลกระทบต่อสุขภาพด้านสังคมด้านลบที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าการดื่มสุรานำไปสู่การใช้สารเสพติดอย่างอื่นได้ง่าย ในส่วนผลกระทบต่อสุขภาพด้านจิตวิญญาณ กลุ่มตัวอย่างยังคงมีแนวคิดถึงการดื่มสุราในความหมายของการแสดงความขอบคุณ ในงานต่างๆของชุมชนหากในไม่มีการเลี้ยงสุราก็ถือว่าผิดธรรมเนียม

เป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มตัวอย่างไม่ได้มองเห็นถึงผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของการดื่มสุรา ทั้งนี้จากข้อมูลที่ได้พบว่าการดื่มสุราในกลุ่มแรงงานมักเป็นสุรากลั่นในชุมชนที่มีราคาไม่แพง อีกทั้งการมีแนวปฏิบัติในลักษณะที่ส่งเสริมการดื่มสุราโดยไม่ตั้งใจของ

หน่วยงานภาครัฐ เช่น การส่งเสริมสุราหมักที่บ้านที่เป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (ภัคพงศ์ ปวงสุข, สุกานดา แสงวงษ์, ธวัชชัย ศุภดิษฐ์, 2006) จึงทำให้เหตุผลที่ การดื่มสุรายังคงเป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ในวิถีชีวิตของชุมชนไทย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ ผลสรุปจากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าการดื่มสุราในวิถีชีวิตของเกษตรกรเป็นสิ่งที่สืบทอดกันมานานจนเป็นประเพณีดังนั้นการจะเลิกไม่ให้มีการดื่มสุราในเทศกาลหรือพิธีกรรมต่าง ๆ นั้น ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่คิดว่าจะเป็นไปได้ แต่ได้เสนอแนวทางการการป้องกันเพื่อไม่ให้เยาวชนรุ่นใหม่เข้าสู่เส้นทางการดื่มสุราไว้ดังนี้

1. การให้การศึกษาหรือให้ความรู้อย่างต่อเนื่องแก่เยาวชนทั้งกลุ่มที่อยู่ในโรงเรียนหรือในชุมชนและมีกิจกรรมที่หลากหลาย
2. การสร้างความเข้มแข็งด้านจิตใจโดยการสร้างให้เกิดความอบอุ่นในครอบครัวและพัฒนาให้เยาวชนมีทักษะชีวิต เช่น ทักษะการปฏิเสธ ทักษะในการกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์
3. ส่งเสริมการใช้เวลาว่างของเยาวชนให้เกิดประสิทธิภาพและทั่วถึง เช่น ให้มีการเล่นกีฬา การออกกำลังกาย
4. การปรับทัศนคติของชุมชนต่อการให้ความหมายของการดื่มสุรา

ด้านการควบคุมซึ่งผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ เห็นว่าควรเป็นนโยบายของภาครัฐได้แก่

1. การพัฒนาประสิทธิภาพระบบการควบคุม เฝ้าระวัง ติดตาม และลงโทษการจำหน่ายสุราออกเวลาและตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด
2. ปรับปรุงระบบการออกใบอนุญาตการจำหน่ายสุราของร้านค้าเพื่อการควบคุมการเข้าถึงสุราได้ง่าย
3. การรณรงค์ในระดับสาธารณะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบริบทและเงื่อนไขในการดื่มสุรา

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2549). แอลกอฮอล์คืออะไร. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.dmh.go.th/news/view.asp?id=964>. (3 เมษายน 2550).
- เฉลิมพล ต้นสกุล. (2543). พฤติกรรมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ภาควิชา
สุศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เดชรัด สุขกำเนิดวิชัย เอกพลากร , ปัตพงษ์ เกษสมบูรณ์. (2545). การประเมินผล
กระทบทางสุขภาพเพื่อการสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ. กรุงเทพฯ:
บริษัทดีไซส์ จำกัด.
- เทพินทร์ พัทธานุกรักษ์. (2541). พฤติกรรมการบริโภคสุรา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การ
สงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- นภดล วรรณิกาและคณะ. (2548). โครงการเฝ้าระวังรักษาคุณภาพอนาคตเยาวชนไทย.
รายงานการวิจัยสำนักเอบแค โพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.
- นิพนธ์ พัวพงศกร. (2548). การศึกษาพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ต้นทุนสังคมและนโยบายควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์. บทความ
นำเสนอในเวทีนโยบายสาธารณะ เรื่องนโยบายสาธารณะด้านการเงินการคลัง
เพื่อสังคม; 30 มีนาคม 2548: ศูนย์ประชุมสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณและสวีน สุวรรณ. (2536). พฤติกรรมศาสตร์ พฤติกรรมสุขภาพ
และสุศึกษา. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์.
- พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล และคณะ (2541). มนุษย์กับสังคม. โครงการบูรณาการหมวด
ศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ภักพงษ์ ปวงสุข, สุกานดา แสงวงษ์, ธวัชชัย สุขศิษย์. (2006). ปัจจัยที่มีผลต่อการ
ปฏิบัติที่ดีในกระบวนการผลิตสุราพื้นบ้าน. วารสารพัฒนาสังคม.8 (2). 143-
151. พยอมยงค์. (2533). ประเพณีสิบสองเดือนล้านนาไทย.เชียงใหม่: ส.ทรัพย์การพิมพ์.
- ยงยุทธ ขจรธรรมและบังอร ฤทธิภักดี. (2547). นโยบายและมาตรการในการควบคุม
การบริโภคแอลกอฮอล์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- ยุทธนา วรณปิติกุล. (2548). เส้นทางอุบัติ...แห่งอุบัติเหตุ.กรุงเทพฯ: มุฉินิธิสาธารณสุข
แห่งชาติ.

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- วีรวรรณ เล็กสกุลไชย และจินตนา เทพทรงวัจ. (2545). การบริโภคเครื่องดื่มสุราของคนไทย. วารสารวิชาการสาธารณสุข. 11(6): 812-818
- วิรัตน์ สุขวัฒนานันท์. (2540). ความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตของบิดามารดา การฝึกรับประทานสุราของนายนัยส่วนบุคคลกับภาวะสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ พยาบาลศาสตร์ดุสิตบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) สถานการณ์ปัญหาสุรา. Available at <http://www.cas.or.th/h0wt0.htm> Access on May 5, 2005.
- ศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรี มูลนิธิเพื่อนหญิง. (2546). ผลกระทบของสุราในฐานะปัจจัยร่วมการเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว. รายงานการวิจัย. ฝ่ายศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรี มูลนิธิเพื่อนหญิง. กรุงเทพฯ.
- สมภพ เรืองตระกูล. (2543). ยาเสพติดมหันตภัยเงียบที่ป้องกันได้. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2550). พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพของประชากรไทย. retrieved from http://service.nso.go.th/nso/g_knowledge/data_y49/health.pdf
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2550). การสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากรพ.ศ.2550. กลุ่มสถิติประชากรและสังคม สำนักสถิติเศรษฐกิจและสังคม. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2548). ข้อมูลเพื่อลดความสูญเสียจากการเมา.[ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.cas.or.th> (3 เมษายน 2550).
- สมิต วัฒนธัญญกรรมและ คณะ (2545). พฤติกรรมการสูบบุหรี่ ดื่มแอลกอฮอล์และเสพยาบ้าของนักเรียนชั้นมัธยมปลายในจังหวัดปทุมธานี. วารสารสาธารณสุขศาสตร์. 32 (1) : 30-38.

- อดิศวร์ หลายชูไทยและคณะ. (2545). สุราในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Duncan SC, Duncan TE, Strycker LA. (2006). Alcohol use from 9 to 16: A cohort-
sequential latent growth model. *Drug Alcohol Depend*;81:71-81.
- Glanz, Rimer, B.K., & Lewis, F.M. (2002). *Health behavior and health education: Theory research and practice*. 3rd ed. San Francisco: Jossey-Bess.
- Karl, K.V., and Cobb, S. (1996). Health behavior, illness behavior and sick role
behavior. *Archives Environment of health*. February 12, 246-249.
- Pender, N.J. Walker, S.N., Sechrist, K.R. & Frank-Stromberg. (1990). Predicting
health promoting life style in the work place. *Nursing Research*, 39Z6X,
326-332.
- Steinhausen H-C, Metzke CW. (2003). The validity of adolescent types of alcohol
use. [Online]. Available: <http://www.cas.or.th> (3 April 2007).
- Spaargaren, G., and B. VanVliet. (2000). 'Lifestyles, Consumption and the
Environment: The Ecological Modernisation of Domestic Consumption.'
Environmental Politics. 9(1): 50-75)
- World Health Organization. (2006). Consequences of alcohol use. [Online].
Available: http://www.who.int/linkfiles/Facts_and Figures ch5.pdf (15
December 2006).
- World Health Organization. (2008). Global Status Report on Alcohol 2004.
http://www3.who.int/whosis/alcohol/alcohol_apc_data.cfm

ภาคผนวก

1. แนวคำถามการบริ โภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในแรงงานภาคเกษตรกรรม และสรุปข้อมูลที่ได้จากเวทีเสวนา
2. แบบสัมภาษณ์ผลกระทบทางสุขภาพ
3. คำชี้แจงกลุ่มตัวอย่าง
4. ข้อมูลการสัมภาษณ์เกษตรกร 10 ราย

แนวคำถามการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในแรงงานภาคเกษตรกรรม

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

อายุ สถานภาพสมรส เพศ การศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้ จำนวนบุตร อายุของบุตร การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของกลุ่มสมรส หรือสมาชิกอื่นในครอบครัว ลักษณะ โครงสร้างครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว

2. ลักษณะการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ประเภทของเครื่องดื่ม ความถี่ของการดื่ม รูปแบบการดื่ม กิจกรรมระหว่างการดื่ม ผู้ร่วมดื่ม เงินที่เสียไปในการดื่มแต่ละครั้ง สถานที่นิยมไปดื่ม

3. สาเหตุและโอกาสที่นำไปสู่การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

อายุที่เริ่มดื่มครั้งแรก สาเหตุที่จูงใจให้มีการดื่มครั้งแรก บุคคลที่ชักชวนให้ดื่มครั้งแรก กิจกรรมในหมู่บ้านที่มีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และเหตุผลที่จะทำให้ตัดสินใจกลับบ้านหรือเลิกดื่มในแต่ละวัน

4. เงื่อนไขที่สนับสนุนให้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

การเปลี่ยนแปลงในด้านใดของท่านที่ทำให้มีการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ความหมายหรือสัญลักษณ์ของการดื่มแอลกอฮอล์ บทบาทหน้าที่ของผู้หญิง/ผู้ชายในการช่วยเหลืองานที่มีการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

5. ผลกระทบที่เกิดจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (สุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านความรุนแรง ด้านสัมพันธภาพ ด้านสังคมฯลฯ)

6. สภาพแวดล้อมในชุมชนที่เอื้อต่อการดื่มสุราเช่น มีร้านขายสุรา มีการผลิตสุราที่บ้าน

สรุปข้อมูลจากเวทีเสวนาเกี่ยวกับผลกระทบทางสุขภาพจากวิถีชีวิตและพฤติกรรมกรรมการดื่มสุราของคนในชุมชน

1. การสุราเป็นประจำเสี่ยงต่อการเป็นโรคตับแข็ง โรคหัวใจ
2. การดื่มสุรา ทำให้เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุเช่นรถชน หกล้ม
3. การดื่มสุราทำให้ไม่สามารถทำงานได้
4. การดื่มสุราทำให้ร่างกายทรุดโทรม
5. การดื่มสุราทำให้อ่อนหลับได้ดีขึ้น
6. การดื่มสุราทำให้รับประทานอาหารได้มากขึ้น
7. การดื่มสุราจนเมามายทำให้เสี่ยงต่อการติดโรคทางเพศสัมพันธ์
8. การดื่มสุราทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทกันได้ง่าย
9. การดื่มสุราทำให้สามภรรยาทะเลาะวิวาทกันได้ง่าย
10. การดื่มสุราทำให้เกิดปัญหาทุบตีกันในครอบครัว
11. การดื่มสุราทำให้ครอบครัวแตกแยก
12. การดื่มสุราทำให้สูญเสียรายได้
13. การดื่มสุราในครอบครัวทำให้เด็กเห็นตัวอย่างที่ไม่ดีและอาจดื่มสุราตาม
14. การดื่มสุราทำให้เกิดการทุบตีกันระหว่างสามีภรรยาได้ง่าย
15. การดื่มสุราทำให้ครอบครัวมีปัญหาด้านรายได้
16. การดื่มสุราทำให้สมาชิกในครอบครัวรู้สึกเครียด
17. การดื่มสุราทำให้สมาชิกในครอบครัวรู้สึกอับอายผู้อื่น
18. การดื่มสุราในชุมชนทำให้ชื่อเสียงหมู่บ้านเสียหาย
19. การดื่มสุราของคนในชุมชนทำให้ท่านรู้สึกอับอาย
20. การดื่มสุราของคนในชุมชนทำให้ท่านรู้สึกหงุดหงิด
21. การดื่มสุราของคนในชุมชนทำให้เกิดปัญหาหลักขโมยได้บ่อย
22. การดื่มสุราพื้นเมืองเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน
23. การดื่มสุราเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์
24. การดื่มสุราทำให้การเข้าสังคมง่าย
25. การดื่มสุราทำให้ได้เพื่อนมากขึ้น
26. การดื่มสุราทำให้การอยากอาหารลดลง

แบบสัมภาษณ์เพื่อการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการดื่มสุรา

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้มี 2 ส่วน ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป และข้อมูลผลกระทบทางสุขภาพ โปรดใส่เครื่องหมาย / ลงในช่อง () หรือเติมข้อความลงในช่องว่างให้สมบูรณ์ตามความเป็นจริง

ผู้ให้ข้อมูลชื่อ.....เพศ.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. สมาชิกในครอบครัวของท่าน (รวมตัวท่านด้วย) มีจำนวนคน

ลำดับที่	อายุ	เพศ	สถานภาพในครอบครัว เช่น พ่อ แม่ ลูก ผู้อาศัย	การศึกษา	อาชีพ	โรคประจำตัว	การดื่มสุรา		
							ดื่ม (ระบุความถี่)	อายุที่เริ่มดื่ม	ไม่ดื่ม
1									
2									
3									
4									
5									
6									

2. รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน.....บาท

3. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวท่านเพียงพอหรือไม่เมื่อเทียบกับรายจ่ายต่อเดือน

() 1.เพียงพอ

() 2.ไม่เพียงพอ

ส่วนที่ 2

แบบสอบถามส่วนนี้มี จำนวน 46 ข้อ มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาผลกระทบทางสุขภาพ และความคิดเห็นต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดื่มสุรา ซึ่งไม่ได้หมายความว่าความถี่ในการตอบถูกหรือผิด ขอให้ท่านกรุณาทำเครื่องหมาย / ลงในช่องด้านข้างข้อความในแต่ละข้อ ซึ่งข้อความแต่ละข้ออธิบายความเห็นของท่านว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ได้ดีที่สุดใน

ข้อ	รายการ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี/ไม่ใช้
1	การสุราเป็นประจำทำให้ความจำเสื่อม หลงลืมง่าย					
2	การดื่มสุราเป็นประจำทำให้ควบคุมสติไม่ได้					
3	การสุราเป็นประจำทำให้เสี่ยงต่อการเป็นโรคตับแข็ง					
4	การสุราเป็นประจำทำให้เสี่ยงต่อการเป็นโรคหัวใจขาดเลือด					
5	การดื่มสุรา ทำให้เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ เช่น ถูกรถชน ช้ำรถชน หรือพลัดตกหกล้ม					

เอกสารคำอธิบาย/คำชี้แจง แก่ผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

โครงการวิจัยเรื่อง วิถีชีวิต พฤติกรรมและผลกระทบทางสุขภาพจากการดื่มสุราในวัยแรงงานภาค เกษตรกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการศึกษาวิถีชีวิตและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดื่มสุราของเกษตรกรวัยแรงงานในพื้นที่ตำบลแม่คำ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ข้อมูลที่ได้จะนำเข้าสู่เวทีการจัดกระบวนการเรียนรู้ในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพที่เกิดจากการดื่มสุรา ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้าร่วมในเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะร่วมกันถกแถลงและกำหนดแนวทางในการประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นให้ครอบคลุมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณ รวมถึงแนวทางการศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดื่มสุรา

ความเป็นมาในการดำเนินโครงการครั้งนี้เนื่องมาจากการสอบถามผู้นำชุมชนในเบื้องต้นพบว่ามีประชาชนในชุมชนจำนวนไม่น้อยที่ดื่มสุราซึ่งการดื่มสุราก็ทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพในระดับบุคคล ครอบครัวและชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มวัยแรงงานภาคเกษตรกรรมซึ่งเป็นผู้หารายได้หลักในครอบครัวก็มีการดื่มสุราหลังจากการทำงาน ซึ่งในภาคเหนือมีประเพณีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรมเช่นการลงแขกหรือประเพณีทานข้าวใหม่ แต่ละกิจกรรมเหล่านี้จะมีการเลี้ยงข้าวปลาอาหารและสุราจนเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตที่สืบทอดกันมา การที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและมีแนวทางการควบคุมการดื่มสุราดังกล่าวจะต้องเรียนรู้และเข้าใจถึงวิถีการดำเนินชีวิตที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการดื่มสุรา

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะขอความร่วมมือจากท่านในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องการพฤติกรรมการดื่มสุรา โดยขอสัมภาษณ์ท่านเป็นเวลาประมาณ 1-2 ชั่วโมง โดยจะขออนุญาตบันทึกเสียงการสัมภาษณ์เพื่อป้องกันการผิดพลาดในการรวบรวมข้อมูล ข้อมูลที่ได้จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในการจัดการเกี่ยวกับนโยบายด้านสุขภาพในชุมชนของท่าน

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ท่านจะนำเสนอในภาพรวมไม่มีการระบุตัวบุคคลและการบันทึกเสียงจะทำลายหลังการสรุปและถอดบทสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว ทั้งนี้หากท่านไม่ประสงค์จะให้ข้อมูลในประเด็นใด ท่านสามารถปฏิเสธหรือถอนตัวจากการให้ข้อมูลได้ตลอดเวลา โดยไม่มีผลกระทบใดๆทั้งสิ้น

และเพื่อเป็นการตอบแทนท่านที่ให้เวลาในการสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยขอมอบ
ค่าตอบแทนเป็นจำนวน 300 บาท

หากท่านมีข้อสงสัยเพิ่มเติมสามารถสอบถามผู้วิจัยได้ก่อนที่ท่านจะลงนามในใบ
ยินยอมในการให้ข้อมูล และหากในระหว่างหรือหลังการให้ข้อมูลท่านมีข้อสงสัยเกิดขึ้น
อีกสามารถสอบถามได้ตลอดเวลา ที่ รองศาสตราจารย์ ชมนาด พจนามาตร์ สำนักวิชา
พยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เลขที่ 333 หมู่ 1 ตำบลท่าสุต อำเภอเมือง จังหวัด
เชียงราย โทรศัพท์ 053-916882 หรือ 084-1707320

เอกสารคำอธิบาย/คำชี้แจง แก่ผู้แทนครอบครัวที่ให้ข้อมูลจากการใช้แบบสัมภาษณ์

โครงการวิจัยเรื่อง วิถีชีวิต พฤติกรรมและผลกระทบทางสุขภาพจากการดื่มสุราในวัยแรงงานภาค เกษตรกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการศึกษาวิถีชีวิตและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดื่มสุราของเกษตรกรวัยแรงงานในพื้นที่ตำบลแม่คำ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ข้อมูลที่ได้จะนำเข้าสู่เวทีการจัดกระบวนการเรียนรู้ในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพที่เกิดจากการดื่มสุรา ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้าร่วมในเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะร่วมกันถกแถลงและกำหนดแนวทางในการประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นให้ครอบคลุมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณ รวมถึงแนวทางการศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดื่มสุรา

ความเป็นมาในการดำเนินโครงการครั้งนี้เนื่องมาจากการสอบถามผู้นำชุมชนในเบื้องต้นพบว่ามีประชาชนในชุมชนจำนวนไม่น้อยที่ดื่มสุราซึ่งการดื่มสุราก็ทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพในระดับบุคคล ครอบครัวและชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มวัยแรงงานภาคเกษตรกรรมซึ่งเป็นผู้หารายได้หลักในครอบครัวก็มีการดื่มสุราหลังจากการทำงาน ซึ่งในภาคเหนือมีประเพณีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรมเช่นการลงแขกหรือประเพณีทานข้าวใหม่ แต่ละกิจกรรมเหล่านี้จะมีการเลี้ยงข้าวปลาอาหารและสุราจนเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตที่สืบทอดกันมา การที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและมีแนวทางการควบคุมการดื่มสุราดังกล่าวจะต้องเรียนรู้และเข้าใจถึงวิถีการดำเนินชีวิตที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการดื่มสุรา

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะขอความร่วมมือจากท่านในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบทางสุขภาพที่เกิดขึ้นจากวิถีชีวิตและพฤติกรรมการดื่มสุราในวัยแรงงานภาคเกษตรกรรม โดยขอให้ท่านตอบแบบสอบถาม ซึ่งใช้เวลาประมาณ 30 นาที

ข้อมูลที่ได้จะนำเสนอในภาพรวมไม่มีการระบุตัวบุคคล ทั้งนี้หากท่านไม่ประสงค์จะให้ข้อมูลในประเด็นใด ท่านสามารถปฏิเสธหรือถอนตัวจากการให้ข้อมูลได้ตลอดเวลา โดยไม่มีผลกระทบใดๆทั้งสิ้น

หากท่านมีข้อสงสัยเพิ่มเติมสามารถสอบถามผู้วิจัยได้ก่อนที่ท่านจะลงนามในใบยินยอมในการให้ข้อมูล และหากในระหว่างหรือหลังการให้ข้อมูลท่านมีข้อสงสัยเกิดขึ้นอีกสามารถสอบถามได้ตลอดเวลา ที่ รองศาสตราจารย์ ชมนาด พจนามาตร์ สำนักวิชา

พยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เลข ที่ 333 หมู่ 1 ตำบลท่าสูด อำเภอเมือง จังหวัด
เชียงราย โทรศัพท์ 053-916882 หรือ 084-1707320

เอกสารคำอธิบาย/คำชี้แจง แก่ผู้เข้าร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

โครงการวิจัยเรื่อง วิธีชีวิต พฤติกรรมและผลกระทบทางสุขภาพจากการดื่มสุราในวัยแรงงานภาค เกษตรกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการศึกษาวิถีชีวิตและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดื่มสุราของเกษตรกรวัยแรงงานในพื้นที่ตำบลแม่คำ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ข้อมูลที่ได้จะนำเข้าสู่เวทีการจัดกระบวนการเรียนรู้ในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพที่เกิดจากการดื่มสุรา ซึ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้าร่วมในเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะร่วมกันถกแถลงและกำหนดแนวทางในการประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นให้ครอบคลุมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณ รวมถึงแนวทางการศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดื่มสุรา

ความเป็นมาในการดำเนินโครงการครั้งนี้เนื่องมาจากการสอบถามผู้นำชุมชนในเบื้องต้นพบว่ามีประชาชนในชุมชนจำนวนไม่น้อยที่ดื่มสุราซึ่งการดื่มสุราก็ทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพในระดับบุคคล ครอบครัวและชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มวัยแรงงานภาคเกษตรกรรมซึ่งเป็นผู้หารายได้หลักในครอบครัวก็มีการดื่มสุราหลังจากการทำงาน ซึ่งในภาคเหนือมีประเพณีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรมเช่นการลงแขกหรือประเพณีทานข้าวใหม่ แต่ละกิจกรรมเหล่านี้จะมีการเลี้ยงข้าวปลาอาหารและสุราจนเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตที่สืบทอดกันมา การที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและมีแนวทางการควบคุมการดื่มสุราดังกล่าวจะต้องเรียนรู้และเข้าใจถึงวิถีการดำเนินชีวิตที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการดื่มสุรา

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะขอเชิญจากท่านเข้าร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อกำหนดแนวทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ และแนวทางในการควบคุมการลด ละ เลิก การดื่มสุราในชุมชนของท่าน เวทีเสวนาจะใช้เวลาประมาณ 2-3 ชั่วโมง ในการประชุมคณะผู้วิจัยจะจัดอาหารและอาหารว่างสำหรับผู้เข้าร่วมเวทีเสวนาทุกท่าน

ข้อมูลที่ได้จะนำเสนอในภาพรวมไม่มีการระบุตัวบุคคล ทั้งนี้หากท่านไม่ประสงค์จะให้ข้อมูลในประเด็นใด ท่านสามารถปฏิเสธหรือถอนตัวจากการให้ข้อมูลได้ตลอดเวลาโดยไม่มีความผิดใดๆทั้งสิ้น

หากท่านมีข้อสงสัยเพิ่มเติมสามารถสอบถามผู้วิจัยได้ก่อนที่ท่านจะลงนามในใบ
ยินยอมในการให้ข้อมูล และหากในระหว่างหรือหลังการให้ข้อมูลท่านมีข้อสงสัยเกิดขึ้น
อีกสามารถสอบถามได้ตลอดเวลา ที่ รองศาสตราจารย์ ชมนาด พจนามาตร์ สำนักวิชา
พยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เลข ที่ 333 หมู่ 1 ตำบลท่าสูด อำเภอเมือง จังหวัด
เชียงราย โทรศัพท์ 053-916882 หรือ 084-1707320

ข้อมูลการสัมภาษณ์เกษตรกร 10 ราย

ในการศึกษาถึงวิถีชีวิตของวัยแรงงานภาคเกษตรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดื่มสุรา ได้ทำการสัมภาษณ์ ผู้ที่ดื่มสุราเป็นประจำ จำนวน 10 ราย และสังเกตพฤติกรรมหลังการทำนา ซึ่งมีการนั่งดื่มสุราริเวณทุ่งนา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กรณีที่ 1

เพศชาย อายุ 46 ปี สถานภาพสมรส คู่ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน (ลั่นจี่ ข้าวโพด แตงกวา) มีบุตร 2 คน คนโตเป็นเพศหญิง อายุ 24 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพเป็นครู คนเล็ก เพศชาย อายุ 16 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ครอบครัวมีสมาชิกจำนวน 4 คน ได้แก่ กรณีศึกษา ภรรยา และบุตรทั้งสองคน ส่วนบิดา มารดาของกรณีศึกษาเสียชีวิตแล้ว ส่วนบิดา มารดาของภรยายังมีชีวิตอยู่แต่อาศัยอยู่ต่างหมู่บ้านมีการติดต่อกันเป็นประจำ

ปัจจุบันอาศัยอยู่ในบ้านของตนเอง ครอบครัวมีฐานะพอกินพอใช้ ปีที่แล้วมีรายได้จากการทำนา จำนวน 10 ไร่ ซึ่งทำปีละ 2 ครั้ง ประมาณ 200,000 กว่าบาท ก่อนหักค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ยังมีภาระหนี้สินคือ หนี้ ธกส. ประมาณ 200,000 บาท ซึ่งต้องใช้คืนปีละ 2 ครั้ง

การดื่มสุรารายในครอบครัวมีเพียงกรณีศึกษาเท่านั้นที่ดื่มสุราเป็นประจำ ภรรยาดื่มเบียร์บางครั้ง แต่ส่วนใหญ่จะดื่มเฉพาะเมื่อมีงานเทศกาล ส่วนลูกทั้งสองคน ไม่มีใครดื่มสุรา

ลักษณะการดื่มสุรา

กรณีศึกษาเล่าให้ฟังว่า ปกติจะดื่มสุราที่เสียภาษีแล้ว คือเหล้าขาวประมาณ 40 ดีกรี โดยจะไปซื้อที่ร้านค้า ไม่นิยมเหล้าเถื่อน และไม่มีการดื่มเหล้ากินเองแต่อย่างใด ในวันหนึ่งดื่มประมาณ 2 เป๊ก บางวันก็มาก แล้วแต่โอกาส ปกติแล้วก็จะดื่มเกือบทุกวัน มักจะเป็นช่วงเย็นหลังจากเลิกงาน แต่ถ้าวันไหนไม่ได้ทำงานก็จะไม่ดื่ม

สถานที่ที่มักจะดื่มสุราเป็นประจำก็คือบริเวณที่นาหรือที่สวนซึ่งไปทำงานในวันนั้น โดยกรณีศึกษาจะเป็นผู้จัดเตรียมสุราเพื่อนำไปเลี้ยงคนที่ไปทำงาน เพราะเมื่อเลิกงานก็จะตั้งวงดื่มสุรากันที่นาที่สวนเลย เมื่อเลิกงานแล้วก็จะมานั่งพักรวมกันให้หายเหนื่อย

เล็กน้อยแล้วก็เริ่มตั้งวงดื่มสุราก็กัน ระหว่างที่ดื่มโดยมากจะพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องของการทำงานเป็นการวางแผนการทำงานในวันรุ่งขึ้น

เมื่อถามถึงค่าใช้จ่ายที่เสียไปในการดื่มแต่ละครั้ง ได้ข้อมูลว่า การเลี้ยงแต่ละครั้งจะเลี้ยงแบบพอเพียง 5 คน ต่อ 1 ขวด “ก็จะเตรียมไปครั้งละประมาณ 2-3 ขวด ขวดหนึ่งก็ประมาณ 50 บาท แต่ขึ้นอยู่กับว่ามีคนไปช่วยกี่คน

สาเหตุและโอกาสที่นำไปสู่การดื่มสุรา

กรณีศึกษาเริ่มดื่มครั้งแรกเมื่อ ช่วงที่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 โดยให้เหตุผลว่า *อยากลอง*

นอกจากการดื่มสุราหลังจากการทำงานแล้ว ก็จะมีการดื่มตามงานต่างๆ เช่น งานปอยหลวง งานผ้าป่า งานเสียดสพ เป็นต้น ซึ่งเมื่อมีงานพวกนี้ก็จะมีการดื่มสุรากับเพื่อนฝูง โดยให้เหตุผลว่า “เจอเพื่อนฝูงก็ต้องกินหละ เพื่อนฝูงเยอะ” และบอกว่า “ถ้าไม่กินเพื่อนๆ ก็จะห่างไปหน่อยนะ เพราะเหล้าเป็นตัวเข้าสังคม ถ้าไม่กินเพื่อนก็เสีย เพื่อนก็น้อยลง เวลากินเหล้าก็จะง่ายขึ้น” และ “ใครๆ ก็ดื่มกัน ถ้าไม่ดื่มก็จะผิดปกติ” นอกจากนี้กรณีศึกษาบอกว่าไม่เคยเลิกดื่มสุราในช่วงเข้าพรรษา เพราะช่วงนั้นเป็นช่วงทำนาเลยไม่เคยเลิก นอกจากนี้ วันที่ 12 สิงหาคมนี้ จะมีนาหมูกี้จะมีการดื่มค่อนข้างมากอีกวันหนึ่ง

แต่ละครั้งที่ดื่มสุรา ตนเองเป็นคนตัดสินใจแล้วว่าพอแล้ว เวลาทำงานก็จะดื่มอยู่ประมาณครึ่งชั่วโมงก็ตัดสินใจกลับบ้าน โดยให้เหตุผลว่า “บ้านอยู่ไกล ต้องขี่รถกลับ แล้วถ้าดื่มมากไปพุงนี้ก็ทำงานไม่ไหว” เมื่อสอบถามว่า เคยมีการดื่มมากจนเกิดอุบัติเหตุหรือไม่ กรณีศึกษาบอกว่า “ไม่มี จะกินพอรู้สึกว้าซึมๆ ก็จะเลิก รู้ตัวอยู่” และก็บอกว่า “ไม่เคยดื่มจนต้องให้ใครพากลับบ้าน มีแต่ต้องอุ้มเค้าไปส่งบ้าน”

เงื่อนไขที่สนับสนุนให้มีการดื่มสุรา

เมื่อถามถึงสิ่งที่สนับสนุนให้ยังคงดื่มสุราอยู่ กรณีศึกษาบอกว่า “การกินเหล้านี้มันแก้เครียด แก้ลม มันเคยกินมาก่อน พอไม่ได้กินแล้วมันก็พุดยาก” และให้เหตุผลเพิ่มเติมว่า “ถ้าเลิกกินนะ เพื่อนฝูงก็ห่าง ก็น้อยลง” และ “เวลาให้เค้าไปทำงานให้ ถ้าไม่เลี้ยงเหล้านะ คนเค้าจะมองว้าขี้เหนียว ก็ต้องเลี้ยง มันเป็นประเพณี ใครๆ เค้าก็ทำกัน”

นอกจากนี้ “ถ้ามีงานสำคัญต่างๆ เช่น ปอยหลวง งานผ้าป่า ก็ต้องมีการเลี้ยงสุรา” เมื่อถามว่าถ้าในงานไม่เลี้ยงสุราได้หรือไม่ กรณีศึกษาให้ข้อมูลว่า “ไม่ได้ ต้องเลี้ยง มัน

เป็นงาน ทุกหมู่บ้าน ทุกสารทิศต้องเลี้ยง แต่เดิมต้องเลี้ยง ถ้าไม่เลี้ยง ก็ไม่ดี ไม่มีเพื่อนฝูง ประเพณีเป็นเป็นอย่างไร ถ้าไม่เลี้ยงก็บ่ม่วน ไม่มีใครมา หรือมาน้อย”

แต่ในมุมมองหรือทัศนคติของกรณีศึกษาเกี่ยวกับการดื่มสุรา กรณีศึกษาให้ความเห็นว่า “คนที่จะเป็นผู้ชายเต็มตัวต้องไม่ดื่มเหล้า ไม่สูบบุหรี่ ต้องเป็นคนสู้คน ถ้าดื่มเหล้าแล้ว มันทำอะไรก็ไม่ทัน ต่อย่อก็ไม่ทัน เจ็บหัว เสียเงินค่าปรับอีก”

ผลกระทบที่เกิดจากการดื่มสุรา

เมื่อถามถึงผลกระทบที่เกิดจากการดื่มสุรา กรณีศึกษาบอกว่า สุขภาพของตนเองก็ ปกติดี แต่ที่เคยเลิกดื่มมาได้อยู่ 2 ครั้ง ครั้งแรกช่วงนั้นก็ประมาณ 5 ปีกว่ามาแล้ว ให้เหตุผลว่า “ก็เรื่องเงิน ต้องหาเงินให้ลูกเรียนหนังสือ ก็ใช้เงินเยอะอยู่ ก็เลยคิดจะเลิก เลิกได้ ประมาณ 3 เดือน” แต่ก็ไม่ได้สำเร็จเพราะพอทำงานมันก็เจ็บเอว “มันร้อน มันเหนื่อย เจ็บเอว ก็ต้องกลับมากินอีกครั้ง” และที่เลิกได้อีกครั้งเมื่อตอนเข้าโรงพยาบาลเนื่องจากอุบัติเหตุ เมื่อประมาณ 2 ปีที่แล้ว เลิกได้ประมาณ 5-6 เดือน แต่ก็กลับมาดื่มสุราอีกครั้งเพราะเหตุผล เดิมเหมือนครั้งที่แล้ว คือแก้เจ็บ แก้เคล็ดจากการทำงาน “จริงๆ ก็มีความคิดว่าอยากเลิก ดื่ม” และบอกว่า “ถ้าจะให้เลิกจริงๆ ก็เลิกได้นะ” แต่มีเหตุผลที่ยังไม่สามารถเลิกดื่มได้ โดยบอกว่า “มันก็ต้องทำงาน ถ้าไม่ทำงานก็เลิกดื่มได้”

ผลกระทบด้านสังคม เมื่อเริ่มหัดดื่มสุราตอนยังหนุ่มๆ ก็เคยมีการตีกันกับคนอื่นๆ เวลาดื่มสุราบ้าง แต่เดี๋ยวนี้ไม่มีแล้ว ให้เหตุผลว่า “สู้เค้าไม่ได้ แต่ถ้ามีใครมาหาเรื่องก็ต้องสู้ เหมือนกัน”

ผลกระทบต่อสัมพันธภาพภายในครอบครัว กรณีศึกษาให้ข้อมูลว่าบางครั้งก็มี อารมณ์เสีย โวยวายบ้างเวลาดื่มสุรา แต่ไม่เคยถึงขั้นลงไม้ลงมือ และลูกๆอยากให้เลิกดื่ม “ลูกสาวอยากให้เลิกดื่มเหล้า บอกว่า พ่อเบาๆ น้อย” “จริงๆ ก็อยากเลิกนะ เสียขายเงิน สู้ เอาจินให้ลูกไปโรงเรียนดีกว่า เดียวนี้ก็เริ่มจะหยุดแล้ว ไม่ไหว” ซึ่งนอกจากเรื่องเงินแล้ว “เรื่องสุขภาพด้วย แก่ตัวมามันก็จะไม่ไหว สุขภาพก็จะไม่ไหว” โดยมีแผนการในการเลิก ดื่มสุรา “ต้องค่อยๆ ลด จะลดกำเดียวไม่ได้แน่ ถ้าหยุดบ๊ีบ มันจะน็อค และยังต้องทำงาน มันแก้หลัง แก้เอว เราชาวนามันก็ต้องกิน ไม่ได้เป็นครู ซึ่งไม่กินก็ได้”

สภาพแวดล้อมในชุมชนที่เอื้อต่อการดื่มสุรา

เมื่อถามถึงสภาพแวดล้อมในชุมชนนี้ มีคนดื่มสุราหรือไม่ กรณีศึกษาบอกว่า “มีหลายอยู่ แต่ก็ดื่มใครดื่มมัน ไม่ได้ดื่มทุกคน” “การหาเหล้ากินไม่ลำบาก บริเวณบ้านก็มีหลายร้าน ซึ่งทุกร้านก็ขายเหล้าทุกร้าน ง่าย”

กรณีศึกษาที่ 2

เพศชายอายุ 46 ปี สถานภาพสมรส คู่ การศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 5 อาชีพรับจ้างทำนา มีบุตร 2 คน คนโตเพศชายอายุ 20 ปี ศึกษาอยู่ระดับ ปวช. คนเล็กเพศหญิงอายุ 11 ปี ศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 6

สมาชิกในครอบครัวมีอยู่ด้วยกัน 4 คน ปลูกบ้านอยู่ใกล้บิдамารดา ซึ่งบิดามีอายุ 75 ปี มีโรคประจำตัวคือความดันโลหิตสูงแต่มารดาแข็งแรงดี กรณีศึกษามีพี่น้องรวมกัน 4 คน คนโตเป็นผู้หญิงซึ่งอาศัยอยู่กับบิดามารดา กรณีศึกษาเป็นบุตรคนที่สอง คนที่ 3 เป็นผู้หญิงทำงานอยู่ต่างจังหวัด ส่วนคนสุดท้ายต้องเป็นผู้ชายเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์

ครอบครัวของกรณีศึกษามีรายได้พอใช้ ไม่มีที่นาเป็นของตนเอง แต่ทำนาให้บิดามารดาและรับจ้างทำงานได้ค่าจ้างวันละ 150 บาทเฉลี่ยแล้วได้ประมาณเดือนละ 3,000 บาท ส่วนข้าวบิดามารดาจะแบ่งให้หลังการเก็บเกี่ยว จากการสอบถามให้ข้อมูลว่าไม่มีหนี้สิน

การบริโภคสุราในครอบครัว พบว่า บิดาของกรณีศึกษาดื่มสุราเป็นประจำ แต่หลังจากมีโรคประจำตัวคือความดันโลหิตสูงได้รับคำแนะนำให้เลิกดื่มสุรา ปัจจุบันบิดาไม่ดื่มสุราแล้ว ส่วนน้องสาวของกรณีศึกษาจะดื่มสุราตามเทศกาล นอกจากนี้บุตรชายของกรณีศึกษาซึ่งศึกษาในระดับปวช. ก็ดื่มสุราเป็นบางครั้งเช่นกัน และภรรยาเมื่อไปรับจ้างทำนาก็จะดื่มเป็นบางครั้ง

ลักษณะการดื่มสุรา

กรณีศึกษาจะดื่มสุราทุกวัน โดยดื่มเหล้าขาวที่กลั่นจากโรงงานในชุมชน ดื่มครั้งละ เบิก แต่ดื่มวันละหลายครั้ง แล้วแต่ความอยากและมีเงิน โดยกล่าวว่า “ดื่มไม่มาก ครั้งละเบิก ถ้าอยากอีกผมก็เดินไปซื้อดื่มอีกเบิก เอาแน่ได้” เวลาทำงานแล้วต้องดื่มเพื่อแก้เมื่อยล้า ปวดตามร่างกาย “กินแก้เอว”

สถานที่ดื่มสุรา หากไปทำนาก็จะดื่มสุราที่เจ้าของน่านำมาเลี้ยงที่บริเวณคันนา ส่วนมากเมื่อล้อมวงดื่มสุราก็จะพูดคุยเรื่องทั่วไป ไม่เฉพาะเจาะจง และจะเลิกกลับบ้านเมื่อ

สุราหมด ส่วนในวันอื่นๆที่ไม่มีการเลี้ยงจากเจ้าของนาจึงจะไปซื้อที่ร้านขายสุราใน หมู่บ้าน ซึ่งมีอยู่ 7 ร้าน เป็นร้านที่ขายของชำร่วมกับขายสุรา ไม่ได้มีการชักชวนเพื่อนฝูง ไปร่วมดื่มด้วย เมื่อดื่มเสร็จก็จะเดินกลับบ้าน การดื่มไม่มีเวลาแน่นอน อยากดื่มและมีเงินก็จะเดินไปซื้อดื่ม หรือบางครั้งหากเก็บเงินได้มากก็จะไปซื้อมาเก็บไว้ที่บ้านทีละ 10 ขวด โดยซื้อจากหมู่บ้านใกล้เคียงซึ่งเป็นเหล่าชาวที่มีทั้งเสียภาษีและไม่เสียภาษี

ค่าใช้จ่าย ราคาเหล่าชาวประมาณขวดละ 30 บาท แต่ถ้าซื้อที่เสียภาษีก็จะราคาแพงขึ้น ทั้งนี้ในแต่ละวันกรณีศึกษาจะดื่มสุราไม่แน่นอน หากมีเงินมากก็ดื่มมาก มีน้อยก็ดื่มน้อย โดยเฉลี่ยกินวันละ 20 บาท “เวลามีเงินนั้นก็กินนั่น”

สาเหตุและโอกาสที่นำไปสู่การดื่มสุรา

กรณีศึกษาเริ่มดื่มสุราเมื่ออายุประมาณ 16 ปี เนื่องจากไปเที่ยวกับเพื่อนและต้องการจะจีบสาวแต่ไม่กล้า จึงดื่มสุราเพื่อให้เกิดความกล้า

“เวลาไปเที่ยวกับเพื่อนก็ต้องกินกับเพื่อน”

“ผมเป็นคนขี้อาย ไม่กล้าจีบสาว เพื่อนชวนไปเที่ยวก็เลยกินเหล้า ทีนี้กล้าพูดขึ้น”

“ผมกินพอดีๆ ไม่ได้กินมาก กินสัก 2-3 ขวดก็พอ”

หลังจากหัดดื่มครั้งแรกซึ่งดื่มเหล่าชาวก็เลยดื่มมาเรื่อยๆ หลังจากการมีครอบครัวก็ยังคงดื่มอยู่ ซึ่งภรรยาที่ไม่ได้ทำอะไร มีแต่บ่นเล็กน้อย ส่วนลูกคนเล็กก็บ่น همین เหล้า

“เมียผมก็บ่นบ้าง ลูกสาวบอกว่าห้ามเสียงดัง แต่ผมไม่เคยกินเหล้าในบ้านนะ จะออกไปกินที่อื่น”

ในช่วงเข้าพรรษาที่ไม่ได้มีการเลิกดื่มแต่อย่างใดเพราะเป็นฤดูกาลทำนาซึ่งต้องดื่มทุกวัน หลังทำงาน แต่กรณีศึกษาเคยเลิกสุราได้หนึ่งครั้งเมื่อปีที่แล้ว โดยไปทำกรสาบานกับพระไว้แต่เลิกได้ 4 เดือนก็กลับมาดื่มอีก

“ผมบ่ติดนะ อยากเลิกก็ได้ เคยเลิกเมื่อปีที่แล้ว ได้ 4 เดือน เพราะไปสาบานไว้แต่พอเลิกได้ 4 เดือนก็กลับมาดื่มอีก”

“บางทีผมเพลียก็จะเลิกซัก 10 วันแล้วก็กินอีก”

เงื่อนไขที่สนับสนุนให้ดื่มสุรา

กรณีศึกษาให้ข้อมูลว่าเป็นคนไม่ค่อยพูด แต่เวลาดื่มสุราแล้วจะสนุกพูดได้เรื่อยๆ แต่ไม่สามารถให้ข้อมูลได้ว่ามีเหตุผลอื่นในการดื่มสุรา

“ผมเป็นคนบ่อู้ แต่พอกินเหล้าแล้วม่วน อู้ได้ บางทีเมียบ่น แต่ถ้ากินเหล้ามากก็เถียงมันได้”

“เขากินกันทุกคน ผู้หญิงก็กิน” มันเคยกินไม่ได้กินมันเปรี้ยวปาก”

“บางครั้งเวลามึงงานปอยหลวง เราต้องเตรียมเหล้าไว้เลี้ยง เวลาเราไปบ้านเขาเขาก็เลี้ยงเรา เวลาเป็นมาก็คงต้องเตรียมให้ เป็นกิน เราก็ดองกิน”

“ผมต้องเลี้ยงเจ้าหน้าที่นา ต้องบนก่อนจะทำนาเพื่อให้เจ้าหน้าที่ปกครองข้าวในนาบนไก่อและเหล้า เมื่อเก็บเกี่ยวก็จะนำของไปแก้บน”

“เวลาจะสืบขตาแม่น้ำคำ ก็จะไปบนรวมกัน”

“เวลามึงงานสังสรรค์ก็เพื่อต้องการความสนุกจึงต้องดื่มสุรา ดื่มแล้วสามารถร้องเพลงสนุกสนาน”

ผลกระทบที่เกิดจากการดื่มสุรา

กรณีศึกษาให้ข้อมูลว่า ไม่เห็นมีอะไร ตนเองก็แข็งแรงดีสามารถทำงานได้ แล้วหลังการดื่มก็ไม่เคยไปมีเรื่องกับใครเพราะจะกลับบ้าน มีเพียงบ้างครั้งที่จะทะเลาะกับภรรยาบ้าง

“บ่เห็นเป็นอะไร ทำงานได้ มีบางครั้งก็เมียบ่นมากาก็เถียงกันบ้าง เสียงดังใส่กันแต่ไม่เคยทุบตีกัน”

เมื่อสอบถามว่าเพื่อนบ้านพูดกันอย่างไร ก็ได้รับข้อมูลว่าไม่มีใครว่าอะไรหรือแสดงความรังเกียจ คงคบหาสมาคมตามปกติ สำหรับเรื่องเศรษฐกิจในครอบครัว กรณีศึกษายืนยันว่าตนเองดื่มไม่มาก ทำงานได้เงินมา 150 บาท ก็ใช้เป็นค่าสุรา 50 บาท คิดว่าไม่มีปัญหาอะไร

“ไม่มีอะไรงัย ได้เงินมาผมกินเหล้า 10-20 บาท ที่เหลือก็เอาไว้ใช้จ่ายในบ้าน”

“ไม่ใครว่าอะไรเพราะขี้เหล้า(คนดื่มสุรา)มีนั้ก”

สภาพแวดล้อมในชุมชนที่เอื้อต่อการดื่มสุรา

มีร้านค้าสุราที่ขายของร่วมกับของชำในหมู่บ้าน ประมาณ 7 ร้าน ซึ่งขายสุราหลายชนิด สามารถซื้อได้ทั้งขวดหรือซื้อปลีกได้ เจ้าของร้านค้าให้ข้อมูลว่าจะเปิดขายสุราตั้งแต่เวลา 10.00 น ขึ้นไป แต่มีบางรายที่เดินมาซื้อปลีกตอนเช้า ส่วนใหญ่จะมาซื้อกันตอนเย็น หลังเลิกงาน นอกจากนี้ทางร้านจะเอื้อให้ซื้อไว้อ่อน แล้วมาจ่ายทีหลังได้ บางครั้งหากบางคนเมาจนนอนหลับอยู่ข้างถนน ผู้นำท้องถิ่นหรือเพื่อนก็จะพาใส่รถไปส่งที่บ้าน

เจ้าของนา บอกว่า ต้องหาสุรามาให้ผู้ที่จ้างมาเพื่อเป็นน้ำใจ เมื่อถึงเวลาใกล้เลิกทำนา จะถูกถามว่า “ถึงเวลาแล้วนะ” “แก้อะ” เจ้าของนาจึงจะต้องเตรียมให้

กรณีศึกษาที่ 3

เพศชาย อายุ 41 ปี สถานภาพสมรส หย่า ระดับการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพรับจ้าง มีบุตร 2 คน กำลังอยู่ในวัยเรียนและพักอาศัยอยู่กับกรณีศึกษา สมาชิกในบ้านมี 4 คน คือ กรณีศึกษา บุตร 2 คน และบิดาซึ่งอายุ 85 ปี

ลักษณะการดื่มสุรา

กรณีศึกษาให้ข้อมูลว่าดื่มสุรากลั่นพื้นบ้าน ทั้งลักษณะการซื้อปลีกจากร้านค้าในชุมชน และซื้อสุราที่ผลิตแบบไม่ต้องเสียภาษี ปริมาณการดื่มพบว่า ดื่มครั้งละ 5-10 บาท แต่ดื่มวันละหลายครั้ง และทำให้รับประทานอาหารได้อร่อย “เย็นก็ไปซื้อกินประมาณ 5 บาท 10 บาท ครบ แค่ทำให้ทานข้าวอร่อยนะครับ” สำหรับสุรามียี่ห้อจะดื่มเวลาว่างงานเล็กน้อย เช่น ขึ้นบ้านใหม่และเจ้าของงานเตรียมไว้ให้ กิจกรรมขณะดื่มสุรา กรณีศึกษาให้ข้อมูลว่าส่วนใหญ่มักจะไปซื้อดื่มที่ร้านขายสุราแล้วกลับบ้านเพื่อไปทำกับข้าวให้ลูก มีเพียงบางครั้งเท่านั้นที่เจอเพื่อนที่ร้านขายสุราแล้วจะนั่งคุยกัน “เราห่วงลูก แม่ไม่มี กินเสร็จก็รีบกลับ ทั้งเปิดทั้งไก่ ลูกอีก 2 คน”

สาเหตุและโอกาสนำไปสู่การดื่มสุรา

กรณีศึกษาเริ่มดื่มสุราครั้งแรกเมื่ออายุ 19 ปี ซึ่งเป็นเวลาที่คัดเลือกทหาร โดยมีเพื่อนๆ มาชวนให้ดื่ม หลังจากนั้นก็ดื่มเป็นครั้งคราว และเมื่อประมาณ 5 ปีที่ผ่านมาได้แยกทางกับภรรยา ทำให้เสียใจมาก จึงดื่มสุราค่อนข้างหนัก

ปัจจุบันหลังทำงานแล้วจะต้องดื่มสุราเพราะทำให้คลายปวดเมื่อยและรู้สึกสดชื่นขึ้น และนอนหลับได้ดี “เพราะบางทีปวดแหว คือผมทำงานหนัก ดื่มซักเป๊ก ก็สดชื่น” และ “ดื่มเป๊บเดียวก็หลับแล้ว” และในการทำนาเจ้าของที่นาจะเตรียมสุราไว้ให้หลังเลิกงาน “แล้วแต่น้ำใจ คืออาจไม่เลี้ยงข้าว แล้วเรามีน้ำใจเลี้ยงเหล้าก็แล้วแต่ เหล้าไหไก่คู่เราก็ยกมากินด้วย”

ในช่วงเทศกาลต่างๆ เช่นงานบุญ งานขึ้นบ้านใหม่ งานสงกรานต์ งานศพ ก็จะมีการเลี้ยงสุราทำให้มีโอกาสพิเศษในการดื่ม และการดื่มทำให้มีเพื่อน “เราดื่มสังสรรค์กับเพื่อนกลับมาพอจะค่า ถ้าเราไม่กินก็ไม่ได้ เพื่อน”

เงื่อนไขที่สนับสนุนให้มีการดื่มสุรา

ในหมู่บ้านมีร้านขายสุราหลายร้านสามารถซื้อสุราได้ง่าย และกรณีศึกษาให้ข้อมูลว่าการดื่มเป็นการเข้าสังคมและได้เพื่อน

การดื่มสุราช่วยผ่อนคลายความเครียด “ บางทีผมเครียด เวลาลูกองแง โยเยขึ้นมา ผมไม่ทำลูก แต่ผมทำตัวเอง เพราะมันไม่ทันใจเรา ” “เครียดปัญหาเยอะ ทั้งกล้าข้าว ทั้งปลุกนา ตื่นขึ้นมาแล้วโกรธแต่อารมณ์ไม่ร้าย ”

ผลกระทบจากการดื่มสุรา

ด้านสุขภาพ กรณีศึกษาให้ข้อมูลว่าไม่มีปัญหาด้านสุขภาพสำหรับตนเอง แต่จะถูกพ่อคุด่าให้เลิกดื่มสุรา เช่นเดียวกับลูกทั้ง 2 คนที่อยากจะให้เลิกดื่ม สำหรับด้านเศรษฐกิจของครอบครัว กรณีศึกษาไม่ได้กล่าวถึงว่าการดื่มสุราจะมีผลต่อรายได้เพียงแต่ว่าหากเมาสุราแล้วไม่ได้ไปทำงานก็จะถูกหักค่าแรง

กรณีศึกษาที่ 4

เพศชาย อายุ 61 ปี สถานภาพสมรส คู่ อาชีพผู้สูงอายุ (รับจ้างทั่วไป) รายได้ต่อเดือน 1,000-2,000 บาท มี สมาชิกในครอบครัว 5 คน ได้แก่ กรณีศึกษา ภรรยา ลูกสาว 2 คน และ หลานสาว 1 คน สมาชิกอื่นในครอบครัวที่การดื่มสุรา ได้แก่ ลูกสาว 2 คน

ลักษณะการดื่มสุรา

สุราที่ดื่มคือ เหล้าขาว 35 ดีกรี (สุราขาว และ สุราชุมชน) ไม่ดื่มเหล้าแดง ไม่ดื่มเบียร์ ดื่มเป็นประจำทุกวัน วันละ 40 บาท (1ขวด) มากที่สุด ที่เคยดื่มประมาณ 6 ขวด/วัน สามารถดื่มได้เอง โดยไม่ต้องมีเพื่อนร่วมดื่มและจะดื่มหนักในช่วงเทศกาล พิธีกาล วันสำคัญ เพราะถือเป็นวันหยุดและเป็นช่วงเวลาที่อยู่ด้วยกัน พบปะญาติมิตรเพื่อนฝูงที่ไม่ได้เจอกันนาน ได้พูดคุย ซักถาม ความเป็นอยู่

สำหรับค่าใช้จ่ายเพื่อการซื้อสุรานั้น ส่วนหนึ่งเป็นเงินจากเบี้ยผู้สูงอายุที่ได้รับจากรัฐบาล และบางส่วนได้จากการรับจ้างบิบนวด ในหมู่บ้าน ซึ่งจะมีรายได้อยู่ประมาณ 20-40 บาท เพียงพอสำหรับการใช้ซื้อสุราในแต่ละวัน และถ้าไม่มีเงินดื่ม เพื่อนฝูงก็จะเลี้ยง

สถานที่ดื่มประจำ ก็คือ ร้านขายของชำประจำหมู่บ้านที่เปิดให้บริการทุกวัน และถึงแม้จะไม่ใช้เวลาขาย ทัศนศึกษาก็มักจะซื้อจากเจ้าของร้านได้เสมอ

สาเหตุและโอกาสที่นำไปสู่การดื่มสุรา

ดื่มสุราครั้งแรกกับบิดา เมื่อกรณีศึกษาอายุประมาณ 16 ปี เป็นการดื่มเนื่องจากการพบกันครั้งแรก เพราะ บิดาของกรณีศึกษาแยกทางมารดาเมื่อกรณีศึกษาอายุได้ 2 เดือน และกลับมาพบกัน เพื่อให้บิดาเป็นเจ้าแก่ผู้ขอภรรยา และเมื่อพ่อกับลูกได้พบกันพูดคุยกัน โดยมีสุราเป็นส่วนสนับสนุน หลังจากนั้น กรณีศึกษาก็ดื่มเป็นประจำ ส่วนใหญ่มักจะเป็นเวลาหลังเลิกงาน ดื่มกับเพื่อนร่วมงาน สำหรับพิธีการ หรืองานบุญต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ก็จะมีสุราให้ดื่มเนื่องจากเจ้าภาพต้องการให้มีคนร่วมงาน และอยู่ช่วยเหลืองาน อย่างเช่น ในงานศพ การเลี้ยงสุราจะเป็นเรื่องธรรมดามาก เนื่องจากผู้ที่ดื่มสุรา มักจะอยู่ได้ดึก ทำให้บรรยากาศไม่เงียบเหงาและกรณีศึกษาเป็นสัปเหร่อประจำหมู่บ้าน ดังนั้นจึงให้เหตุผลว่าดื่มสุราเพื่อกลบกลืน และเหตุผลที่กรณีศึกษาตัดสินใจดื่มในแต่ละวันและกลับบ้าน มีอยู่ 2 เหตุผล ก็คือ เงินหมด และดื่มต่อไม่ไหว

เงื่อนไขที่สนับสนุนให้มีการดื่มสุรา

กรณีศึกษาบอกว่า การดื่มสุราเป็นเรื่องของตัวบุคคล ไม่จำเป็นต้องมีเงื่อนไขใด ๆ เช่นภรรยาและลูกก็เคยขอร้องให้เลิกดื่ม แต่กรณีศึกษาก็ไม่เชื่อ เพราะเป็นเรื่องส่วนตัวอีกทั้งเขาเองก็ไม่เคยก่อเรื่อง หรือสร้างปัญหา ถึงแม้จะดื่มหนัก แต่รุ่งเช้าเขาก็สามารถตื่นและไปทำงานได้เหมือนเดิม

บุคคลในครอบครัวของกรณีศึกษาที่มีพฤติกรรมการดื่มสุรา คือลูกสาวทั้งสองคน ต่างกันที่ชนิดของสุราที่ดื่ม จะเป็นเหล้าแดง กับเบียร์ ซึ่งเมื่อถามถึงความรู้สึก กรณีศึกษาไม่รู้สึกระไรที่เห็นลูกดื่ม เพราะลูกสาวทั้งสองอยู่ในวัยผู้ใหญ่ สามารถดูแลตัวเอง และดูแลครอบครัวได้ ถือว่าไม่เป็นปัญหา และเมื่อถามถึงความเป็นห่วง กังวล กรณีศึกษา รู้สึกเป็นห่วงสุขภาพ ส่วนภาพลักษณ์นั้นไม่ถึงกับเป็นกังวล แต่รู้สึกว่า ถ้าไม่ดื่มจะดีกว่า

ผลกระทบที่เกิดจากการดื่มสุรา

กรณีศึกษาทราบว่าการดื่มสุรานั้นมีโทษถึงชีวิต ถ้าดื่มในปริมาณมาก และดื่มเป็นเวลานาน แต่ก็ไม่สามารถเลิกได้ ตลอด 50 ปีที่ผ่านมา กรณีศึกษาไม่เคยเลิกดื่มแม้แต่ครั้งเดียว และไม่คิดที่จะหยุดดื่ม แม้ว่าปัจจุบันจะเริ่มมีปัญหาสุขภาพ จนต้องเข้ารับการรักษาเป็นประจำ ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง โรคเกาต์ โรคต่อมลูกหมากโต ซึ่งแพทย์แนะนำให้เลิกดื่ม เพราะเสี่ยงต่ออันตรายจากความดันโลหิตสูง แต่กรณีศึกษาก็ปฏิเสธ

ส่วนปัญหาการเข้าสังคม การร่วมงานกับเพื่อนบ้าน ชุมชน พบว่า กรณีศึกษา ยังคงทำงานร่วมกับชุมชนได้ดี

ถามถึงปัญหาเศรษฐกิจในครอบครัว กรณีศึกษาให้ข้อมูลว่าไม่มี เพราะ ตนไม่ได้รับกานใคร เงินที่ได้เป็นเงินที่ตนได้มาและหาเอง ส่วนค่าใช้จ่ายหลักในครอบครัวนั้น เป็นหน้าที่ของลูกสาวทั้งสอง ที่ให้การดูแลช่วยเหลือ

แต่ปัญหาจากการดื่มสุราพบเป็นประจำก็คือ ปัญหาถูกล้วงกระเป๋า เพราะเมื่ออยู่ในสภาพเมามาย ไม่สามารถกลับบ้านได้ ก็จะนอนอยู่ที่ร้านสุรา จำไม่ได้ว่า ใครที่เป็นคนล้วงกระเป๋า

สำหรับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนั้น แม้ภรรยาจะเคยเตือนให้เลิกดื่ม เพราะเสียสุขภาพ แต่กรณีศึกษาไม่เคยสนใจ เพราะคิดว่า ไม่ได้ทำความเดือดร้อนให้ใคร เวลาที่เมา ก็นอน ไม่เคยมีปากเสียง หรือทำร้ายร่างกายภรรยา ไม่เคยใช้ความรุนแรง และไม่เคยมีปัญหาชกต่อยแม้แต่ครั้งเดียว

สภาพแวดล้อมในชุมชนที่เอื้อต่อการดื่มสุรา

กรณีศึกษาตอบว่า ทุกร้านสามารถซื้อสุราดื่มได้ ถึงจะมีเงินหรือไม่มีเงิน และการขายเครื่องดื่มของหมู่บ้านก็ไม่เกี่ยงเวลา เนื่องจากการค้าการขาย

กรณีศึกษาที่ 5

เพศชาย อายุ 50 ปี การศึกษาระดับ ประถมศึกษาปีที่ 4 สถานภาพสมรส คู่ มีบุตร 2 คน ทำงานอยู่ต่างจังหวัด ปัจจุบัน กรณีศึกษาอาศัยอยู่กับภรรยา มีอาชีพรับจ้างทำนา ทำสวนและรับจ้างทั่วไป ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท แต่มีรายได้ไม่แน่นอน แล้วแต่ว่าจะมี

การว่าจ้างให้ไปทำงาน หากวันไหนไม่มีการจ้างงานก็จะหาปลาตามท้องนามาเป็นอาหาร หรือขายบ้าง ภรรยาที่ดื่มสุราเป็นประจำเช่นเดียวกัน

ลักษณะการดื่มสุรา

กรณีศึกษาดื่มสุรากลั่นจากโรงงานพื้นบ้าน ทั้งสุราจากโรงกลั่นแบบเสียภาษี และสุราเถื่อนเนื่องจากราคาถูกกว่า “ไม่มีแสดมปี ขายถูกหน้อยปกคิมัน 50 บาท แต่อันนี้มาขายขวดละ 30 บาทจะถูกกว่าหน้อยหนึ่ง” ส่วนสุราที่มียี่ห้อ ไม่ชอบดื่มเนื่องจากราคาแพง และดื่มแล้วจะปวดศีรษะ

ปริมาณและความถี่ในการดื่มสุรา ดื่มทุกวัน เริ่มตั้งแต่ตอนเช้าก่อนไปทำงาน ซื้อสุราจากร้านขายประมาณ 10 บาท และหลังเลิกงาน ประมาณ ครึ่งขวดอีกครั้ง หากไปทำนา และเจ้าของน่านำสุรามาเลี้ยงก็จะดื่มที่บริเวณทำนา แล้วจึงกลับบ้าน หากไม่ได้ทำนาจะไปซื้อมาจากร้านค้านำกลับมาดื่มที่บ้านทุกวัน

สาเหตุและโอกาสในการดื่มสุรา

กรณีศึกษาให้ข้อมูลว่าเริ่มดื่มสุราเมื่ออายุประมาณ 20 ปี เนื่องจากเพื่อนชวน และเป็นช่วงเวลาที่คัดเลือกทหารเกณฑ์ มีเพื่อนมารวมกลุ่มกันและชักชวนกันดื่มสุราเพื่อข่มใจ หลังจากนั้นก็ดื่มสุรามาดลอด จนกระทั่งปัจจุบันที่รู้สึกว่ามันมากแต่ก็ไม่สามารถเลิกได้

โอกาสที่จะดื่มสุรานอกจากดื่มเป็นประจำทุกวันแล้ว เมื่อมีเทศกาลหรือประเพณีงานบุญต่างๆ ในหมู่บ้านก็จะมี การเลี้ยงสุราทุกงานซึ่งเป็น โอกาสที่จะได้ดื่มสุรามากขึ้น

กิจกรรมที่ทำระหว่างดื่มสุรหากดื่มร่วมกับผู้อื่นคือนั่งคุยกัน “นั่งคุยไปเรื่อยๆ ถ้าคุยไปแล้วเริ่มไม่ไหวก็จะกลับบ้าน”

เงื่อนไขที่สนับสนุนให้ดื่มสุรา

มีร้านค้าที่ขายสุราอยู่ใกล้บ้าน เมื่อรู้สึกอยากดื่มก็สามารถเดินไปซื้อได้ง่าย บางครั้งจะไปซื้อสุราที่ไม่ได้เสียภาษีมาจากหมู่บ้านอื่นมาเก็บไว้ และยังให้ข้อมูลว่าการดื่มสุราทำให้มีกำลัง รับประทานอาหารได้มากขึ้น รวมทั้งสามารถบรรเทาอาการปวดเมื่อยเช่น ปวดแหวเวลาทำงาน ซึ่งจะถือเป็นยา โดยนำสุรามาผสมรวมกับยาเสื่อ 11 ตัว เพื่อให้ช่วยในการเจริญอาหาร “ถ้าจะบำรุงก็ต้องเหล้ากินเองก่อนทานข้าวทุกมื้อจะได้กินอร่อย” และให้ข้อมูลว่าทุกคนรอบครัวในหมู่บ้านดื่มสุรานั้น ซึ่งอาจดื่มทั้งมากและน้อย

ผลกระทบจากการดื่มสุรา

กรณีศึกษาทราบว่า การดื่มสุราทำให้ตนเองมีสุขภาพทรุดโทรม เคยเจ็บป่วยต้องนอนโรงพยาบาลและสังเกตว่ามีอาการถ่ายอุจจาระดำเป็นบางครั้ง แต่ไม่ไปรับการตรวจวินิจฉัย และรู้สึกว่าคุณเองมีอาการผิดปกติหากไม่ได้ดื่มสุรา เช่น มือสั่น สมอต่อ “ถ้ามันไม่ได้กินสมอมันจะดี คิดอะไรไม่ออก ถ้าวันซักรั้วตามันจะบวมขึ้นมา” นอกจากนี้ยังให้ข้อมูลว่าเพื่อนที่ร่วมดื่มด้วยกันในสมัยวัยรุ่นมีหลายคนเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ เนื่องจากดื่มสุราแล้วจะไปเที่ยวต่อ บางคนก็เสียชีวิตด้วยโรคตับแข็ง และสำหรับกรณีศึกษาจะกลับบ้านทุกครั้งไม่เคยไปเที่ยวที่อื่นต่อ แต่อย่างไรก็ตามพบว่า การดื่มสุราทำให้เกิดอุบัติเหตุหกล้มบ้าง

“ก็เวลาเดินทางนะ มันเหมือนจะล้ม ดีไม่ดีจะไปชนรถด้วยซ้ำ บางครั้งจักรยานไปเฉี่ยวหรือแฉลบบ้าง”

ผลกระทบต่อสัมพันธภาพภายในครอบครัว กรณีศึกษาเคยทะเลาะกับภรรยาอยู่บ้าง บางทีหลังการทะเลาะจะไม่พูดคุยกันนานเป็นเดือน สำหรับลูกทั้งสองคนเมื่อกลับมาบ้านก็จะดักเตือนไม่ให้ดื่มมากอยู่เสมอ

กรณีศึกษาที่ 6

เพศชาย อายุ 64 ปี สถานภาพสมรส หม้าย อาชีพผู้สูงอายุ (เกษตรกร ลูกจ้างชั่วคราวกรมชลประทาน) อาศัยอยู่ที่บ้านคนเดียว ครอบครัวของลูกสาวปลูกบ้านอยู่อีกหลัง ด้านตรงข้ามประมาณ 200 เมตร

ลักษณะการดื่มสุรา

กรณีศึกษา ดื่มเหล้าชุมชน ไม่ดื่มเหล้าแดง ไม่ดื่มเบียร์ ไม่ดื่มน้ำขาว เพราะดื่กรีน้อยเกินไป ดื่มเป็นประจำทุกวัน วันละสามครั้ง เช้า 10 บาท กลางวัน 10 บาท และเย็น 20 บาท มากที่สุดจำไม่ได้ว่า ก็บาทและกึ่งขวด ส่วนใหญ่มักจะดื่มคนเดียวที่บ้าน

“ดื่มเป็นกะสั้ย ทำให้อึกินข้าวรา”

เมื่อถามถึงเพื่อนร่วมกลุ่ม ที่ดื่มด้วยกันเป็นประจำ กรณีศึกษาตอบไม่มี เพราะเวลาว่างของแต่ละคนไม่เหมือนกัน รสนิยม การพูดจา ไม่เหมือนกัน ก็ทำให้บรรยากาศเสีย

“ดื่มเหล้า มันเป็นเรื่องของรสนิยม ถ้าพอใจก็กินด้วยกันได้ ถ้าไม่มันใจ ก็ต่างคนต่างกินจะดีกว่า”

พิธีการหรืองานบุญ ประจำหมู่บ้านนั้น ไม่มีผลต่อการดื่มของกรณีศึกษาเพราะดื่มทุกวัน บุคคลในครอบครัวของที่ดื่มสุรา คือลูกเขย แต่เขาก็จะดื่มเพื่อเข้าสังคม และในพิธีการสำคัญ ๆ เท่านั้น

เงินที่ใช้สำหรับการซื้อสุรานั้น ส่วนหนึ่งเป็นเบี้ยผู้สูงอายุที่ได้รับจากรัฐบาล และจากลูกสาวและถ้าลูกสาวไม่ให้ ก็จะไปซื้อที่ร้านสุราเจ้าประจำ โดยให้เหตุผลว่า เขาอยากดื่ม และไม่ก่อความเดือดร้อนให้ใคร นอกจากตัวเอง

สถานที่ดื่มประจำ ก็คือ ร้านขายของชำใกล้บ้าน และซื้อกลับมากินที่บ้าน เพราะลูกสาวเป็นห่วงสุขภาพและเกรงถ้าเมาสุราแล้วเดินตามถนนจะถูกรถชนได้

สาเหตุและโอกาสที่นำไปสู่การดื่มสุรา

ดื่มครั้งแรกจำอายุไม่ได้ และจำไม่ได้ว่าดื่มกับใคร แต่น่าจะราว ๆ 30 ปี เพราะดื่มหลังจากที่ลูกสาวโตแล้ว และเมื่อถามถึงสาเหตุที่ดื่มจำไม่ได้ แต่จำได้ว่า หลังจากดื่มครั้งแรกก็ดื่มมาเรื่อย ๆ แต่ไม่มาก ดื่มในวันสำคัญ ๆ เท่านั้น และไม่เคยดื่มจนเมา

สาเหตุที่เพิ่มขึ้น และดื่มทุกวัน จะเป็นเวลาหลังจากที่บุตรชายของกรณีศึกษาประสบอุบัติเหตุเสียชีวิตขณะขึ้นไปสวนล้นจี่ เมื่อ 11 ปีก่อน กรณีศึกษาเสียใจมาก เพราะตั้งความหวังกับลูกชายคนนี้มาก

จากเดิมเป็นการดื่มเพื่อสังคม กลายเป็นดื่มเพื่อให้มามาาย และมักจะ ไม่รู้สติ ประสิทธิภาพในการทำงานเริ่มลดลง และเหตุผลที่จะยุติการดื่มในแต่ละวัน คือ อากาศเมามาาย จนดื่มต่อไม่ไหว หรือเมาหลับไปเสียก่อน

เงื่อนไขที่สนับสนุนให้ดื่มสุรา

กรณีศึกษามีอาการติดสุราจะต้องดื่มทุกวัน ปริมาณก็เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะหลังจากที่ลูกชายเสีย และภรรยาเสียชีวิตก็ทำให้ดื่มหนักมาก เพราะไม่มีคนดูแล กรณีศึกษามองการดื่มสุรว่าเป็นเรื่องของความพึงพอใจ เป็นเรื่องของรสนิยม ใคร ๆ ก็ดื่มได้ ไม่จำกัดเพศ ไม่จำกัดเวลา และแสดงถึงความเป็นลูกผู้ชายตัวจริง

ผลกระทบที่เกิดจากการดื่มสุรา

กรณีศึกษารู้ถึงโทษของการดื่มสุรา เพราะเริ่มมีอาการตับแข็ง แพทย์แนะนำให้เลิก แต่กรณีศึกษาไม่เลิก และเมื่อ 3-4 เดือนก่อนมีอาการปวดท้อง ปัสสาวะเป็นเลือด ต้อง

เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล แพทย์วินิจฉัยว่าเป็น ต่อมลูกหมากโต ต้องทำการผ่าตัด และคาสาขสวนปัสสาวะ นาน เกือบ 2 เดือนและไม่ได้ดื่มสุราเลย แต่มีอาการหลงลืม สับสน ใจสั่น เดินตกบันไดสองครั้ง แต่ไม่มีอาการรุนแรง จนทุกคนคิดว่าสามารถเลิกได้ แต่เมื่อแพทย์ทำการเอาสาขสวนปัสสาวะออก กรณีศึกษาก็กลับมาดื่มเหมือนเดิม โดยคิดว่า สุขภาพของตนดีแล้ว ไม่จำเป็นต้องหยุดดื่ม

ในปัจจุบัน เมื่อกรณีศึกษาดื่มสุราแล้วในช่วงเวลากลางคืนก็มีอาการพูดคนเดียว เสียงดัง ไม่ขอมนอน จนกระทั่งลูกสาวต้องย้ายลงไปปลูกกระท่อมอยู่บริเวณบ่อปลาตรงข้าม หลังจากที่ถูกดูแลเรื่องยา เรื่องอาหาร ก็จะกลับไปพักผ่อนที่บ้านของตัวเอง

สำหรับระยะ 10 กว่าปีที่ผ่านมา ถามถึงปัญหาเศรษฐกิจในครอบครัว กรณีศึกษาตอบว่า ไม่มี แต่ลูกสาวตอบว่ามี เพราะเงินที่ใช้ในการซื้อสุราเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นในครอบครัว

ส่วนปัญหาการเข้าสังคม การร่วมงานกับเพื่อนบ้าน ชุมชน พบว่า การดื่มสุราของกรณีศึกษาไม่เป็นปัญหายังเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนได้ตามปกติ

สภาพแวดล้อมในชุมชนที่เอื้อต่อการดื่มสุรา

กรณีศึกษาให้ข้อมูลว่าไม่ใช่เรื่องของการเอื้อให้ดื่ม ร้านสุราขายได้เพราะว่าคนอยากดื่ม ไม่ใช่เพราะมีร้านสุราแล้วคนจึงดื่ม มันเป็นเรื่องของความพอใจ และสามารถซื้อสุราได้ตลอดเวลา

กรณีศึกษาที่ 7

เพศหญิง อายุ 43 ปี สถานภาพสมรส คู่ การศึกษา ประถมปีที่ 4 มีบุตร 2 คน หญิง 1 คน ชาย 1 คน อายุของบุตรสาวคนโต 24 ปีเริ่มทำงานเป็นครูได้ 1 เดือน และบุตรชายอายุ 14 ปี อยู่ ม. 4 ลักษณะโครงสร้างของ ครอบครัว เป็นครอบครัวเดี่ยว จำนวนสมาชิกในครอบครัว 4 คน อาชีพ ทำสวน ทำนาและค้าขาย รายได้ต่อเดือน เฉลี่ย 3,000-4,000 บาท เพียงพอใช้จ่ายภายในครอบครัว และมีเหลือเก็บ การดื่มสุราของสมาชิกในครอบครัว ภรรยาดื่มเป็นครั้งคราว บุตรทั้ง 2 คน ไม่ดื่มสุรา บุตรสาวคนโต เมื่อออกงาน มีดื่มบ้างเล็กน้อย ปูและย่า ดื่มสุราและเสียชีวิตด้วยวัย 60ปีเศษ ส่วนตาและยาย ไม่ดื่ม

ลักษณะการดื่มสุรา

กรณีศึกษาาระบุ ไม่ดื่มสุราหมักหรือสุราขาวเนื่องจากเคยมีประสบการณ์ในระหว่างทำนา ได้ดื่มสุราขาวเนื่องจากคิดว่าเป็นน้ำแล้วเกิดอาการสำลัก ต่อมาเมื่อเห็นสุราขาวแล้วรู้สึกอยากตำลัก ดื่มไม่ได้ แต่จะดื่มได้เฉพาะ สุราแดง เช่น แสง โสม แม่โจง เบียร์ เป็นต้น สถานที่ที่นิยมไปดื่ม คือ ที่บ้านของตนเอง บ้านเพื่อน และงานเทศกาล

ปริมาณและการดื่มสุราไม่แน่นอน ในฤดูทำนา จะดื่มทุกวันเนื่องจากมีคนมาช่วยทำนา ตามประเพณีจะต้องนำสุรามาล้าง ถ้าเจ้าบ้าน ไม่รวมดื่มด้วยแขกจะไม่ยอมดื่มและจะกลับบ้าน กลุ่มตัวอย่างจึงต้องร่วมดื่มด้วยเนื่องจากสงสารเห็นทำงานเหนื่อยมาทั้งวัน

คำถามถึงปริมาณการดื่มสุรา มากน้อยเพียงไร กรณีศึกษาระบุว่า ดื่มไม่มาก เช่น ถ้าเป็นเบียร์จะดื่ม 1-2 ขวด (ขนาด เบียร์สิงห์) โดยเฉลี่ย ใน 1 สัปดาห์ดื่ม ประมาณ 2 ครั้ง ปริมาณการดื่ม อยู่ระหว่าง 2-6 ขวด เมื่อถามว่า การดื่ม 6 ขวด เม้าหรือไม่ คำตอบที่ได้คือ ไม่เม้า การดื่ม 6 ขวด ใช้เวลา ประมาณ 2-3 ชั่วโมง คือ คุยกันไปเรื่อยๆ ระหว่างดื่มสุรา จะทานอาหารเป็นกับแกล้มร่วมด้วย เช่น ผัดคะน้า ผัดแตง ถั่ว ขนมน เป็นต้น กิจกรรมในระหว่างดื่มสุรา จะเป็นการพูดคุยกันในเรื่อง ครอบครัว ดังคำกล่าวที่ว่า

“เป็นการพูดคุยเรื่องครอบครัว เล่าสู่กันฟัง ครอบครัวเรา ครอบครัวเขา บางทีเป็นการปรับทุกข์ปัญหาเล็กๆน้อยๆ บางคนปัญหาหนัก เล่าไปร้องไห้ไป แก้ปัญหาชีวิตไม่ได้ บางคนเก็บกด แฟนมาแล้วอาละวาด”

เมื่อถามว่า กรณีศึกษาจะเลิกดื่มได้หรือไม่ คำตอบคือ

“เลิกได้ หนูไม่ถึงกับติด ถ้าจะเลิกไม่มีปัญหา ที่ดื่มเพื่อสังคม ดื่มเล็กๆน้อยๆ ไม่ถึงกับติด ถ้าจะเลิกก็ได้ ส่วนใหญ่ที่ดื่มก็จะดื่มกับแขกที่มาช่วยทำนา” นอกนั้นก็มิอย่างเช่น

1. ทำบุญบ้าน แต่งงาน ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ไปร่วมกิจกรรมในหมู่บ้านต้องดื่ม
2. สลากภัตร ปอยหลวง เป็นการทอดผ้าป่า ไปร่วมทำบุญกัน สนุกมากต่างคนต่างดื่มทุกขั้วลิ้มสุขหมด หมดงาน กินสุรากัน คบเพื่อนฝูง
3. สงกรานต์ ดื่มกันนาน เรียกวันสังขารล่อง ตั้งแต่วันที่ 13-20 ดื่มกันทุกวัน เพราะคนเที่ยวกัน คนเหนือถือว่า เทศกาลสงกรานต์เป็นงานใหญ่ ต้องรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ บ้านผู้ใหญ่บ้านจะเตรียมอาหารและสุราไว้ให้

4. วันขึ้นปีใหม่ ส่งท้ายปีเก่า วันลอยกระทง บวชพระ ปอยหลวง “ทุกเทศกาลจะมีเหล่าหมด งานเลี้ยงผีปู่ย่า จะเป็นบ้านใครบ้านมัน ไหว้ด้วยเหล่าแล้วจะกินหรือไม่ก็ได้ ไม่บังคับว่าจะต้องกิน แต่ส่วนใหญ่ก็กินกัน ถ้าไม่กินก็เอาไปให้คนอื่นไป”

5. ก่อนทำนา ทำไร่ จะต้องไหว้และบนเจ้าที่เจ้าทาง ต้องมีสุรา เป็นประเพณี เห็นมาตั้งแต่เกิด เมื่อไหว้เสร็จแล้วก็จะขอเศษอาหารและสุรากลั้บไปกินที่บ้าน มีความเชื่อว่าทำแล้วจะได้ผลผลิตที่ดี ธรรมเนียมบอกว่า เคยลองโดยไม่ทำพิธีไหว้ ปรากฏว่าผลผลิตเสียหาย น้ำไม่เคยท่วมก็ท่วมท่วม ไม่รู้มันเป็นความเชื่อ

6. ตาลก้วยสลาก ดื่มกันหนัก 3 วัน ติดต่อกัน บางครั้งเกิน 3 วันเนื่องจาก สุรา เหลือ

7. งานเลี้ยงผีฝ่าย สิบชะตาผีน้ำ

“งานนี้จะกินเหล้ากันเยอะมากทุกคน เพราะว่าประเพณีงานเลี้ยงฝ่ายทุกบ้านจะเอาไก่เอาเหล่าไปรวมกันที่นั่น มีมากมีน้อยก็เอามารวมกันกินด้วยกัน ไม่ให้เหล้ากลับบ้านให้กินให้หมด” “ไปตอนเช้า กลับมา 8 โมงตอนเย็น สองทุ่ม เมากันหนัก ชีร์รถจักรยานไปเมากลับไม่ไหว บางคนเอารถไป ต้องขนเอาคนเมาใส่รถ พากลับบ้าน ที่นี้เขาจะไม่ทิ้งกัน ต้องพากันกลับให้หมด สนุก”

การดื่มสุรา นอกจากจะดื่มหลังการทำงานและเทศกาลต่างๆแล้ว ยังเกิดจากการที่เพื่อน โทรมาชวน นัดกันเฉลี่ยเดือนละ 2-3 ครั้ง เช่น วันเกิด วันเกิดของลูก จะเรียกไปบ้านเพื่อนก็จะเตรียมกับข้าวและสุราไว้ให้ แต่ถ้าไปแล้วจะทานเฉพาะอาหารโดยไม่ดื่มสุราก็ได้ ไม่มีการบังคับ แต่ส่วนใหญ่จะดื่มสุราด้วย เนื่องจากจะทำให้บรรยากาศสนุกสนาน ครื้นเครงมากขึ้น

ค่าใช้จ่ายในการดื่มสุราธรรมเนียมระบุว่า เดือนละเกือบพันบาท

“หนูเคยพูดกับแฟนว่า เงินพันบาทนี้ เก็บไว้ให้ลูกไปโรงเรียนไม่ดีกว่าหรือพี่หมดไปกับเหล่า แกบอกว่ แกก็คิดเหมือนกัน” “บางครั้งแกดื่มที่บ้านดี พอเหล่าหมดก็เล็ก แต่ไปกินนอกบ้าน ใจสปอร์ต เลี้ยงเพื่อน เหล้าหมดแล้วไปเอามา ลงบัญชีผม ถั่วเฉลี่ยเดือนละไม่เกินหนึ่งพัน บางที่ ครั้งละ 200-300 บาท เพราะเหล่าเสริมมันลูก ขวดละ 25 -30 บาท”

สาเหตุและโอกาสที่นำไปสู่การดื่มสุรา

ผู้ให้ข้อมูล เริ่มดื่มสุราเมื่ออายุประมาณ 20 ปี เหตุผลของการเริ่มดื่มสุรา คือการไม่มีเพื่อน หลังแต่งงานมาอยู่กับสามี ช่วงแรกยังไม่รู้จักใคร รู้สึกเหงา จึงมีการคบเพื่อนและมีการสังสรรค์กัน ทำให้มีการดื่มสุรา

“เพื่อนชักจูง เวลาเพื่อนมาหาเราไม่มีอะไรเลี้ยง เลี้ยงด้วยน้ำเปล่า มันก็จะเจิบไม่รื่นเรริง ถ้าเอาเหล้ามาก็ทำให้ครึ้นเครงสนุกสนาน”

กิจกรรมทุกกิจกรรมของหมู่บ้านเป็นที่มาของการดื่มสุราทั้งสิ้น เช่น

“เวลาที่เครียด เหนงๆ เรียกเราไปปรับทุกข์ บรรยายให้เราฟังว่าทุกข์อย่างนั้นทุกข์อย่างนี้ก็กินเหล้า เพราะไม่มีทางออก” “ที่นี้ทุกข์ก็กินเหล้า สุขก็กินเหล้า เทศกาลทุกเทศกาลก็กินเหล้า เทศบาลเคยเสนอให้งานศพถ้าไม่มีเหล้าให้เงิน 3000 บาท ปรากฏว่า ไม่มีใครรับเลย เพราะกลัวว่าจะไม่มีใครมางาน พอตอนดึกๆจะไม่มีใครอยู่ เหลือแต่ญาติ เลยไม่มีใครรับ”

การไปดื่มสุราบ้านเพื่อน เหตุผลที่ตัดสินใจเลิกดื่มแล้วกลับบ้าน คือ “ห้วงลูก กลัวไม่มีข้าวกิน ไม่มีคนทำกับข้าว บางครั้งก็ห้วงที่บ้านกลัวว่าจะมีใครเอาของมาส่งเพราะเราขายของด้วย” “บางครั้งกลับยังไม่ถึงบ้านเลยมาตามกลับ ไปกินอีก งานเดียวกันนี้แหละ แล้วก็ไป”

เงื่อนไขที่สนับสนุนให้มีการดื่มสุรา

เมื่อถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้สัญลักษณ์ของสุรา คำตอบที่ได้คือ

“หนูก็ไม่ค่อยรู้แต่หนูว่ามันเป็นสิ่งเสพติด หนูเห็นบางคนคิดมากๆเลย พอถึงตอนเย็นไม่ได้กินทุนทุราย ไม่ไปไม่ได้ ต้องไปร้านให้ได้เลยนะ มีคนรอแล้ว เพื่อนรอแล้ว”

เมื่อให้ชั่งน้ำหนักระหว่างผลดีและผลเสียของการดื่มสุรา คำตอบที่ได้คือ

“มีส่วนเสียมากกว่า กินเหล้าแล้วทำให้มีเรื่องทะเลาะวิวาทบ่อย อย่างหนูกับแฟน ถ้าแฟนไม่ดื่มเหล้า ไม่เคยมีเรื่องทะเลาะกันเลย แต่พอดื่มเหล้ามาเริ่มพูดกันไม่รู้เรื่อง ทำให้มีเรื่องทะเลาะกันบ่อย ตอนเย็นเปลี่ยนเป็นคนละคน คนที่เคยเป็นคนเจิบๆ พอกินเหล้าแล้วกลายเป็นคน โฟงผาง ลูกเวลากลับมาเห็นพ่อแม่ จะไปอยู่บ้านญาติก่อน ไม่อยากเห็น ไม่อยากมีปัญหา พอพ่อแม่หายมาแล้วค่อยกลับ พ่อเองก็รู้ตัว บอกกับลูกว่า ถ้าพ่อแม่ให้เลี้ยงๆด้วย แต่แฟนหนูคืออย่าง คือ ไม่ทำร้ายลูก แต่เคยทำร้ายหนู หนูอยู่ในห้องน้ำพอเปิดประตูออกมาแกลกเท้ามาที่ตัวหนู หนูเลยเอามือรับแล้วผลักออกเต็มแรง แกลลล้มลงหัว

ไปพาดกับขอบ โถส้วม หัวและไหล่แตก คนมาทรงตัวไม่ได้ ตอนเช้าแกไม่รู้ว่าจะแกเป็นอะไร หนูก็ไม่บอกเพราะกลัวแฟนจะทำร้ายอีก”

คิดอย่างไรกับการที่ผู้หญิงดื่มสุรา คำตอบก็คือ

“ถ้าดื่มไม่เยอะก็ดี เป็นการสังสรรค์ ทำให้มีเพื่อน สังเกตคุณที่ไม่ดื่มจะไม่มีเพื่อน เพื่อนจะไม่เรียกไป ทำให้สังคมแคบ หนูดื่มเพราะหนูอยากรู้ข่าวสารความเป็นไปของบ้านเมือง”

ความเห็นต่อการสังสรรค์กับเพื่อนและมีการดื่มสุรา

“มันสนุก ได้พูดคุยกันถึงครอบครัว แต่จะไม่เอาเรื่อง ซีเรียสมากคุยกันในวงเหล้าพูดคุยกันไป หัวเราะกันไป มันสนุก แต่ถ้าคุยเรื่อง ซีเรียสจะเครียดกันไปหมด”

“เดี๋ยวนี้ผู้หญิงจะกินเหล้ามากขึ้น มากกว่าผู้ชาย จะเป็นเพราะผู้หญิงมีเวลาว่างมากกว่าหรือเปล่า ผู้ชายส่วนมากไปทำงาน ผู้หญิงเลิกงานก่อน ก็จะว่างไม่ต้องทำอะไร ก็จะเรียกกันมากินสังสรรค์กัน หนูว่าเป็นเพราะสังคมมากกว่า สังคมยอมรับการกินเหล้าของผู้หญิง บางหมู่บ้านยิ่งกว่านี้อีก บางบ้านเลิกงานจะกินเหล้าและเล่นไพ่กัน ใบนกกระเจอก”

“คิดว่าต่อไปผู้หญิงจะยังคงกินเหล้ากันเยอะเหมือนเดิม เพราะวาลิ่งแควดล้อมพาไป ทุกเทศกาลมีเหล้าหมด บางครั้งทุกบ้านจะมีเหล้าเก็บไว้เวลาแขกมาจะได้ไม่ต้องไปซื้อ แม่ค้ายังบอกเลยว่า ขายเหล้าดีกว่าขายอย่างอื่นทุกอย่างเพราะว่าขายง่าย มันเหมือนรวมพลังกันกินเหล้า ยังไงไม่รู้”

ผลกระทบจากการดื่มสุรา

ความคิดเห็นต่อผลเสียที่เกิดจากการดื่มสุราต่อการทำงาน

“บางคนดื่มแล้วไปทำงานไม่ไหวต้องเสียงานไปหนึ่งวัน บางคน 2-3 วัน ร่างกายทำงาน ไม่ได้พักผ่อนแล้วดื่มเยอะ”

ผลเสียของการดื่มสุราต่อครอบครัว “เวลาดื่มเหล้าทำให้ทะเลาะเบาะแว้งกันบ่อย แฟนหนูหนูประสบปัญหาด้วยตัวเอง เวลาที่ไม่ดื่ม ขยันขันแข็ง ไม่ต้องบอกว่าไปทำอะไร แต่พอดื่มเหล้า พวกกันไม่รู้เรื่อง บ้านนี้ฉันเป็นใหญ่เป็นโตกับบ้าน”

“บ้านหนูลูกๆ ไม่สร้างปัญหาแต่แฟนสร้างปัญหามากๆ ถ้าเขาไม่กินเหล้า จะเป็นคนไม่พูด เสียงมากๆ แต่พอเวลากินเหล้าแล้วแปลก แปลกมาก กลายเป็นคนพูดมาก พูดทั้งคืน” “หนูคิดว่าจะพาแกไปรักษา ที่โรงพยาบาล คิดว่าจะชักจูงแกยังไง เคยพูดกับแก แกว่า

จะไป พอเอาเข้าจริงๆก็ไม่ได้ไป อยากให้แกเลิก บางครั้งกลับมาบ้านแกจะหน้าแดง กินเยอะ บางครั้งต้องถอดเสื้อผ้า อาบน้ำให้แก เพราะแกไม่ยอมอาบ บางครั้ง 3 คน แม่ลูกต้องหาม เข้าห้องน้ำอิโระโดงเตง ถอดเสื้อผ้าเสร็จให้ลูกออกมา แม่อาบน้ำให้พ่อเพราะลูกเป็น ลูกผู้หญิงแล้วให้ลูกผู้ชายช่วย เปลี่ยนเสื้อผ้าในห้องน้ำ บ่อยเหมือนกัน ” “เคยพูดกับลูกสาว ว่าเราน่าจะซื้อเทปมาซักอันไม่มีลูก ไว้อัดเสียงแกเวลาเมาแล้วพูดมาก พูดรุนแรง เสียงดัง เสียงดังมาก บางครั้งพูดพาดพิงถึงคนอื่นรุนแรง ไม่เคยได้ยิน ปกติเป็นคนพูดน้อย ” “เมื่อเดือนที่แล้วแกเมาแล้ว ขึ้นฝาบ้านเลย บ้านเก่า ไม่ใช่หลังนี้ เวลาเมา ขึ้นไปยังไม่รู้ แล้ว ลงไม่ได้ คิดดูสิ ”

“แฟนหนูก็มี เวลาเมาแล้วอาละวาด คือมันถึงจุดสุดขั้ว เวลากินเยอะๆ จะลืมหัด พุดอยู่ทั้งคืนก็มีนะ พุดคนเดียว ตื่นขึ้นมาก็ยังพุด หนูก็ไม่ได้หลับ ช่วงหลังๆ หนูก็บอกว่า หนูไม่ไหวแล้วนะ ทำงานทั้งวัน ไม่ได้พัก แล้วตอนเช้าต้องไปตลาด ตื่นตี 3 ไปขายของ ร่างกายหนูก็รับไม่ได้ ” “ช่วงหลังๆลูกผู้หญิงขอร้องก็จะบอกพ่อว่า เดียวนี้ หนูเป็นอาจารย์ แล้วนะ ไม่ได้ให้หยุดแต่ให้เพลาลงบ้าง ” สามีกี่พอฟังอยู่บ้าง

เมื่อถามว่า ขณะสามิเมาสุราเคยทำร้ายร่างกายหรือไม่ คำตอบที่ได้ คือ “เคยมี ตอนลูกเล็กๆ ไปกินเหล้ากับเพื่อน กลับมาหาเรื่องว่า เราจะมีกิ๊กใหม่หรือ มีชู้ และผลักเรา กระเด็นไป แต่ไม่ทำซ้ำ และพูดว่าที่หลังอย่าทำนะ ” ตื่นเช้าก็ต่อว่าสามิว่า ทำเช่นนี้ทำไม สามิตอบว่า ที่ทำไม่รู้สึกรู้ตัว ไม่รู้เรื่อง เพราะเมา แต่เพื่อนในวงเหล้าเล่าให้ฟังว่าผู้ให้ข้อมูล จะนอกรีต จึงเกิดความหึงหวง ตอนไม่เมาไม่คิดอะไร ”

ต่อข้อคำถามที่ว่ารู้สึกอย่างไร กับการที่สามิเมาแล้วเป็นอย่างนี้ ผู้ให้ข้อมูลตอบว่า “หนูก็พาไปตัดเหล้ากับหมอมือเมืองๆ ก็ให้ยามา เลิกได้ 3-4 เดือน แต่พอหน้างานก็กลับ ไปกินอีก ทนเพื่อนไม่ได้เพื่อนรบเร้ามาก ก็กลับไปกินอีก ก็คิดว่าทำอะไรจะ ให้แกหายแล้ว หยุดไปเลย ” “ตอนที่พาเขาไปเลิกเหล้า เสียค่าขันตั้ง 1500 บาท หมอพื้นบ้านก็เก่ง เขาทำเหมือนไปยาศาสตร์ ให้จุดเทียนสาบานต่อหน้าพระให้เราหยุดดื่มเหล้าแล้วจะเจริญรุ่งเรือง ให้ไปปฏิบัติตนเองแล้วกราบต่อหน้าพระพุทธรูป แฟนหนูผิดคำสั่งเสียแล้วกลับมาดื่ม ”

“จริงๆ ถ้ากินนิดๆหน่อยๆเวลาออกสังคมก็ไม่ห้าม แต่นี้ดื่มทุกวัน บางทีก็ดื่ม เยอะ แล้วแต่โอกาส บางทีกินเป็นขวด พอกินมากๆ จะเพี้ยน เริ่มบ้า พุดไม่รู้เรื่อง ” “หวัง สุขภาพแก บางทีตื่นเช้าขึ้นมา ก็บอกว่า พี่ที่หลังไม่ต้องกินเยอะ กินนิดๆหน่อยๆก็พอ แก

บอกว่า กินไม่มาก ทำไมเมาก็ไม่รู้ ความจริงแกกินเยอะนับไม่ถ้วน” เมื่อถามว่า อยากให้สามีเลิกดื่มหรือไม่ คำตอบคืออยาก แต่ไม่รู้จะอย่างไร

ผลเสียของการดื่มสุราต่อสุขภาพ “มีผลต่อสุขภาพ แพนหนูแต่ก่อนไม่พอมอย่างนี้ แต่ก่อน ขาว สูง ลักษณะดีกว่านี้ น้ำหนักเดี๋ยวนี้ จะถึง 60 กิโลหรือเปล่าไม่รู้ หน้าดำ ผิวคล้ำ ดูโทรมลง บางครั้งไปดื่มกลับมาบ้านท้องเสีย ไปกินกับแก้มอะไรมา ท้องเสีย กินปลาไหลทำไมสะอาด ปลาที่อร่อยๆคิบ” “สามีเคยไปตรวจที่ศิริราชเพื่อไปทำงานต่างประเทศ หมอแนะนำให้ดื่มน้ำหวานมากๆซัก เดือน เนื่องจากร่างกายอ่อนเพลีย แต่ไม่แน่ใจว่าเป็นโรคตับหรือเปล่า อาจจะร่างกายไม่ได้พัก กินและพักไม่เพียงพอ หมอสงสัยว่าจะเป็นโรคพิษสุราเรื้อรังแต่เมื่อก่อนมีสุรา”

ผลเสียของการดื่มสุราต่อสังคม เมื่อถามว่าในช่วงเทศกาล มีคนเมามากๆรวมกัน อย่างนี้ มีการทะเลาะวิวาทกันบ้างหรือไม่ คำตอบก็คือ “มี บางครั้ง พอเมาแล้ว พุดไม่เข้าหู หรือมีเรื่องกันมาก่อนแล้วเอามาพุดกัน ในวงเหล้า ทำให้มีเรื่องกันบ่อย ก็จะมีการชกต่อย เลือดตกยางออก แต่จะไม่มีการตาย คนรอบข้างก็จะห้าม พวกนี้มีเรื่องกันวันนี้ พรุ่งนี้ก็พุดกัน ตีกันแล้ว บางทีก็มาคุยกันว่าใครถูกใครผิด ใครทำร้ายใครก่อน จะมีมาถามกัน ใครผิดใครพุดอะไรบ้าง ใครผิดก็ช้อโทษ คนทางเหนือเขาจะออมชอมกัน ไม่มีเรื่องรุนแรง” “ปัญหาสังคมไม่ค่อยมี มีเรื่องทะเลาะวิวาทกันบ้างแต่ไม่รุนแรง การลักขโมยในชุมชนไม่ค่อยมี อยู่กันเรียบง่าย มีอะไรแบ่งกันกิน มีอะไรก็ช้อกันได้ ไม่ต้องซื้อ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องภายในครอบครัวเช่น ลักเงินภรรยาไปดื่มเหล้า พุดตีลูกเมีย”

สภาพแวดล้อมในชุมชนที่เอื้อต่อการบริโภคเครื่องดื่มสุรา

ผู้ให้ข้อมูล กล่าวว่า ชุมชนมีสิ่งเอื้อให้กินสุราทุกอย่าง เช่นเดินออกนอกบ้าน จะมีคนชวนและนัดหมายให้มีการดื่มสุรารกัน ร้านขายสุรามี 2 ร้าน ขายดี ไม่มีการทำสุราเถื่อน แต่จะรับมาจากที่อื่น

เมื่อถามถึงผู้นำชุมชน เช่น อบต. มีบทบาทในการช่วยเหลือชุมชนให้ลดการบริโภคสุราหรือไม่ คำตอบคือ “ไม่หรอกไม่กล้าเข้ามายุ่ง ไม่กล้าก้าวท้าว ทางเหนือถือว่าเป็นการก้าวท้าว ถ้าทำสมัยหน้าจะไม่ได้รับการเลือกตั้ง”

เมื่อถามความคิดเห็นต่อการดื่มสุราของชุมชนจะเป็นอย่างไรต่อไป คำตอบคือ “ชุมชนไม่มีโอกาสที่จะลดการดื่มเหล้าได้ เนื่องจากทุกกิจกรรมของชุมชนจะต้องมีเหล้า แม้คนจนที่ไม่มีเงิน เพื่อนบ้านจะลงขันเก็บเงินซื้อกันเอง ทุกงานจะมีเหล้า คนใน

ชุมชนไม่สนใจว่าการดื่มเหล้าในระยะยาวจะมีผลเสียต่อสุขภาพเพราะถือว่าทำงานเหนื่อย การดื่มเหล้าทำให้มีเรี่ยวแรง ซึ่งก็ไม่ว่าเป็นอุปทานหรือเปล่า” “แต่จากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลเองคิดว่าเป็นความจริง ทำให้ตาสว่าง มีแรง “โอกาสที่จะเลิกไม่มี เหล้ายิ่งกินยิ่งอร่อย คุณกันสนุกพูดให้เลิกก็ฟังอยู่ แต่ปฏิบัติไม่ได้ เหล้า ขวดพูดไปคุยไป หมกไม่รู้ตัว กินให้เมาฟูบไปเลย เวลากลับบ้านดิ่งลากูกันไป”

กรณีศึกษาที่ 7

เพศหญิงอายุ 40 ปี สถานภาพสมรส หย่า แต่งงานมาแล้ว สองครั้ง จบการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4 ประกอบอาชีพรับจ้างทำนา ทำสวนเก็บข้าวโพดและปลูกถั่ว มีบุตร 1 คนอายุ 11 ปี กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ครอบครัวมีสมาชิก 2 คน ส่วนบิดามารดาของกรณีศึกษาเสียชีวิตแล้ว มีพี่น้อง 5 คน กรณีศึกษาเป็นคนที่ 4 พี่น้องทุกคนมีครอบครัวแยกไปอยู่ที่อื่นแล้ว

ปัจจุบันมีอาชีพรับจ้าง ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท และช่วยพี่ชายทำนาได้รับข้าว หลังเก็บเกี่ยว รายได้พอใช้ ไม่มีหนี้สิน

ลักษณะการดื่มสุรา

เริ่มดื่มสุราเมื่ออายุ 30 ปี เนื่องจากเพื่อนฝูงชักชวน และมีอาการเครียดเนื่องจากสามีคนที่สองดื่มสุราทุกวัน เวลาดื่มสุราแล้วกลับบ้านมาจะทุบตีกรณีศึกษาอยู่เสมอ จนกระทั่งทนไม่ได้จึงเลิกกินเมื่อประมาณ 4 ปีที่ผ่านมา ทำให้เครียดและเพื่อนชักชวนให้กินสุรา แต่จำไม่ได้ว่าเริ่มกินสุราประเภทใด ปัจจุบันดื่มสุรากลั่น ไปซื้อกินตามร้านค้า ซึ่งมีร้านค้าขาย อยู่ 2 ร้าน กินครั้งหนึ่งประมาณ 5 บาท แต่ไม่เคยเคยซื้อมาดื่มที่บ้าน ในแต่ละวันอาจจะไปดื่มหลายครั้ง เวลาดื่มจะมีเพื่อนไปดื่มที่ร้านด้วยกัน กินประมาณ 6 โมง จะกลับบ้านเพราะคิดว่าพอแล้ว และรู้สึกมีเงิน สามารถซื้อรถจักรยานยนต์กลับบ้านได้ กิจกรรมขณะไปดื่มจะพูดคุยกับเพื่อน เกี่ยวกับเรื่องทั่วไป เรื่องการจะทำงานที่ไหน ทำอาหารอะไร

“เครียด ก็เลยกินเหล้า”

“ตอนนั้นยังใจยังเป็นวัยรุ่นอยู่ เห็นแฟนกิน ก็อยากจะลองบ้าง”

“ไม่ได้กินมาก แค่มินๆ ไม่เคยกินจนเมาไม่รู้สีกตัว”

“เป็นธรรมเนียมประเพณีเวลาบนเจ้าที่แล้วก็เอาของที่เช่น ไหวมากินกัน ดีเพราะ เป็นของเจ้าของนาย”

“เวลาไถนา หว่านกล้าข้าวจะไม่เลี้ยงสุราเพราะเจ้าของจะทำเอง”

“ส่วนการปลูกนา เจ้าของนาจะจัดข้าวปลาอาหาร สุรามาให้ผู้มาช่วยทำนา”

“กินเหล้าเพื่อให้สนุก สนาน 2-3 วันพบกันที่กินด้วยกัน เวลากลางวันถ้าอยากก็
จะไปกินเหล้าหน่อย จะได้คลายเครียด”

“เวลามีงานในหมู่บ้านกลุ่มสตรีจะช่วยทำกับข้าว เจ้าของงานก็จะซื้อเหล้ามา
เพราะเวลาเรามีน้ำใจไปช่วยทำงาน เป็นกัลลวเราเหนื่อยก็ซื้อเหล้ามาให้กิน ส่วนใหญ่จะ
กินเบียร์ กันมากกว่า เวลาออกไปเที่ยวก็จะกินเบียร์ แต่ถ้าอยู่คนเดียวหรือกินคนเดียวก็จะ
กินเหล้าขาว เพราะมันถูกดี”

กินพอให้กินอาหารได้อร่อย “กินข้าวรำ ชักข้าวลง”

ผลกระทบที่เกิดจากการดื่มสุรา

“มีผลเสียต่อสุขภาพ เช่นเกิดโรคตับแข็ง แต่เดี๋ยวนี้อย่างแข็งแรงดี ไม่เป็นอะไร เราไม่คิด
งอมแงม กินเป็นธรรมดา”

ด้านเศรษฐกิจ กรณีศึกษาให้ข้อมูลว่าตนเองไม่ได้กินจนงอมแงม วันละ 5-20
บาท ดังนั้นจึงไม่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ ส่วนสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนบ้านก็พูดคุย
ทักทายกันเป็นปกติ ไม่มีใครแสดงความรังเกียจ ยกเว้นคนที่ดื่มจนเมามาอาจจะถูกมอง
ไม่ดีบ้าง

กรณีศึกษา 9

เพศหญิง อายุ 49 ปี สถานภาพสมรส คู่ การศึกษา ระดับประถมศึกษาปีที่ 4
อาชีพ รับจ้างรายวัน /ทำนา รายได้ ประมาณ 5,000 บาทต่อเดือน มีบุตรชาย 2 คน อายุ 20
และ 26 ปีซึ่งทำงานต่างจังหวัด ปัจจุบันพักอาศัยอยู่บ้านกับสามี บุตรทั้ง 2 คนไม่มีใครดื่ม
สุราเลย

ลักษณะการดื่มสุรา

กรณีศึกษาและสามีจะดื่มสุรากลั่นในชุมชนที่เรียกว่าเหล้าขาว ตัวสามีของ
กรณีศึกษาจะดื่มมากและบ่อยครั้งกว่า กรณีศึกษาให้ข้อมูลว่าจะดื่มเฉพาะเวลาลงทำนา
หลังเลิกงานแล้ว (ในหมู่บ้านทำนาปีละ 2 ครั้ง) ปริมาณการดื่มสุราไม่แน่นอนแล้วแต่ว่า
ในแต่ละครั้งที่เจ้าของที่นำจัดเตรียมไปให้ ประมาณ 2-3 ขวด ต่อคนประมาณ 10 คน ส่วน

ใหญ่ดื่มแบบไม่ต้องผสมอะไรอีก ชนิดของสุราเป็นสุราพื้นบ้านซึ่งเป็นสินค้า OTOP ชื่อ “แสงมาตอง” แล้วก็ “น้ำจันทร์” มีขายตามร้านขายของชำในหมู่บ้าน ขวดละประมาณ 50 บาท

สถานที่ดื่มสุราคือ บริเวณทุ่งนา หรือริมถนนข้างทุ่งนา ระหว่างการดื่มสุราก็จะมีการพูดคุย และกระเช้าเข้าเหย้ากันให้สนุกสนาน บางครั้งก็จะมีการเล่นเพลงร่วมด้วย หลังจากสุราที่นำมาเลี้ยงหมดก็จะกลับบ้าน

หากเป็นการทำสวนเช่นการเก็บลื่นจีหรือลำไยจะแล้วแต่เจ้าของสวน บางครั้งก็จะมีการเล่นสุรา อาหารหลังเลิกงานด้วยแต่ส่วนใหญ่ไม่ค่อยจะมี

สำหรับงานเทศกาลต่างๆเช่นงานบุญ งานปอย งานขึ้นบ้านใหม่หรืองานศพก็จะต้องมีการเลี้ยงสุราทุกงาน หากไม่ดื่มก็จะถูกต่อว่าจากเพื่อนเช่น

“ทำไมไม่ดื่ม ทุกวันยังดื่ม ทำไมวันนี้ไม่ดื่ม” หรือ “ตอนนี้งบ่งเนอะ ไม่ดื่มเหล้าเราก็ก๊วย ต้องดื่มเอาน้ำใจเค้า” แต่อย่างไรก็ตามการดื่มสุราในขณะที่มีงานบุญนั้นจะดื่มที่บ้านแล้วจึงค่อยไปทำบุญจะไม่มีการเล่นสุราในวัด “เค้าไม่ดื่มกันในวัด ตอนแห่ของเข้าวัดเค้าจะดื่มกันอยู่ พอถึงวัดเค้าก็จะเลิกดื่มก่อน เพราะเค้าไม่ให้เอาเหล้าเข้าวัด เค้าห้าม”

สาเหตุและโอกาสที่นำไปสู่การดื่มสุรา

กรณีศึกษาเริ่มดื่มสุราเมื่ออายุประมาณ 20 ปี เพราะไปหัดปลูกนา แล้วเพื่อนๆที่ทำนาด้วยกันชักชวนให้ดื่มก็เลยดื่ม หลังจากนั้นก็ได้ดื่มตามเทศกาลต่างๆเรื่อยมา นอกจากนี้เมื่อมีกิจกรรมรวมกลุ่มกันเช่นเพื่อนฝูงมาเยี่ยมที่บ้าน ก็จะต้องจัดเตรียมอาหารและสุรามาเลี้ยงซึ่งเจ้าของบ้านก็ต้องดื่มเป็นเพื่อนไปด้วย

“เพื่อนแฟนเค้ามาที่บ้านเยอะมากทั้งผู้หญิงผู้ชาย เราเป็นเจ้าของบ้านก็เลยต้องดื่มอีกเพื่อเอาน้ำใจเค้า”

ในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่นการเล่นเจ้าที่ เลี้ยงผีขุนน้ำ ก็จะมีการบนบานแล้วแต่บุคคล ส่วนใหญ่จะบนด้วยอาหาร และสุรา เช่น เหล้าไห ไก่คู่ หลังทำพิธีเสร็จก็จะนำมารับประทานกันเนื่องจากถือว่าเป็นสิริมงคลแก่ตัวเอง “พี่ก็คิดว่ามันก็เป็นสิริมงคลดีดื่มไปแล้วก็ขอให้มีความสุข”

เหตุผลที่ตัดสินใจหยุดดื่มและกลับบ้านในแต่ละวัน

เป็นเพราะถึงเวลาที่ควรจะกลับเช่นเดิมแล้ว “มันดึกแล้ว หรืออยากนอนแล้ว เริ่มเบื่อหน่ายแล้วเพราะว่าดื่มมานานแล้ว” แต่บางครั้งอาจนั่งดื่มต่อเรื่อยๆ ขึ้นอยู่กับว่ามีเพื่อนคุยสนุกสนานหรือไม่

“ก็แล้วแต่ที่เราคุยกันสนุกไหม ถ้าถูกคอกันก็นานหน่อย” และจะไม่ดื่มสุราร่วมวงเดียวกับสามี นอกจากนี้กรณีศึกษาให้ข้อมูลว่าเวลาไม่ทำงานจะไม่ดื่ม เนื่องจากบางครั้งลูกจะโทรศัพท์มาพูดคุยด้วย หากดื่มสุราก็จะคุยไม่รู้เรื่อง

เงื่อนไขที่สนับสนุนให้มีการดื่มสุรา

เมื่อถามถึงสัญลักษณ์ของการดื่มสุรา ได้ข้อมูลว่า การดื่มสุราทำให้สนุกสนาน ได้เพื่อนฝูง หรือดื่มสุราทำให้ผู้คนที่กลัวพูดมากขึ้น สำหรับกรณีศึกษา ซึ่งสามีดื่มสุรามากกว่า เคยมีความคิดว่า “เธอดื่มได้ฉันก็ดื่มได้เหมือนกัน” และเคยทำทนายสามี “แข่งดื่มกันใหม่” ซึ่งสามีจะหยุดหรือเว้นช่วงการดื่มได้บ้าง สำหรับการมีเทศกาลหรือกิจกรรมในหมู่บ้าน นั้นไม่ได้หมายความว่ามีการนำสุรามาเป็นค่าตอบแทนแรงงาน แต่เป็นความเคยชินและค่านิยมในสังคมที่ต้องแสดงความมีน้ำใจของเจ้าของบ้านที่มีผู้มาช่วยงาน “ในชุมชนที่เค้าทำกัน มันเป็นความนิยมของชุมชนมากกว่า ถ้าเสร็จงานแล้วก็เลี้ยงเหล้ากัน”

สำหรับร้านขายสุราในหมู่บ้านในละแวกที่กรณีศึกษาอาศัยอยู่มี 3 ร้านค้าซึ่งเปิดขายและสามารถซื้อสุราได้ทั้งวันตั้งแต่ร้านเปิดจนกระทั่งถึง 3-4 ทุ่ม บางครั้งเมื่อจะมึนงานเลี้ยงระหว่างเพื่อนฝูงก็จะมาการซื้อสุราเก็บไว้ล่วงหน้า

ผลกระทบที่เกิดจากการดื่มสุรา

กรณีศึกษาให้ข้อมูลว่าด้านสุขภาพไม่น่าจะมีปัญหาอะไรเพราะดื่มไม่มาก

“ไม่มีนะคะ เพราะว่าดื่มไม่เยอะ ส่วนใหญ่จะเป็นเม้าค่างมากกว่า”

และในหมู่บ้านนี้จะดื่มกันทุกครอบครัว ผู้ที่ไม่ดื่มคือผู้ที่มีปัญหาสุขภาพ

“เขามีพยาธิ (เจ็บป่วย) เขาก็ไม่ดื่มกัน”

ในส่วนของผลกระทบต่อครอบครัวพบว่ามีปัญหาเพราะกรณีศึกษาเห็นว่าสามีดื่มสุรามากจึงต่อว่าและนำไปสู่การถกเถียงกันบ้างแต่ไม่รุนแรง และลูกๆจะต่อว่าเมื่อเห็นกรณีศึกษาและสามีดื่มสุรา

“ส่วนใหญ่จะเถียงกันเพราะเราบอกแฟนว่า จะไปดื่มทำไมเยอะ เราจะห้ามไม่ให้ ดื่มเยอะมากกว่า จะบอกว่า ตัวเองเป็นหัวหน้าครอบครัวจะต้องเป็นเรี่ยวเป็นแรงให้ลูกอยู่ เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรให้ลูกอยู่ ถ้าเลิกได้บ้างก็จะดี เวลาเราพูดเราบอกสามีก็จะหงุดหงิดขึ้น”

“ ก็มีบ้าง มีปากเสียงกัน แต่ไม่รุนแรง แค่ว่ากันธรรมดา”

“ เวลาเราไปทำนาแล้วเราคืมเหล็กกลับมา เค้า(ลูกๆ)ก็จะโมโห (เคียดใส่)”

กรณีศึกษา 10

เพศหญิง อายุ 52 ปี สถานภาพสมรส คู่ ระดับการศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 3 อาชีพ รับจ้างรายวัน, รับจ้างทำนาแลกข้าวเพราะไม่มีนาเป็นของตนเอง รายได้ ประมาณ 4,000 บาทต่อเดือน ลักษณะครอบครัว ครอบครัวเดี่ยว จำนวนสมาชิกในครอบครัว 2 คน คือกรณีศึกษาและสามี บุตร 2 คน ทำงานอยู่ต่างจังหวัด ลูกทั้ง 2 คนจะคืมสุราตาม เทศกาลเท่านั้น ส่วนสามีจะคืมสุรามากเป็นประจำทุกวัน

ลักษณะการคืมสุรา

กรณีศึกษาจะคืมสุรากลั่นพื้นบ้าน คือ เหล้าขาว และจะคืมทั้งการทำนาเช่นการ ปลูกข้าว เจ้าของที่นาจะนำสุรามาเลี้ยง ซึ่งจะคืมจนกว่าจะหมด ปริมาณของสุราแล้วแต่ เจ้าของนาจะนำมาให้ ส่วนใหญ่จะคืมแบบเพรียวๆ บางครั้งจะผสมยาดองเหล้าประเภทอื่น เช่น “ยาดอง ยาเสื่อสิบเอ็ดตัวที่เค้าซื้อกันนะ เค้าจะเอามาขายกันตามร้านค้า ซื้อมาใส่ ในขวดเหล้า แล้วเราก็กิน” กิจกรรมระหว่างคืมสุรา ก็จะพูดคุยสนทนากันใน ระหว่างเพื่อนที่ทำงานด้วยกัน และเมื่อสุราหมดก็จะกลับบ้าน บางครั้งจะนั่งคืมจนถึง 5 พุ่ม หลังฤดูกาลปลูกนา กรณีศึกษาก็จะหาซื้อสุราจากร้านค้าคืมเองวันละครั้งในตอนเย็น ครั้งละ 5 บาท หรือบางครั้งคืมมากที่สุดประมาณ 1 ขวด ที่ต้องคืมทุกวันเพราะว่าอยาก และรู้ว่าตัวเองติด “กินเพราะว่ามันติดแล้ว” “ถึงเวลามัน “สัมปาก” มันอยากไปกิน แล้ว ปากมันอยากกิน ถ้ากินเหล้าแล้วก็ดี ถ้าไม่ได้กินก็จะหงุดหงิดยังไงไม่รู้บอกไม่ถูก” เฉลี่ยแล้วจะจ่ายค่าสุราประมาณวันละ 60-80 บาท

สาเหตุและโอกาสที่นำไปสู่การคืมสุรา

กรณีศึกษาคืมสุราเมื่ออายุประมาณ 24 ปี เพราะเพื่อนชวน และเกรงใจเพื่อนจึงเริ่ม คืม “ กินตามเพื่อน เพื่อนให้กินก็เลยกิน” และมีความเห็นว่าหากไม่คืมสุราก็จะไม่มีเพื่อน ไม่สามารถเข้าสังคม “คนใดไม่กินเหล้า ไม่เข้าสังคมไง”

สำหรับโอกาสที่ส่งเสริมให้มีการดื่มสุรานอกเหนือจากการทำงานคือเทศกาลหรือประเพณีต่างๆ ในหมู่บ้านซึ่งทุกกิจกรรมจะต้องมีการเลี้ยงสุรา

“งานเยอะเยอะเลย งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ ถ้าใครไม่กินเขาก็จะเข(ชักชวนแกมบังคับ)กันให้กินให้ได้”

“คนจนคนรวยก็จะมานั่งกินด้วยกันนี่แหละ ถ้าเขาแจกเหล้า เราก็คงต้องกินใน”
เงื่อนไขที่สนับสนุนให้มีการดื่มสุรา

กรณีศึกษาให้เหตุผลของการดื่มสุราถึงการเข้าสมาคมกับเพื่อนฝูง มีความเกรงใจเพื่อนเวลาถูกชวน นอกจากนี้ยังมีข้อมูลว่า ในช่วงฤดูทำนา สามารถไปซื้อสุราโดยยังไม่ต้องจ่ายเงินได้ เมื่อได้ค่าจ้างแล้วจึงไปจ่ายให้ร้านค้าเป็นต้น และร้านค้าที่ขายสุราในหมู่บ้านมีหลายร้านด้วยกัน อีกเหตุผลหนึ่งในการดื่มสุราคือเมื่อกรณีศึกษาทะเลาะกับสามีก็จะดื่มสุรา หรือบางครั้งสามีก็จะเป็นผู้ที่สั่งให้กรณีศึกษาออกไปซื้อสุรามานั่งดื่มด้วยกันที่บ้านและชักชวนเพื่อนบ้านมาร่วมดื่มด้วยเป็นประจำ นอกจากนี้กรณีศึกษาจะกล่าวว่าตนเองดื่มสุราเพราะต้องการประชดสามี “*ประชดตัวเอง ประชดแฟน*”

ผลกระทบที่เกิดจากการดื่มสุรา

เมื่อสอบถามถึงคนที่การดื่มสุราในความคิดของกรณีศึกษาพบว่า ตนเองก็เห็นว่าไม่ดีแต่ตนเองเลิกไม่ได้ เคยลองพยายามเลิกเมื่อเจ็บป่วยต้องนอนโรงพยาบาลแต่เมื่อกลับมาบ้านถูกเพื่อนชักชวนก็เริ่มดื่มสุราอีก “*คราวแล้วเจ็บตา นอนโรงพยาบาล 12 วัน ไม่ได้กินเหล้าเลย กลับบ้านมา 4 วันเพื่อนมาเที่ยวหา ก็เลยกินใหม่*”

เมื่อสอบถามถึงปัญหาด้านเศรษฐกิจของครอบครัว กรณีศึกษาไม่คิดว่าเป็นปัญหาเพราะสามารถทำงานรับจ้างและจ่ายค่าสุราได้ แต่อย่างไรก็ตามมีข้อมูลว่าหากวันใดไม่สามารถรับจ้างได้เงินก็จะเกิดการทะเลาะวิวาทกับสามีเรื่องไม่มีเงินไปซื้อสุรามากกว่าจะทะเลาะว่าไม่มีเงินซื้อข้าว บางครั้งมีการทุบตีและลงมือทำร้ายกันแต่ไม่รุนแรง “*มีทะเลาะกันได้กันอยู่ ตีกันมีครั้งหนึ่งจะเอามีดมาฟัน แต่เขาก็ไม่กล้าฆ่าเราหรอก*”

บางครั้งจะรู้สึกสงสารสามีที่ดื่มสุรามากจนกระทั่งไปทำงานไม่ไหว กินอาหารได้น้อยจนร่างกายซูบผอม “*แฟนเป็นโรคประจำตัว เหนื่อย จากเหล้านั่นแหละ เข้าโรงพยาบาลตั้งหลายครั้งแล้ว หมอให้เลิกก็ไม่เลิกพี่สาวส่งเงินมาให้ 1,400 บาทให้ตัดเหล้าก็กลับมากินมากกว่าเดิมอีกวันละสองขวด*”

